

Jiisas Nge Ek Ka Masyu Pulum

*Jiisas Nge Kupam Nol Embe
(Luk 3:23-38)*

¹ Ei Jiisas Krais nge kupam nol tilap ei, Deipis nge tilap. Nga Deipis eim Eiparam nge tilap ende.

² Eiparam eim kingam Aisik, Aisik eim kingam Jeikop, Jeikop eim kingam Jura ni angim nol pei.

³ Jura eim kingam Peres kin Sara, el elip menjgil ei Tamar. Peres eim kingam Esran, Esran eim kingam Ram, Ram eim kingam Aminarap.

⁴ Aminarap eim kingam Neison, Neison eim kingam Salmon.

⁵ Salmon eim kingam Bowas, eim mam Reiyap. Bowas eim kingam Opes, eim mam embe Rus. Opes eim kingam Jesii.

⁶ Jesii kingam King Deipis, Deipis eim kingam Solomon. Mam ei ok Yuraiya nge ambim.

⁷ Solomon eim kingam Riyapom, Riyapom eim kingam Apaissa, Apaissa eim kingam Asa.

⁸ Asa eim kingam Jiyasopas, Jiyasopas eim kingam Joram, Joram eim kingam Yusaiya.

⁹ Yusaiya eim kingam Josam, Josam eim kingam Eiyas, Eiyas eim kingam Esekaiya.

¹⁰ Esekaiya eim kingam Manasa, Manasa eim kingam Amon, Amon eim kingam Josaiya.

¹¹ Josaiya eim kingam Jekonaiya kin eim angim nol, kunum ele Esrel wumb Babilon konu ele kan ngii mil punjung kongun dinga enjing ku.

¹² Kan ngii mił punjung kongun dinga erik kunum ei Jeikonaiya eim kingam Siyalsiyel, Siyalsiyel eim kingam Serapapel.

¹³ Serapapel eim kingam Apiiyur. Apiiyur eim kingam Eliyakim, Eliyakim eim kingam Asor.

¹⁴ Asor eim kingam Sarok, Sarok eim kingam Akim, Akim eim kingam Eliyur.

¹⁵ Eliyur eim kingam Eliyeisa, Eliyeisa eim kingam Masan, Masan eim kingam Jeikop.

¹⁶ Jeikop eim kingam Josep, Josep eim ambim Maria, pe Maria eim Jiisas mengim, wumb eim Kraiș nilmin.

¹⁷ Yi mił Eiparam nge tiłap ele opu Deipis tonu onum. Pe wumb tiłap ei nge engki nga kapil kapli mulnjung. Deipis nge tiłap ei pei Bapilon konu kan ngii mił punjung. Ei wumb tiłap engki nga kapil kapli mulnjung. Pe Bapilon konu kan ngii el mułangin Kraiș tonu om kunum ei, wumb tiłap engki kapil kapli tonu ok mulk, yi mił mulnjung.

*Maria Jiisas Kraiș Mengim
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Jiisas Kraiș nge ek poł yi to tu wunjung, mam Maria, Josep simba nik kuimi to mundnjung ninjing. Ba wumb tał tep to ende endnerangił, ba amb Maria Gos Gui Ka tuk wang kin amb Maria, kangil mundum.

¹⁹ Wam simba ninjing wu Josep eim wu kun ka mołpu endim. Wu ei eim kenim ni ambił kangil peng kanpi, ambił singambił simba nipi si kindmbii ni yi piim.

²⁰ Josep eim yi piipi pupu or pim konu, Gos nge Enjel kindang opu eim kin ek yi mił nim, “Josep

nim Deipis nge kingam, nim amb Maria simbii ni singambil kulerii mon! Piini! Eim kangil mołum ei Gos Gui Ka kangil eim kin mołum. Or kumb yi mił kenim.

²¹ Pe eim kangi endi mengmba, kangi ei embe Jiisas ninjii. Nimbił erang, kangi ei wumb pei oł kis ei kil ngopu, nga sipi orung simba ku.”

²² Epi ombu pei tonu om kin, ok ek ni tor kindilmin wumb Gos oł ekii se ermba ei piipi niłim wu ei Gos gupu ele ek keimi ei pei tor omba. Gos nge ok ek ni tor kindilmin wumb ek ei ok nirim mił, tonu om.

²³ “Piini! Ambil ei kangi endi mengpi nim kin kangil ei embe Emanuwel, ningii,” pa yi nim. (Ei pułe yi mił, ‘Gos sinim kin ouni mołum.’)

²⁴ Josep or kumb er kenim mił, angpi pupu owundu nge enjel nim ek mił piipi, pupu eim ambim sim.

²⁵ Ba eim kin tep to endnenjingil, eim kangi mengim kunum ei, eim kangi ei embe Jiisas nim.

2

Wumb Orundung Konu Eipi Wu Kombur Ok Kangi Kenjing

¹ Maria Jiisas mengim konu kembis embe Beslem ei Juriya konu owundu mei konu ele Eros King mułum kunum ei Jiisas mengim. Ekii se wu kombur ał mani eni tonu onum konu orung tonu ele wu noman pim wu ombu ok Jerusalem konu ok yi ninjing.

² “Kangil konj endi mam mengim ei Jura wumb King mułmba nge tonu om; ei jili pałim? Sin

kenjpin ni eim tonu om konu ele kanjip konj ei tonu o peng kanpin eim embe ambil tonu kindpin ngumun ei nge onmun,” yi ninjing.

³ King Eros eim ek ei piipi, tungu enim. Nga wumb Jerusalem konu mulnjung wumb ei Eros kin tungu enjing ku.

⁴ Pe King Eros eim kulma! kalmin wumb owundu ni Esrel wumb num noman pim wumb ei pei neng kulou tunjung. Tangin, eim wu ombu kii sim. “Gos kindim wu Kraiss konu jili mi! tonu omba?”

⁵ Wumb ei ek yi ninjing, “Beslem konu kembis ni Juriya mei owundu ok wumb ol ekii se tonu omba piipi nilim wu mon yi mi! pulum ei palim,” ninjing

⁶ ‘Nim Beslem konu kembis, Jura konu owundu wii mon. Nim konu owundu mi! mulniji. Nimbil erang, nim kin wu owundu endi omba wu na nge tilap ele Esrel wumb eim ekii singii tep ermba.’ ”

⁷ King Eros eim popul sim, ba eim nge wu ombu al konu orundung noman pim wu ombu wii tang wangin kin, wu ombu kii sim. “Enim eni tonu olum konu orundung wu, enim kanjip ei kunum nenj tonu wang kenjing?”

⁸ Pe King Eros ek yi nim, “Enim Beslem konu puk kin kongun dinga er andik, kangil ei kan singii. Kan sik, nga orung ok na nengin kin, na yi ku pup men top ermbii,” pa nim.

⁹ King Eros ek nim mi! piik punjung. Pe nga en enim eni tonu olum konu molk, kanjip kanik kanjip ei, en enim pungii konu kumb se pang

kanik ekii se punjung. Pe kanjip ei pupu, kangi pim ngii el tonu kun pim.

¹⁰ Wu ombu en enim kanjip ei nga kanik kin wu ombu ka ka piinjing.

¹¹ Pe ngii ele nirik punjung. Puk kenjing ni kangi ei mam Maria kin mulnjungul. Pe wu ombu en enim mong gopsing pii polk molk, men tok erik, en enim kon apsik, ond mul tuk ele muru ka tolum epi ni, dup kilangin muru ka tolum ei ni, gol ni kangi Jiisas ngunjung.

¹² En enim epin or pinjing konu, or kumb kenjing ni Gos yi nim, “Enim King Eros kin orung punerngii mon! Andlam eipi endi puk kin en enim konu pungii,” nim. Yi neng kin, wu ombu en enim andlam eipi ele puk, en enim konu ele orung punjung.

¹³ Pe wu ombu orung punjung. Pangin, Josep or pepi or kumb kenim ni, Owundu nge enjel opu yi nim, “Nim angkin, kangi ei mam tel sikin Eisip konu sipnjii. Enim orung ongii kunum ei, na ek nimbii. Pe King Eros eim kangi ei to kundmbii ninim,” pa nim.

¹⁴ Pe Josep eim kangi ei kin mam tel epin tuk mii memb si mengpi Eisip konu sipim.

¹⁵ Pe Josep eim ni Eisip konu owundu mulangin kin King Eros eim kapli kulmba.

Olekii se tonu omba ei piipi nilim wu ei kin Gos Owundu eim neng, ek ei keimi palim. Eim ek yi nirim, “Na kangi ei Eisip konu molum ei na wii tamb tor omba.”

“Kangi Pei To Kundei!” Nipi, King Eros Yi Nim

16 Pe king Eros ei piim ni, eni tonu ołum noman pim wumb ei, na ek ei ekii sinenjing mon, yi peng kin, eim popuł kis sim. Sipi, eim wu kombur kindang puk Beslem konu ni konu orung mandi sim konu ele puk, kangil kembis kung ngii tał o pum kangil ombu to kundngii nipi kindim. Eim yi piim wu noman pim wu ombu ok ninjing kunum ei kangi endi king mułmba nge tonu om ei, na en enim kii sinj kunum ei piik ninjing.

17 Kumb ok ek ni tor kindilmin wu Jermaiya gupu ele Gos ek nipi tor kindrim, ek ei keimi tonu om.

18 “Rama konu Beslem konu owundu endi salim wumb ek tanginmin dinga piinjing. Amb ke owundu nik, ek kaimb er ninim ni piinjing. Resel eim kingam noł piipi ke nim. Wumb eim noman er ka erngii pinerim mon. Nimbił erang, eim nge kingam noł pei mulenjing, wumb to konduk poru ninjing.”

19 Ekii se, King Eros kułang kin, Josep or pepi or kumb kenim ni, Gos Owundu enjel kindang opu eim kin ek yi nim.

20 “Nim kangi ei mam teł sikin, Esrel mei ele si kind orung pui!” nim. “Wumb kangi to kundngii enjing wumb ei kolk poru ninjing,” pa yi nim.

21 Pe Josep eim kangi ei kin mam teł si mengpi, Esrel wumb mei konu ele sipim.

22 Ba eim piim ni, wu Arkelos eim arim Eros mułum konu eim King mołum ninjing. Yi nengin kin, Josep eim konu ele ba gał erim. Pe nga kunum endi eim or kumb er kenim ni, Gos eim kin ek nim. Pe eim Galilii konu orung pum.

²³ Eim pupu konu endi ‘Nasres’ nilmin konu ele pupu mulum. Ol ekii se tonu omba piik nilmin wumb ninjing ek ei keimi tonu om ei yi mił, “Eim Nasres konu ele wu.”

3

Jon Wumb Noł Pendilim Wu, Ei Ek Ni Tor Kindim

(Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)

¹ Kunum ele Jon wumb noł pendilim wu ei opu, eim Juriya wumb konu mei wii sim konu ele molpu ek ni tor kindim.

² Eim ek dinga nipi yi nim, “Enim noman ak tungii! Nimbił erang Gos sinim tep er molum ei enim kin mandi onum.”

³ Jon omba nge, Gos eim ek ni tor kindilim wu Aisaiya gupu ele ni tor kindrim, ek yi mił nirim, “Mei wumb mulenjing konu ele wu endi ek dinga nipi wii top molum. ‘Owundu nge andlam er kun erei! Owundu omba nge piik, enim noman tuk er kun erik mulngii.’”

⁴ Jon eim konduk kindilim kon, ei kung kamil ngenj elmin kon ei kindpi, kan eim kend ele tuk si talpi ei ka ngenj elim. Eim kuni nołum kuni ei guimbi gulnjambi ni ka piimi mul ombu nopu yi elim.

⁵ Kunum ele Jerusalem wumb ni Juriya konu orung orung wumb pei noł Joran konu orung wumb pei ok Jon mulum konu onjung.

⁶ Nga en enim ol kis ombu ni tor kindik erangin ni, noman ak tok erik kin Jon en enim noł Joran ele noł pendpi ngum.

⁷ Jon eim kenim ni, wumb kolk nga konj on-
erngii piik elmin ni Lo ek piik ekii silmin wumb
ombu ok noł pimin nik onjung. Ei eim kanpi ek
nipi yi nim, “Enim ka wembii nge kingam mił noł
noman kis piik enjing, wumb nii enim neng oł
ekii se tonu omba ei Gos nge popuł owundu ei
tungu pungii nge onmun?

⁸ Enim noman ak tungii nge, oł kun erik, no-
man ak tok elmin oł ei mił kun erangin wumb
keningii,” pa nim.

⁹ “Enim noman tuk ele yi piinerngii, ‘Eiparam
ei sin nge kupenjpin,’ sin noman ak tunermin ei
kapli yi ni piinerngii. Gos eim kapli ya kom ku
ombu erang, Eiparam nge kingam noł mułngii.
Mułangin, Gos enim topu tor kindmba.

¹⁰ Pe nga tui mer ond puł el pałim. Ond pei
mong ka tunałmin, ond ombu kołmung tok dup
kelngii.

¹¹ Na Jon enim noł mendpił ele noł pendind ei,
enim noman ak tangin pendind. Ba Gos kindang
wu endi ekii se omba wu, ei eim dinga ei dinga
wii, na dinga ei kapli enanim. Na wu kun ka
mołal pim kin, eim simb su ei si kindmbii ei kapli
enand mon. Nga eim enim wumb kopur Gos Gui
Ka ei ngang singii ba wumb kopur Gos kin pii
gii ninanmin wumb ei Gos nge popuł kis ei dup
ningił ele mułngii.

¹² Pe Gos kindim wu Krai, eim angil ele ambilpi
kuni mong wiis kapur ei sik sik tang, wiis tindkan
si kindpi wiis kułou tołmun ngii ele nirik kindmba
mił yi elim. Nga wiis rais tindkan ei sipi dup ele
kindmba, dup kumbulpu nga nopu yi elim dup
endi mon. Kunum kunum nopu pałim dup.”

*Jon Jiisas Noł Pendim
(Mak 1:9-11, Luk 3:21-22)*

¹³ Kunum ele Jiisas eim Galilii konu si kindpi, noł Joran konu orundung Jon kin pum. Jiisas Jon angil ele noł pimba nge pum.

¹⁴ Ba Jon eim erang kin Jiisas eim noman ak topu pimba nipi erim, “Na nim kin noł pimbii, ba nim nimbił erang na kin on?” a nipi Jon eim Jiisas kin ek yi nipi orung kindim.

¹⁵ Ba Jiisas ek nipi orung kindim, “Mon, pe Gos nge noman ele oł kun pałim mił yi na kin enjii ei kapli,” nim. Yi mił neng, Jon eim ek ekii sim.

¹⁶ Jiisas eim noł pepi poru nipi, noł si kindpi sikir tonu om ni ei epin wuł ał pang, Gos nge Gui Ka ei mani om. Sinim kei Kurmuł ninmin ei mił opu Jiisas kin mułum.

¹⁷ Pe ek endi epin konu ele tor om ek ei yi nim, “Kangi ei, na kangil mendpił, na eim noman ngond. Na noman ka eim kin pałim,” pa nim.

4

*Seisen Ek Nemb Jiisas Oł Ermba Mił Kenmbii Ni
Piim
(Mak 1:12-13, Luk 4:1-13)*

¹ Kunum ele Gos Gui Ka ei Jiisas sipipi wumb mulenjing konu ele mułang kin, Seisen eim Jiisas ermba oł ei kenmbii nipi ek nimba pum.

² Jiisas eim kuni nunarpi mułum, kunum ei kunum 40 epin, tinga pei mułum. Moł pang, eim kuni owundu tang piipi mułum.

³ Pe Seisen Jiisas kin ek neng ermba oł ei kenmbii ni piim Seisen yi piipi kin, ei Jiisas mandi tor opu ek nim. “Nim Gos kingam mendpił pim

kin, kapli nim ya kom ku mołum ei ek nen kin bres pengli!”

⁴ Ba Jiisas ek dinga nipi orung kindpi yi nim, Gos ek ka ok nirim mił yi ninim, ‘Bres mendpił ei wumb noman ele konj ngunermba mon. Ba Gos nirim ek ni tor onum ek ei, wumb noman konj ngonum.’ ”

⁵ Jiisas eim ek yi neng kin, Seisen Jiisas sipipi, Jerusalem men ngii owundu ele ei tonu mendpił sipim. Sipipi, engndang engim.

⁶ Engang, ek nipi yi nim, “Nim Gos nge kingam pim kin, ele nim puku sikin mani pan, Gos ek ninim mił, ‘Enjel kindang neng ok, nim enim angil em-bilangin, nim simb ele ku ni epi endi nim tunermba,’ ” pa nim.

⁷ Nga Jiisas ek yi nim, “Gos nge ek ka nga ninim, ‘Ninim nge Gos Owundu ermba ol ei kenmbii ni enerii mon!’ ninim,” pa nim.

⁸ Nga Seisen eim Jiisas nga sipipi, komung owundu endi pim konu ele sipim. Sipipi, konu owundu orung orung pei andan topu, konu ka wii owundu pei wu king tep er mołmun konu ei kenjngil.

⁹ Nga Siesen Jiisas kanpi yi nim, “Pe nim na kin simb ele ming gopsing pii polkun, na kin men tokun enjii, kapli na nim konu ka wii ni epi ombu pei ngumbii,” nim.

¹⁰ Pe Jiisas ek yi nim, “Nim Seisen po! Gos ek ka ok nirim mił yi ninim, ‘Nim Gos Owundu nge embe ambil tonu kindkin men tokun enjii. Erkin, eim kongun ei mendpił enjii,’ Gos nge ek ka yi ninim,” pa nim.

¹¹ Yi neng kin, Seisen Jiisas si kindpi pum. Pang kin, enjel ok Jiisas paki tunjung.

Galilii Konu Jiisas Kongun Pulngun Mondpu Erim

(Mak 1:14-15, Luk 4:14-15)

¹² Jiisas piim ni Jon kan ngii kindinmin ninjing. Nengin piipi, Galilii konu ele pum.

¹³ Pupu, Naseres konu si kindpi, Kapaniyam konu ele pum. Kapaniyam ei noʔ gopu owundu ele orundung sim. Nga konu orung Sepulan ni Napsalii konu taʔ ele orung sim.

¹⁴ Yi miʔ erang kin, pe ok ek ni tor kindiʔmin wu Aisaiya gupu ele Gos ek nirim ei yi miʔ nirim,

¹⁵ “Sepulan mei konu ni Napsalii mei konu ele andʔam pupu noʔ gopu owundu ele pupu orung noʔ Joran tor punum. Galilii konu ei torung wumb eipi wumb konu.

¹⁶ Konu ele wumb noman tuk ele emii miʔ peng molk oʔ kis erik mulnjung wumb ei tiʔang owundu ei kaninmin! Nga wumb noman tuk ei emii tuk molk kulk poru ninjing konu miʔ moʔmun, ba tiʔang ei Jiisas enim wumb kin om, ei tiʔang erang nimba. Emii konu kuʔngii nge moʔmun, tiʔang ei ok orum poru nim!”

¹⁷ Kunum ele Jiisas kongun pulngun mondpu ek ni tor kindpi wumb ngum. Ngopu, yi nim, “Gos epin konu sinim tep enim ei, enim kin mandi poru ninim, kapʔi enim oʔ kis si kindik noman tuk ele ak tok erngii,” pa nim.

Jiisas Wu Kapʔi Kapʔi Eim Kin Ekii Singii Nge Wui Tum.

(Mak 1:16-20, Luk 5:1-11)

¹⁸ Jiisas eim Galilii noł gopu owundu wer ele pupu endim. Pupu kenim ni, wu angim angim tał, endi Saimon nge embe nga endi Piisa. Nim eim angim Endru teł noł gopu ele omu kon poł simbił ni er mulnjunguł. Wu tał eł elip omu tołmbuł kongun ei erkił kin ku siłmbił.

¹⁹ Pe Jiisas eim wu tał kanpi kin ek yi nim, “Elip na kin ekii singił nge weł! Wangił, na elip wumb eipi nengił na kin ekii singii nge nip ngumbii,” pa nim.

²⁰ Kunum ei mendpił omu kon ni epi si kindpił, sikir pukuł, Jiisas pum konu ekii se punjnguł.

²¹ Nga Jiisas noł wer ele pupu kenim ni angim tał, endi Jeimis, Sependii kingam, angim Jon teł erinjngił kin omu kon er ka er mulnjung. Mułangin, ei tonu noł kanu eł molk erinjngił Sependii kin er mulnjung. Nga Jiisas eim wu tał wii tum.

²² Pe sikir wu tał erinjngił Sependii si kindił, Jiisas pum konu ekii se punjnguł.

*Jiisas Wu Amb Pei Er Ka Erim
(Luk 6:17-19)*

²³ Jiisas eim Galilii konu orung pei endim. Andpi, en enim men ngii konu ele pei ek ka ni tor kindpi wumb ngopu ek ei Gos sinim tep enim mił nipi ngum. Ngopu kin, eim wumb ngenj ele ening kanim kanim ening, ei er ka erim.

²⁴ Eim erim oł ei, wumb ek poł to pangin Siriya konu orung orung wumb piik, pe wumb ening kanim kanim pim wumb ni, ngenj kumbii erpi, kinj num wumb, ni keku tum wumb ni, simb angıł mapi erim wumb ni gui kis tuk mułang ni

ening kanim kanim pim wumb ei pei tu wunjung.
Wumb ei pei Jiisas eim er ka erim.

²⁵ Pe wumb tilap owundu punjung wumb ei,
Galilii konu ni Dekapolis konu ni, Jerusalem konu
ni Juriya konu ni no! Joran orung wumb pei ok
Jiisas pum konu ekii se punjung.

5

Jiisas Eim Tonu Komung Ele Ek Yi Nim

¹ Jiisas kenim ni wumb tilap owundu pei ok,
eim kin ongii nge onjung. Ok kin, pe eim komung
ele tonu pupu mulum. Nga eim nge ekii silmin
wumb eim mulum konu kulou tunjung.

² Pe Jiisas eim ek man ek nipi, eim nge ekii
silmin wu ombu ngum.

³ “Wumb Gos Gui Ka nge simin nik wii mulnjung
wumb, ei ka piyangan. Gos konu ele tep er
molum epi ei eim nge.

⁴ “Wumb eipi ol kis erangin kin wumb ei ke nik
mulngii wumb ei ka piingii. Gos wumb
ombu kin noman er ka ermba.

⁵ “Wumb en enim embe ambil tonu kindnanmin
wumb, ei ka piingii. Ei en enim Ernjing Gos
epi ka pei ngumba nirim mil, ei pei singii.

⁶ “Wumb kombur en enim noman ele kunum
kunum ei ol kun ka er mulngii wumb ei, en
enim ka piingii. Gos en enim epi pei ngang
kapli ermba.

⁷ “Wumb kombur en enim wumb eipi kin kaimb
singii ei ka piingii. Gos en enim kin kaimb
simba ku.

- 8 “Wumb noman tuk kun ka simba wumb ei, en enim ka piingii. En enim Gos kapli keningii.
- 9 “Wumb kombur en enim wumb eipi kin noman ende pimba nik kongun dinga enmin wumb, ei ka piingii. Gos wumb ei kin yi nimba. ‘Enim nanim kingam noł,’ pa nimba.
- 10 “Pe wumb en enim Gos nge oł kun erangin, wumb eipi ok en enim kin oł embin tui erngii, ei en enim ka piingii. Gos sinim tep elim konu ei en enim nge konu simba.
- 11 “Pe enim na ek ekii sik erik endangin, wumb eipi enim kin ek ngok, ek kis kanim kanim kend nik ngok, enim kin kis yi enjing kin kapli enim ka piingii.
- 12 Pe enim noman ka seng ka piingii. Enim nge kumep ka singii epi ka wii ei tonu epin salim. Yi mił, wumb Gos nge oł ekii se ermba piik ni tor kindilmin wu, ombu ok kin yi enjing ku,” pa nim.

Enim Wumb Dup Alam Mił Ni Ep Kusa Mił Mułngii

(Mak 9:50, Luk 14:34-35)

- 13 “Pe sinim mei wumb ei ep kusa mił mułmun. Ei pule yi mił wumb oł kis elmin wumb ei tonu mani kindik oł kis enerngii mon niłmin. Ba ep kusa singin ei poru nim kin wumb pii gii ei ep kusa singin mił poru ni si kindim. Sinim nimbił oł eramin nga opu singin ermba? Ep kusa ei singin enermba ei wumb si kindilmin. Si kindangin, wumb kanik, simb el kambik elmin.

14 “Enim mei wumb el dup tilang mił erang mułngii. Nga konu owundu endi tonu komung ele simba, ei koi enermba mon ku.

15 Pe wumb dup alam kailmin, ei sipik pel mandring ni el kindnalmin mon. Dup ei tonu peni ele mundangin, tilang erang wumb ngii nirik mułngii wumb ei tilang erang keningii.

16 Yi mił ku, enim ol kun ka elmin ei tilang mił wumb pei andan tangin kanik, enim Ernjing ei epin mołum, ei eim embe ambil tonu kindngii.”

Gos Nge Lo Ek Ei Palim

17 “Na op lo ek ni Gos ol ekii se ermba ombu piik nik elmin wumb ei to tor kindmba om nik enim yi piinerngii mon. Na op lo ek ni Gos ol ekii se ermba ol wumb pei ek nik enjing ek, ei na pule nip ka ermbii nge ond.

18 Na ek keimi nip enim ngond, tonu epin konu nga ya mani mei konu ei poru nimba kunum ei, mon min ek kembis endi tuk lo ek mon el aninga endi pimba. Ek ei am punermba mon. Lo ek yi pepi mułang, epi tor opu poru nimba,” pa nim.

19 Pe wu endi eim lo ek el aninga endi sipipi, ek nipi wumb ngumba wu, ei eim embe tonu Gos epin konu sinim tep enim konu el kembis wii pimba. Ba wu endi lo ek ekii sipi, nipi wumb ngopu ermba wu, ei eim embe Gos epin konu sinim tep er mołum konu el Gos eim embe ambil tonu kindmba.

20 Na enim nind, enim lo ek kin ol kun erik erngii ei, wumb lo ek polmun wumb ni lo ek piik ekii silmin wumb ni elmin ol ka ei kapli to mani kindnenjing kin kapli enim Gos epin konu tep er mołum konu el tuk punerngii mon.”

21 “Ok sinim kupenjpın noł sinjing ek ei piik poru ninjing. Enim wumb to kundnerngii mon! Nga wu endi pupu wu endi to kundum kin, wu ei kos ełe ba.

22 Ba na enim kanip nga nind, wu endi eim angim kin ek mił enjngił kin, eim kos ełe ba. Nga wu endi eim angim kin ek kis nimba, ‘Nim wu kis noman pinalim wu!’ ei eim kaunsul owundu mołum konu ba. Nga wu endi mołpu wu endi nim wu wulu mendpił nimba, wu ei dup konu mendpił ba.

23-24 Pe ninim Gos kin kułmał kelnjii nge okun, kułmał kałiłmin konu mandi angkin piinjii ni ninim angnim kin ek endi pałim. Ei piikin kułmał kelnjii epi eł mond si kindkin, pukun angnim kin ek ni kun erkin poru nikin, nga orung okun, Gos kin kułmał kał gunjii.

25 “Pe wu endi nim kin kos ermba neng, elip andłam eł punguł konu eł nim ekii sikin eim kin noman ende sekin ek ka ni enjii. Yi ninen kin, wu ei nim sipipi ek pii kun ełim wu ngang, nga ek pii kun ełim wu ei ngang, wu ei sipipi opu ond wumb ngang, opu ond wumb eim sipik, kan ngii eł kindngii.

26 Na nim kanip nind, pe nim ku epi ngo pendin, ei kopur pei ngunen kin nim kan ngii sikir tor onenjii mon!”

Wu Amb Kiłip Tonmun Oł Ei Nge

(Masyu 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18)

27 “Enim kin ek ei ok tor om enim piik poru ninjing, ‘Nim wu amb eipi nge ningił enenjii mon.’

²⁸ Ba na enim kanip yi nind, wu endi eim amb eipi endi kanpi noman to piimba wu, ei eim ol kis noman ele erpi poru nim. Wu ei lo ek ei piinerim mon.

²⁹ Nga ninim ningil tundung epi endi kanpi ol kis ermba, erim kin ningil tundung kopis si kindnjii. Ei mil nim ol kis ei si kindnjii. Ninim nge ngenj orung kopur kopis kindnjii ei kapli. Mon pim kin, nim ngenj ei kopis kindnen kin, nim ngenj pei mer dup konu kis ele ba.”

³⁰ Nga ninim angil tundung ol kis endi erim kin, angil orung kilip to kindnjii. Nimbil erang nim angil tundung kilip to kindan, ei epi kis ba ninim ngenj orung pei dup konu ba ei epi kis mendpil. Ol yi eran kin nim ngenj pei mer dup konu ele punermba.”

³¹ “Kumb ok lo ek endi tor orum ek ei yi nirim, ‘Wu endi eim ambim si kindmba wu, ei eim ok pupu kos pipe sipi amb ei ngumba,’ nilmin.

³² Ba na enim kanip nind, wu endi eim ambim si kindmba, ei eim ambim wu eipi kin ningil enermba wu ei lo ek to kindim. Nga wu endi ok ambim si kindim amb ei, nga wu endi simba wu, ei lo ek to kindmba.”

³³ “Ek endi sinim kupenjpin nol sinjing ek ei enim piinjing. Ei yi mil, enim ek keimi endi nik tonu kindik ek dinga nik enjing, ei to kindnerngii mon. Ba ek keimi endi ninjing kin, enim ek kun nik Owundu kumb el ninjing ek ei yi mil erngii.

³⁴ Ba na enim kanip nind, ek keimi endi nik tonu kindik dinga enerngii mon! Enim tonu epin Gos konu sik ek endi nik dinga enerngii. Epin ei Gos eim molum konu.

³⁵ Nga mani mei el nik ek endi nik dinga enerngii ei mon. Nimbił erang mei ei mei kembis Gos simb salim konu. Nga Jerusalem konu nik ek endi ni dinga enerngii ei mon! Jerusalem konu ei King Owundu konu salim.

³⁶ Na ek dinga endi kun keimi pinerang kin, eim na peng el tui topu kolmung erpi si kindmba, pa ninjii mon. Enim peng enjin ei endi kuru erpi wu tukui mił pinermba; nga peng enjin endi ping erpi wu gał mił yi enermba mon ku.

³⁷ Ba enim wu nik mon ni owa ningii ei mendpił. Enim nga ningii, ei Seisen mendpił enim kin nei neng ninmin.”

Oł Endi Erngii Er Orung Kindnenjii Mon
(Luk 6:29-30)

³⁸ “Lo ek ei ok tonu om, ek ei kapli enim oł yi mił erngii, ‘Nim wumb ningił ei si kindkin nin kin wumb nim ningił ei si kindngii ku. Nga nim wumb gupu mong ei si kindkin nin kin, wumb nim gupu mong si kindngii ku!’

³⁹ Ba na enim kanip nind, wumb endi enim tumbii ni ermba wumb, ei enim eim to orung kindnerngii mon. Pe wu endi nim kon taki tum kin, nga ak tan orundung tumba ku.

⁴⁰ Pe wu endi nim kin kos erpi nim kumep sinerim kin, eim nim konduk simbii nim kin, nim torung muł elim kon ei ouni ngunjii ku.

⁴¹ Pe wumb endi eim nim kin konu mandi el pambił nim kin, nga nim eim nga konu turii sipnjii.

⁴² Nga wu endi nim epi endi ngui nim kin, nim eim ngunjii. Wu endi nim epi endi ngan, nga

ekii se nim ngumbii nim kin, nim wu ei kin buł ngunenjii,” pa nim.

⁴³ “Enim lo ek ei ok tor om piinjing ek, ei yi mił, ‘Wumb nii endi nim kin mandi mułmba wumb ei noman ngunjii. Nga nim nge opu orung wumb ei nim eim kin kis piikin noman ngunenjii mon!’

⁴⁴ Ba na enim kanip nind, enim opu orung wumb noman ngok, nga opu orung wumb enim tumbii ni ermba wumb ei paki tok Gos kin prei erik, opu orung wumb paki tungii.

⁴⁵ Yi mił enjing kin, enim Gos epin konu ełe mołum ei enim Ernjing mił mułang kin, enim eim kingam noł mił wumb eipi kin andan tangin keningii ei enim. Gos eim eni erpi kindang opu wumb kis ka mołmun konu ełe eni pei topu tiłang enim. Nga Gos eim konu kumb erpi kindang opu wumb kis ka mołmun konu, ełe eim konu kumb kindang onum ku.

⁴⁶ Enim wumb noman ngołmun wumb ei kin noman ngunjing kin enim epi sinerngii mon. Pe wumb ku takis siłmin wumb ei oł yi ełmin ku. Ba enim nga oł kun ka wii pei erngii.

⁴⁷ Nga enim nge engnjing noł kin ek ka nik enim nipe epi ka wii enjing? Pe wumb torung ngenj eipi wumb ei oł yi ełmin ku.

⁴⁸ Yi pałim ei piik en enim oł kun ka wii erik mułngii mił, enim Ernjing Gos tonu epin konu kun ka wii mendpił mołum mił yi mułngii.”

6

Wumb Paki Tungii Oł Ei

¹ “Enim pii kun erngii enim ol ka endi, eramin wumb eipi ei sin keningii nik yi enerngii mon. Pe enim ol yi enjing kin, enim Ernjing Gos tonu epin molum ei, enim kumep epi ka endi ngunermba.

² “Ninim wumb epi sinerang wii molmun wumb, ei paki topu epi ngumbii ni piinjii, ei nim wumb eipi kanik wii top ngumbii ni yi enjii ei mon. Ei yi mił, ek kend wumb men ngii nirik ni andlam owundu orung ele angk prei erik wumb kanik kin, ‘Sin embe ambil tonu kindngii,’ nik elmin mił yi enerngii. Yi elmin ei Gos kin epi ka endi sinerngii mon! Na enim kanip nind, wumb ei en enim epi sinjing poru nim, Gos nga epi endi ngunermba mon.

³ Pe ninim wumb epi sinermba wumb ei epi ngumbii ni piinjii, ei yi mił. Nim angil taring orung nimbił ol enjii ei, nim angil tunding orung piinermba mon. Ei pule yi mił. Nim wumb epi sinermba wumb ei koi erkin epi ngunjii ei wumb kinerngii.

⁴ Yi mił, ninim kongun kaimb sikin enjii mił yi koi er pimba. Nga nim Arnim tonu epin molum ei nim nge epi koi er pimba, ei eim kanpi nim kin ngopu orung kindmba.”

Prei Elmin Ol Ei
(Luk 11:2-4)

⁵ “Enim kunum endi prei erngii, ei wumb ek kend tok elmin mił yi enerngii mon. Ek kend tok elmin ei andlam el ni men ngii kumb el angk prei kinan erik pengen kin wumb en enim keningii ni piik elmin ol ei nge enerngii. Na ek keimi ni enim

ngond, wumb ombu nge kumep endi ei sinjing poru ninim.

⁶ Pe kunum ele ninim prei enjii pimba, ei nim pukun ngii nirik pukun, ondu ngokun, koi er prei enjii. Ei ninim Arnim Gos epin konu epi koi ele molum ei kaninim. Nga eim epi pei koi er salilim ei kanilim, eim nim ngumba,” pa nim.

⁷ “Enim prei erngii, ei torung ngenj wumb ek wii pei nik kinan kind palmin mil energii. Ngenj wumb yi piinmin, ‘Nimbił erang sin ek pei nemin, Gos piimba,’ nim piik yi elmin.

⁸ Enim wumb enmin ol ei ekii sinerngii. Ernjing Gos enim epi simin ni piimin ei Gos eim piinim. Enim eim kin kii sinerngii kunum ba eim ok piilim.

⁹ Enim prei yi mil erngii:

‘Sin Erinjpin Gos. Nim tonu epin molun. Nim embe ambil tonu mendpil kindmin ei ka wii. Gos ninim nge sin tep er molun dinga sin kin omba.

¹⁰ Ninim nge noman ele tonu epin ekii sinmin mil yi ku sin ya mei el ekii sinmin.

¹¹ Pe sin kuni kunum kunum ele kapli ngon.

¹² Nim sin ol kis enjpin ei kil ngokun si kindnjii. Ei mil sin yi ku wumb sin kin ol kis enjing, ei sin kil ngo si kindmin ku.

¹³ Nim sin kin epi ol embin tui endi tonu omba kunum, nim sin kin wakin to si kindnenjii mon. Ba wu er kis elim wu, ei sin kin omba nim sin paki tokun, tep ka er mulii.’

¹⁴ “Piimin. Enim wumb endi enim kin ol kis ermaba ei nik kun enjing kin, enim Ernjing Gos

tonu epin molum, ei nim ol kis kil ngopu si kindmba ku.

¹⁵ Ba enim wumb eipi ol kis ei nik kun enenjing kin, enim ol kis erngii Gos enim ol kis kil ngopu si kindnermba ku.”

Kuni Mowii Nilmin Ol Ei

¹⁶ “Pe enim kuni nunarik mowii piingii. Nimbil erang Gos eim enim kin noman ka piimba. Wumb ek kend wumb, en enim kumb dinga puk enmin. Nimbil erang wumb enim keningii ei ol yi enjing kin, wumb yi piingii wu ombu kuni mowii pek onjung ni kengii. Na ek keimi nip enim ngond, wumb epi ekii se singii kumep epi ei pe si poru ninmin.

¹⁷ Ba nim kuni mowii piin kin, nol was, kumb ningil el erkin, kopung peng el kalkin, yi erkin endnjii.

¹⁸ Yi mil en onjii ei, wumb nim kuni mowii pekin on ni yi kinerngii. Ba Gos eim epin konu molum ei endeim mendpil eim epi koi er salim, epi ei piilim nga kanilim ku ei kanpi kin nim kumep epi nga ngopu orung kindmba.”

Epi Ka Sik Kulou Tolmun Ol Ei

(Luk 12:33-34)

¹⁹ “Enim epi ka wii kan apirik ya mei ele kulou tunerngii. Mei ele tumb jingamb ok epi ombu er kis erngii, nga waning wu opu waning simba ku.

²⁰ Ba enim ol kun ka wii elmin ol, ei nge Gos eim enim kin ka piimba ei tumb jingamb ni waning erngii wumb ni ei epin konu el tuk puk er kis monduk enerngii mon! Nga waning wu pupu waning sipi ermba andlam sinalim mon ku.

²¹ Yi mił erang, en enim noman eł epi ka wii simba konu eł enim nge noman ei ele simba ku.”

Sinim Ngenj Eł Tilang

(Luk 11:34-36)

²² “Ningil ei sinim ngenj ele nge dup alam mił. Pe nim ningil ei ka pim kin, nim noman tuk kun ka sim kin, oł kun ka enjii ku.

²³ Ba ninim ningil kis mułum kin, ninim noman tuk ei pei emii owundu pimba. Nimbił erang oł kis ełmin oł ei nim kin pei sepi kin, nim noman tuk ei emii er pałim,” pa Jiisas yi nim.

Wu Endi Kundii Tał Kin Kongun Enermba

(Luk 16:13)

²⁴ “Wu endi eim kongun wu owundu tał kin enermba mon! Nga wu ei owundu tał kin kongun erim kin, eim owundu endi kin ka piipi kin nga endi kin kis piipi ermba. Nga owundu endi kin noman ngopu endi kin noman ngunarpi ermba ei mon. Yi mił sinim noman tał sepin Gos kongun erpin nga ku kongun erpin kunum ende enermin mon!

Epi Pei Noman Peng, Noman Nendii Piinmin

(Luk 12:22-31)

²⁵ “Yi piik na enim kanip nind. Enim konj molk, noman embin to yi piinerei! Nga kuni nipe numun eł yi piinerngii mon. Sinim nge ngenj ele epi nipe telmin? Sinim konj mołmun ei epi owundu ba kuni ei epi owundu mon. Yi ku sin nge ngenj ei epi owundu ba alap ei epi owundu mon.

²⁶ Enim kei kaninmin ei tonu bur ni andinmin: ei kuni emb tilanmin, nga kuni tu wuk, ngii konu

sinalmin. Ba enim Ernjing Gos tonu epin ei kuni ngolum. Enim kei ombu to mani kindik enim wumb molmun. Gos enim kuni ni alap ngumba ku.

²⁷ Enim molmun konu tuk el, wu nii endi eim epi endi noman erang piim kin, eim kunum kinan konj mulmbii ni piimba, ei kapli enanim.

²⁸ “Pe nimbił erang enim ngenj ele konduk ni ei noman to piinmin? Enim andaring plawa kuk nin ond kuk tonu onum, ei er onum mił nenj ei keningii. Plawa kuk ei kongun dinga enalim, nga konduk ni epi endi enalmin ku.

²⁹ Ba na enim kanip nind, ok king Solomon eim konduk ka wii kindrim, ei ya ond kuk ka wii mił ei kindnerim mon.

³⁰ Keimi, pe kui engimb nin epi ei en enim Gos konduk mił ei ka wii akip ngang kindim. Topuł mer dup kalilmin konu el kindang dup numba. Pe nga enim konduk ni epi ei kindnermba ni piinmin min? Nimbił erang Gos epi ei enim kui pei ngunermba nik pii gii ninanmin?

³¹ Ei piik enim noman embin yi piinerngii. ‘Sinim kuni nipe kuni endi numun da, sinim noł nik piinerngii mon. Nipe noł endi numun da ni piinerngii mon. Ei sinim konduk nipe konduk endi kindmin da ni piinerngii mon.’

³² Mon, ol ombu wumb torung ngenj wumb ei, kongun yi enmin. Ba enim nge Ernjing Gos tonu epin molum ei piilim. Enim epi ombu nge pei ngang singii ku.

³³ Ba enim ol kun ka palim mił ka erik, Gos sinim tep er molum ni piik ekii sik er mulangin kin kapli Gos enim epi eipi ombu ngumba ku.

³⁴ Yi palim ei piik, topuł ermin epi ni noman embin yi piinerngii mon. Topuł wumb endi ei eim ermbii ni piinim epi ei enim. Nga oł embin tui endi topuł tonu omba ei, enim noman to piinerngii mon.”

7

Wumb Eipi Elmin Oł Ei Mok Tok Yi Enenjii Mon!
(Luk 6:37-38,41-42)

¹ “Enim wumb kanik ek ngok erik kos piik elmin mił yi ninerngii. Enenjing kin, Gos enim kin kos piinenmba ku.

² Pe enim wumb kin erngii oł ei, Gos enim kin ermba. Nga epi wumb ngołmun mił yi ku Gos enim ngumba.

³ Nimbił erang nim angnim epi moł aninga ningił eł palim ei kankin nin, ba ninim ningił eł ond owundu mił palim? Ei ok si kindkin, ekii se eim nge ningił eł epi moł pimba ei si kindnjii.

⁴ Ond owundu mił ninim ningił palim, ba ninim angnim kankin yi nin? “Engnan, nim ningił eł epi moł palim, ei si kindmbii nin?” Ei puke yi mił, sinim oł kis enmin oł ei epi moł mił, sinim nge noman tuk eł palim ei si kindinmin.

⁵ Nim ek kend nge wu. Ninim ok ningił eł ond owundu mił si tor kindkin, ningił ka seng, kan kun erkin, nga angnim epi moł ningił eł palim, ei si kindnjii,” pa nim.

⁶ “Enim Gos ek ka epi ka wii mił, ei nge wumb kis owu mił kapli ngunerngii mon! Nga biis ni epi ka wii ei sipik, wumb Gos kin ek buł ngok elmin wumb, ei kung mił ngunerngii mon ku. Mon

peng, wumb kung mił, biis ka wii ei en enim simb el kamb mani kindik, nga wumb owu mił ok enim kin erik kis erngii ku,” pa nim.

*Wu Endi Prei Kongun Dinga Erim
(Luk 11:9-13)*

⁷ Enim Gos kin prei er ngungii, “Enim Gos kii sik enmin ei epi enim ngumba. Enim epi kuruk endngii, ni keningii. Enim Gos ngii ondu el to teki teki nengin, aki tumba,” pa nim.

⁸ “Wumb pei Gos kin prei elmin, ei epi silmin. Epi sipmin nik kurulumun, ei kanilmin. Nga Gos ngii ondu el to teki teki nimba wu, ei Gos eim ngii aki tolum ku.

⁹ Pe wu endi kingam aka numbii nimba, eim arim kom ku endi sipi ngumba min? Ei mon.

¹⁰ Nga kingam omu numbii nimba, eim arim ka wembii sipi kingam ngumba min? Ei mon ku.

¹¹ Yi mił, enim wumb kis ei kingenjing nol epi ka noman ka pend kingenjing ngolmun. Pe sinim piimin, Erinjpin Gos tonu epin molum ei sinim prei erpin kii sipin ninjpin kin kapli epi ka ei ngumba ku.

¹² “Wumb enim kin ol yi mił erngii nik piinmin ol ei, en enim wumb eipi kin ol yi erngii ku. Ek ei lo ek, nga Gos nge ol ekii se ermba piik nilmin wumb ek ei ende palim.”

*Konj Mulngii Konu Ondu Kembis Wii Salim
(Luk 13:24)*

¹³ “Enim epin konu andlam kembis ele pungii. Nimbił erang andlam puk konu kis dup konu el pungii andlam ei owundu salim. Andlam ele wu amb ombu pei andlam ele andik molmun.

14 Ba kunum kunum konj ka muṅgii konu, ei andḷam kembis wii. Nga andḷam puk konu ka eḷ pungii, ei kongun dinga erngii. Erik kin, wu amb endeim endeim ni andḷam ei kan singii,” pa nim.

Ek Ni Tor Kindiḷmin Ek Kend Wumb Ongii, Ei Kan Kun Er Muṅgii

15 “Ek ni tor kindiḷmin ek kend wumb ongii, ei kan kun er muṅgii. Ek kend wumb siipsiip ngenj miḷ ei torung kun ka wii miḷ kindik ongii. Ba noman tukrung ei owu simbii miḷ enim kin onmun. Ok enim pii gii ei to kis erngii nge ongii.

16 Nga enim molk ek ni tor kindiḷmin kend kongun er ongii, ei enim wumb ei nge oḷ kongun erik keningii. Nimbiḷ erang wumb noḷ wain mong ond angil eḷe gaḷ moḷulum ei siḷmin; min wumb ond pik mong sik, engimb min epi gaḷ moḷulum ei sik yi eḷmin min? Mon, ei sin kapli enaḷmin.

17 Yi miḷ ku, ond ka mong ka toḷum ku. Nga ond kis ei mong kis toḷum ku.

18 Ond ka ei mong kis tunaḷiḷmin mon ku.

19 Pe nga ond endi mong ka tunaḷim, ei koḷmung tok, sik dup kaḷiḷmin.

20 Ek ei yi miḷ, enim ek ni tor kindiḷmin kend kongun eḷmin wumb ei, enim keningii. Kanik, ek ei pule piingii pa nipi ngum.”

21 “Wumb kombur aninga na kin ‘Owundu, Owundu,’ nik, ek dinga nik erngii wumb, Gos sinim tep er moḷum konu eḷ tuk pungii ba wu endi nam Ernan tonu epin moḷum ni piipi, eim noman eḷ ekii sipi endmba wu, ei eim Gos kin Owundu Owundu nimba wu, ei eim Gos kin epin konu tep er moḷum konu eḷ kapli tuk ba.

²² Pe kunum owundu tonu omba kunum, ei wu amb pei yi ningii, 'Owundu, Owundu! Na nim nge embe eł oł ekii se ermba mił piik niłmin mił ninj ningii. Nim embe eł sin gui kis to si kindinjpın. Nim nge embe eł sin jep oł kanim kanim enjpin,' pa ningii.

²³ Kunum ele, na ek nip orung kindip yi mił nimbii, 'Enim na kinał. Enim oł kis wumb mendpił, na kin tuk onerei!' nimbii," pa nim.

Ngii Takilmin Oł Tał Ei
(Luk 6:47-49)

²⁴ "Pe wu endi na nind ek ei piipi, ekii simba wu, ei wu endi yi mił eim noman ka peng, eim ngii tonu kom ku peł takilim.

²⁵ Pe konu kumb topu mani orum, konu pop owundu topu onum, noł owundu topu elim ei ngii mani pinalim. Nimbił erang, wu eim ngii ei kom ku peł ele tonu takilim ei dinga pupu ngii eim engim.

²⁶ Wu endi na ek ei piipi, ekii sinerim wu, ei eim yi mił wu ende noman pinalim wu mołum ei mił. Pinerang, eim ngii tonu noł ku kilta takilim.

²⁷ Konu kumb owundu topu, mani orum, konu pop owundu topu orum, noł owundu to orum kunum ei ngii ei eskił tołum. Ei keimi, ngii mani pupu er kis elim."

²⁸ Jiisas ek ei nipi poru neng, wumb tiłap owundu ok mulnjung ni, eim ek ei wumb piik mund mong enjing.

²⁹ Nimbił erang, Jiisas eim ek nim ek ei wumb noman peng niłmin lo ek ei nge ninerim. Jiisas

eim wu endi noman dinga, pii gii nik nilmin ek mił yi neng, wumb mund mong enjing.

8

Jiisas Wu Endi Kinj Bombulum Tum Ei Er Ka Erim

(Mak 1:40-45, Luk 5:12-16)

¹ Jiisas eim komung el si kindpi mani wang, wumb pei eim pum konu ekii sik punjung.

² Pangin, ngenj kinj bombulum tum wu endi opu, Jiisas simb el ming gopsing pii polpu, kan mani kanpi yi nim, “Owundu, nim na er ka ermbii ni piin kin, kapli enjii.”

³ Jiisas eim angil wu ei ambilpi ek yi nim, “Na yi mił ermbii, nim ngenj ka simba.” Neng, wu ei kinj bombulum tum ni poru neng, wii ka mułum.

⁴ Pe Jiisas ek yi nim, “Ol ei, nim pukun wumb endi kankin ninenjii mon. Nim ngenj ei sipkin, Gos kin kulmał kalilim wu mułum konu ele andan tan, ok Moses nirim ol ei erkił, Gos kin kulmał kilan, wumb nim keningii ni, nim ening pim ei poru nim ni keningii,” pa nim.

Jiisas Opu Elmin Tep Elim Wu Nge Kongun Wu Endi Er Ka Erim

(Luk 7:1-10)

⁵ Jiisas pupu Kapaniyam konu tor pang, Rom wu endi opu wumb 100 pei tep elim wu, ei opu, kii dinga sipi Jiisas ngum.

⁶ “Owundu, na nge kongun wu ei ening topu, ngenj dinga pinerang, peł ele ngii konu palim, eim ngenj kumbii owundu ei piipi palim,” pa nim.

⁷ Neng, Jiisas yi nim, “Na pup, eim er ka ermbii,” pa nim.

⁸ Ba opu elmin tep elim wu, ei eim yi nim, “Owundu, na wu ka mon. Nim na ngii konu ele onenjii mon! Nim ek wii nen, nam nge kongun wu ka mulmba.

⁹ Nam yi ku, wu num na tep elim wu ei na tep erang, na nam nge opu wu ombu tep erip, endi ‘Pui!’ nemb, pulum. Nga endi, ‘Ya wei!’ nemb, olmun. Nga nam kongun wu kongun ei ‘Erii!’ nemb, kongun elim,” pa nim.

¹⁰ Jiisas wu ei ek piipi puku sipi erim. Erang, ek nipi, wumb eim kin ekii se onjung wumb ei ngum, “Na Esrel wumb konu ele wu endi pii gii wu, yi nge endi kan sinenj mon!

¹¹ Na enim kanip nind, wumb konu eipi wumb orung eni tonu olum konu, ni eni mani punum konu, wumb ei ok, Eiparam ni Aisik ni Jeikop ni kuni pei endi nok mulangin, Gos sinim tep er molum konu ele no mulngii,” pa nim.

¹² Ba wumb Gos molpu tep erang tuk molmun Jura wumb, ei topu tor kindpi, emii konu epi endi el kindmba. Ei en enim ke nik, gupu mong kongk, kaimb er mulngii,” pa nim.

¹³ Pe Jiisas ek nipi opu elmin tep elim wu ei ngopu yi nim, “Ninim pii gii peng eramb ni pui mi! yi ermba?” pa nim. Pe konu eni ele Jiisas opu elmin tep elim wu kin ek tengim, kunum el mendpil, eim nge kongun wu ei ening poru neng, ka mulum.

Jiisas Piisa Ambim Nge Mam Er Ka Erim

¹⁴ Jiisas pupu, Piisa ngii konu el nirik pupu kenim ni Piisa ambim nge mam ei ening tang, pel ele or pim.

¹⁵ Pe Jiisas eim angil embalang, ening ni si kindpi pum. Pang, amb ei eim Jiisas kin wumb ngungii kuni nge er kun erpi ongu erpi ngurum.

¹⁶ Pe konu pou neng, wumb gui kis mulum wumb pei tu wunjung. Jiisas ek nipi gui kis to kindpi, wumb ening pim wumb, pei er ka erim.

¹⁷ Yi mil erang kin, Gos ok ek ni tor kindilim wu Aisaiya gupu ele ni tor kindrim ek ei keimi pim. Ek ei yi mil nirim,

“Eim sinim nge ening pim pei si kindpi, sinim ening kanim kanim ei eim kin sim.”

*Wu Nii Endi Jiisas Kin Ekii Simbii Ni Pünim
(Luk 9:57-62)*

¹⁸ Jiisas kenim ni wumb tilap owundu eim mulum konu orung orung mulangin kanpi mulum. Eim ek yi nim, “Sinim nol gopu orundung pamin!” nim.

¹⁹ Pe lo ek kengpi tolum wu endi opu yi nim, “Ek emb tolum wu, nim konu orung orung min konu endi punjii konu, ei na nim kin ekii sip bii,” pa nim.

²⁰ Jiisas ek yi nipi orung kindim, “Owu simbii mei tukpu ele palimin. Nga kei andinmin ngii anglim. Ba Gos wu kingam ya mani mei ele kindang, wu ngenj sipi molum eim nge peng sipi salim konu endi sinanim. Yi mil, wu endi na kin ekii simba wu, ei kongun dinga palim,” pa nim.

²¹ Nga eim nge ekii silmin wu endi ek nipi kii sim, “Owundu, na nim kin ekii simbii ba kumb se kapli na kindan pup, ernan tukpu tumbii min?”

²² Ba Jiisas ek nipi yi nim, “Mon, wumb Gos ek piinaninim wumb, kulii mił wumb, ei wumb kulii er kun erngii ba nim na ond konu ekii se oi!” pa nim.

Jiisas Konu Pop Owundu Tum, Ei Ek Neng, Pop Owundu Ei Poru Nim
(Mak 4:35-41, Luk 8:22-25)

²³ Jiisas noł kanu ele tonu pang, eim nge ekii se andilmin wumb ekii sengin ouni punjung.

²⁴ Konu pop owundu topu, noł gopu tuk pinin nipi noł kanu tuk opu, noł kanu to ak tumba erim, ba Jiisas eim or pim.

²⁵ Eim nge ekii se andilmin wumb eim to konj kindnjing. Kindik, ek yi ninjing, “Owundu, nim sin paki to! Sin to kundmba enim,” pa ninjing.

²⁶ Jiisas eim ek dinga nipi eim nge ekii se andilmin wu ombu ngum, “Nimbił erang enim tungu enmin? Enim pii gii kembis ninmin.” Pe eim angpi, eim konu pop kin noł ei ek neng, nga ka wii mendpil sim.

²⁷ Jiisas eim nge ekii se andilmin wumb, mund mong erik yi ninjing, “Ei wu kanim eipi endi molum. Eim ek neng kin, konu pop topu, noł pinin ni erim, ei nga eim ek ekii sik enmin,” ni yi ninjing.

Wu Tał Gui Kis Mułum Ei Jiisas To Kindim
(Mak 5:1-20, Luk 8:26-39)

²⁸ Jiisas noł gopu orundung tor pupu, Garariin wumb konu ele pum. Pe gui kis tuk mułum wu tał, eim kin tor onjnguł, ei wumb guimeng el molkuł onjnguł. Wu tał wu simbii mił. Wumb konu ele andlam endnalmin mon.

²⁹ Pe wu taɫ wii dinga tokuɫ yi ninjingiɫ, “Gos kingam, nim siɫ kin nimbiɫ oɫ enjii on? Kunum ei epi poru nimba ei poru ninerang okun siɫ ngenj kumbii ngunjii nge on min?”

³⁰ Pe kung konu eɫe pei orundung ei nok mul-njung.

³¹ Gui kis ombu ek dinga nik yi ninjing, “Nim sin tor kindnjii pim kin, sin kindan kung moɫmun konu eɫe tuk bin,” pa ninjing.

³² Pe Jiisas ek yi nipi ngum, “Enim pei!” Pe gui kis wu taɫ si kindik puk, kung pei mulnjung konu tuk pangin, kung ombu pei sikir puk, konu tumbulam noɫ gopu moɫum eɫe mani puk, noɫ nok kolk poru ninjing.

³³ Kung es to mulnjung wumb, oɫ ei kanik tungu puk, konu owundu wumb mulnjung konu kanik, wumb ei ek yi ninjing. Wu taɫ gui kis er kindim oɫ, ei pei nik wumb ngunjung.

³⁴ Wumb konu owundu eɫe ek ei piik ok Jiisas kanik yi ninjing, “Sin mei eɫe mulenjii; konu eipi pui!” nik ek dinga yi ninjing.

9

Wu Endi Simb Angiɫ Kis Muɫum Ei Jiisas Er Ka Erim

(Mak 2:1-12, Luk 5:17-26)

¹ Jiisas eim noɫ kanu eɫ nga tonu pupu, noɫ gopu eɫe nga orung pupu eim konu kun tor pum.

² Wumb wu endi ening pim wu ei, tu wunjung. Wu ei eim ngenj koɫpu poru neng, embiɫ dinga pinerang, eim peɫ eɫe or pim. Pe Jiisas kenim ni wumb ei kin pii gii ninjing. Kanpi, ening pim wu

kin ek yi nim, “Na nim ol kis ei si kindind,” pa nim.

³ Pe lo ek piilmin wu kombur, en enim noman ele yi piinjing, ‘Wu ei Gos kin ek ambiltim,’ ni piinjing.

⁴ Jiisas wu kei en enim noman yi piyangan, kanpi yi nim, “Nimbił erang enim noman tuk ol kis yi piinmin?

⁵ Nipe ek ei oi mił to peng nimbii? Pe na nim ol kis ei kil ngond nimbii ei kapli min? Nga nim peł ei si mungkin pui yi nimbii ei kapli min? Ek endi na nim ol kis kil ngond ei nimbii.

⁶ Ba na end ei enim kanik piingii nip end. Na tonu epin si kindip, mei mani op, wu kingam tels ei na noman dinga peng, wumb ol kis ei kil ngop ek nip ya wu embił dinga pinernang ei kanip nind. ‘Nim angkin, ninim peł ond sikin, ninim ngii konu pui!’ nind,” pa nim.

⁷ Jiisas ek yi neng kin, wu ei eim peł sipi, eim ngii konu sipim.

⁸ Nga wu amb ni wumb pei ol ei kanik, mund mong erik, yi piinjing, Gos wu yi nge noman dinga, ni noman ka, wu ei kin ngonum nik, yi erang Gos embe ambil tonu kindnjing.

Jiisas Wu Masyu Wii Tum
(Mak 2:13-17, Luk 5:27-32)

⁹ Jiisas andpi pupu kenim ni wu endi mułum ei ku takis siłim ngii ele mułum. Wu ei embe Masyu. Jiisas wu ei kanpi ek yi nim, “Na ond konu oi!” Nipi yi neng, wu ni angpi, Jiisas pum konu ekii se pum.

¹⁰ Jiisas Masyu eim ngii konu ele molpu kuni num. Wumb pei ku takis silmin wumb ni ol kis elmin ei kin molpu kuni ende num. Eim nge ekii silmin wu ombu ouni nunjung.

¹¹ Lo ek piilmin wumb, ei Jiisas wumb kis kin kuni nang kanik, eim nge ekii sik elmin wu ombu kanik yi ninjing, “Nimbi! erang enim nge ek emb top ngolum wu ei wumb kis ni ku takis silmin wumb kis ni ombu kin kuni nonum?”

¹² Jiisas eim ek ei piipi yi nim, “Wumb ening tunalim wumb ei, ening ngii ele punalmin mon. Ening palilim wumb ei mendpil pulmun.

¹³ Enim puk Gos nge ek ka ele kanik piingii, ‘Ka kulmal kalilmin epi ei na noman pinalim. Na noman kaimb silmin ei na noman palim.’ Na wumb ka mulnjung ei kin, paki tumbii onenj. Ba wumb kis mulnjung ni ol kis enjing wumb ei, paki tamb, noman ak tungii nip onj,” pa nim.

*Kuni Mowii Palmin Ol Ei
(Mak 2:18-22, Luk 5:33-39)*

¹⁴ Jon wumb nol pendlim wu, ei eim nge ekii sik andilmin wumb Jiisas kin ok, ek yi kii sik ninjing. “Nimbi! erang sin kin lo ek ekii silmin wumb kin kuni mowii elmin, ba nim nge wu ombu kuni mowii enalmin, ei nimbi! erang elmin?”

¹⁵ Jiisas ek ekin nipi orung kindpi yi nim, “Pe wu endi eim simba ermba kunum ele, eim nge wumb pul, eim paki tolmun wumb kunum ele kapli amb simba wu ei eim wumb kin kuni no mulmba kunum ei eim nge wumb kis piik mulngii min? Ei mon. Ba ekii se amb simba wu ei wumb kis eim konu eipi si pangin, eim nge wumb ei kapli kuni mowii piingii,” pa nim.

¹⁶ Wu endi eim konduk endi piltan top kis ermba, konduk ele alap konj endi sipi, mui tumba mił mon? Pe wu endi yi erim kin, alap konj ei pepi, konduk topu, kis owundu nga ermba.

¹⁷ Jura wumb kung meme ngenj kulk, noł wain tuk kindiłmin. Ei kung meme ngenj konj ele noł wain konj kindiłmin, epi tał ka mułangił. Nga noł wain ok nge ei kung meme ngenj ok nge ele kindiłmin. Nga noł wain konj ei sipik, kung meme ngenj ok nge ele kindiłmin ei noł tok nipi noł wain tor pang, kung ngenj kis mołulum ku. Yi mił na ek konj ei Jura lo ek ok nge ei kin ende punermba.”

*Wu Num Endi Ambłam Er Konj Sipi Kindang
Nga Amb Ambłim. Eim Konduk Ambłim Amb Ei Er
Ka Erim Ku*

(Mak 5:21-43, Luk 8:40-56)

¹⁸ Jiisas eim ek ei nipi mułang, Jura wu num endi opu, eim simb ele ming gopsing pii połpu ek yi nim, “Na ambłam pe mendpił koltum, nim okun, eim ngenj ele emblan, nga konj mułmba,” pa nim.

¹⁹ Pe Jiisas wu ei kin pum. Pang, eim nge ekii sik andiłmin wu ombu ni punjung.

²⁰ Puk, amb endi mułum amb, ei eim kunum kunum eim miyem ei o pupu minj mułang, kung ngii engki nga tał o purum. Amb ei eim opu, Jiisas buł morung ele eim opu Jiisas konduk embiłim.

²¹ Eim nge noman ele yi piipi om. “Na pup, Jiisas konduk minjin tamb, na ening ei kapli wii simba, ka mułmbii,” ni piim.

²² Ba Jiisas eim piipi ak topu kanpi yi nim, “Ambił, nim na kin pii gii nin, ele nim ei ka seng,

wii mulnjii,” pa nim. Pe kunum ele mendpił, amb ei ka mułum.

²³ Jiisas opu, Jura wu num ngii ele opu kenim ni mingal pop tok golang nik wumb ke dinga wii nik mulnjung.

²⁴ Jiisas opu ek dinga nipi yi nim, “Enim kunerei! Ambıl ei kulerim ba or palim,” pa nim. Neng, wumb eim kanik tokuł enjing.

²⁵ Pe wumb to anda kind poru nik, Jiisas eim nirik pupu, ambıl ei angıl ambılpi, er konj sim.

²⁶ Jiisas yi erim, ek ei wumb konu orung orung pei nik pangin, wumb pei piinjing.

Jiisas Wu Tał Ningıl Tumbun Mułum, Er Ka Erpi, Endi Ek Tinerim Ei Er Ka Erim Ku.

²⁷ Jiisas konu ele si kindpi, andlam ele andpi pang, ningıl tumbun mułum wu tał okuł wii dinga tokuł yi ninjingıl, “Nim Deipis kingam, nim sił kin kaimb sinjii.”

²⁸ Pe Jiisas eim ngii ele nirik pang, wu tał eim ekii sikıl onjnguł. Wangıl, Jiisas ek yi nim, “Ełip pii gii na kin piinjingıl na oł ei ermbii.” Wu tał yi ninjingıl, “Owundu, keimi sił pii gii ninmbıl.”

²⁹ Pe Jiisas eim wu tał ningıl ele ambılpi yi nim, “Ełip pii gii pim mił, kaplı oł yi ku ermba,” pa nim.

³⁰ Wu tał ningıl ka mułang, Jiisas ek dinga nipi wu tał ngum. Ngopu yi nim, “Na ełip kin oł ei, wumb endi kangıl ek ninereł mon!” pa nim.

³¹ Ba wu tał eł ełip anda pukuł, wumb konu orung orung pei Jiisas kongun erim oł ei kankıl nikił punjnguł.

³² Andlam ele bil ni erangil, nga wumb wu endi gui kis tuk mulang, eim ek tingnerim wu ei Jiisas kin tu wunjung.

³³ Pe Jiisas eim gui kis ei to kindpi yi erang, gupu ek tingnerim wu ni ek tangpi erim. Yi erang, wumb pei mund mong enjing yi ninjing. “Ok Esrel konu ol yi endi tonu onerim, sin kinerpin,” pa yi ninjing.

³⁴ Ba lo ek ekii silmin wumb yi ninjing, “Gui kis nge wu num eim kin molpu, eim kin noman dinga ngopu, eim gui tor kindnim,” nik yi ninjing. (Ei ek keimi mon, Jiisas ek keimi ninim.)

Jiisas Wu Amb Kaimb Sim

³⁵ Jiisas konu owundu ni konu orung orung pei andpi, wumb men ngii ele nirik pupu, Gos ek ka nipi wumb ngopu, Gos sinim tep er mulum mil nipi ngopu, wumb ngenj ele ening kanim kanim pim, ei er ka erpi yi erim.

³⁶ Jiisas eim wumb tilap owundu ei kanpi kaimb sim. Nimbil erang wumb noman embin piik kin, wu endi paki tumba nge kuruk endnjing yi er mulnjung. Ei kung siipsiip tep elim wu mulalim mil, yi er mulnjung.

³⁷ Jiisas ol ei kanpi, ek nipi eim nge ekii sik andilmin wu ombu ngum. “Kuni wiis pol topu pei molum, ba tengingii kongun wumb mon palim. Ei yi mil, wumb Gos ek ka piingii wumb ei pei molmun ba ek ni tor kindik wumb ei ngungii wumb mon palim.

³⁸ Yi piik kin enim kongun ei nge arim kin prei erangin, eim kongun wu kombur kindmba,” pa nim.

10

Jiisas Nge Ek Se Andilmin Wu Ombu Engki Nga Tał

(Mak 3:13-19, Luk 6:12-16)

¹ Jiisas eim nge ekii sik andilmin wu engki nga tał, wii tang wangin, noman dinga nipi wu ombu ngum. Noman ei ni ngopu gui kis to kindik, ening ni ngenj ele ol kanim kanim ermbe ei to kindngii nge nipi ngum.

² Eim nge ek ka endngii nge engki nga tał, wu ombu embe yi mił: kumna Saimon embe endi Piisa, eim angim Endru, nga Jeims ei eim Sependii kingam ni eim angim Jon.

³ Pilip ni Barsolomyu ni Tomas ni Masyu ku takis ok silim wu, ni Jeims arim Sariyas.

⁴ Saimon Selos ni Juras wu ei Eskerios, eim Jiisas opu orung wumb onjung konu Jiisas mołum ei nipi andan tum wu.

Jiisas Ek Nipi Eim Ek Se Endngii Wu Ombu Ngum

(Mak 6:7-13, Luk 9:1-6)

⁵ Jiisas eim nge wu engki nga tał, ek dinga nipi kindang punjung. Jiisas ek yi nim, “Enim wumb konu eipi punerngii, nga Sameriya konu owundu ele tuk punerngii mon!

⁶ Enim puk Esrel wumb, kung siipsiip mił am punjung ele pungii,” pa nim.

⁷ Enim puk, wumb kanik, ek yi ningii: ‘Gos sinim tep er mołum kunum ei pei mandi omba enim,’ ningii.

⁸ Enim puk, wumb ening pimbe ei er ka erik, wumb kułngii, ei er konj sik, wumb gui kis

mulmba ei tor kindik, wumb ngenj kinj bum-bulum tonum wumb, ei erangin ka mulngii. Pe enim epi ei sinjing, ei epi endi ngok enjing. Yi mił nga wumb kin oł yi erngii, epi endi sinerngii mon,” pa nim.

⁹ Enim ku gol ni, ku silpa ni, ku kapa ni ombu endi pendik epi ombu sipnerngii mon,” nim.

¹⁰ Kon andlam pungii kon ni, konduk ni nim su ni dolu ni epi ei endi sipnerngii mon. Wu kongun elim wu, ei kuni ngangin nołum, mił yi enim nungii.

¹¹ Enim puk konu kembis min owundu endi tor pungii, ei wumb kan kun erngii. Konu endi tor pangin wumb konu, ele oł kun er mulngii. Ei enim wumb ei kin molk, puk, nga enim konu ei si kindik pungii.

¹² Pe enim wumb ngii endi ele nirik punjung kin, wumb ngii puł wumb ei ek yi ningii, ‘Enim noman emin pengli!’.

¹³ Wumb ngii ele tuk pangin, ek ka nik enjing kin, “Enim nge noman emin ei wumb ombu kin ba. Ba wumb en enim ngii konu ele, ‘Enim nirik wei!’ a ninarik enjing kin, enim noman emin ei wumb ei kin noman emin ei ngunerngii.

¹⁴ Nga wumb nii endi enim nge ek piinarik min enim tuk sinarik kin kapli enim ngii konu ele si kindik kunum ele konu eipi pungii kunum ei enim simb ele kulman si kindngii.

¹⁵ Na ek keimi nip enim ngond. Ekii se Gos kunum owundu kos owundu piimba kunum, ele wumb mok tumba kunum ei Gos Sorom konu ni Gomora konu ele eim kaimb simba. Ba nga konu eipi ele wumb ei enim kin, ‘Weiyo,’ nik enenjing

kin, Gos konu ele wumb kaimb sinermba mon,”
Jiisas yi nim.

Oł Embin Tui Kanim Kanim Tonu Omba
(Mak 13:9-13, Luk 21:12-17)

¹⁶ “Piingii! Na enim kung siipsiip mił tuk owu simbii wumb mił mulnjung konu kindind. Ei piik enim ka wembii noman ka peng oł ei nge ekii singii. Nga kei Pulmu noman emin seng elmin oł ei nge ekii singii.

¹⁷ Pe enim kan kun er mułngii! Wumb enim ambiił gii nik, kos ngii sipik, en enim men ngii ele enim kepil tok yi erngii.

¹⁸ Erik, na nge ek ni na to mani kindngii nge, enim sipik king ni kumb ele sipik gapman nik erngii. Ei nimbiił erang enim ek nik en enim kin wumb tilap eipi ngok yi enjing konu ele.

¹⁹ Nga wumb enim kos ele tonu tu wangin, enim yi piingii. ‘Sinim nimbiił ermin? Sinim nipe ek nimin?’ ni piik mułngii. Kunum ele mendpil, Gos enim ningii ek ei nipi enim ngumbii,” pa nim.

²⁰ Enim nge ek ninerngii, ba enim Ernjing Gos nge Gui Ka ei enim kin mołum ei ek nipi tor kindmba.

²¹ “Nga wu endi eim angim kos ele tonu si pang to kundngii. Yi ku arim eim kingam kos ele tonu si pang to kundngii. Nga kangil en enim, ernjing, menjing noł kin opu orung erik to kundngii ku.

²² Wumb pei enim kin noman kis piingii. Ei nimbiił erang na nge embe ei enim kin pimba, ba wu endi eim ambiił gii nipi na kin piił gii dinga pupu mołum kin, ekii se kunum poru nimba kunum, wu ei Gos eim sipi orung simba, ei wu eim nge.

²³ Pe nga wumb enim kin ol embin tui kis enjing kin, enim konu ei si kindik, tungu puk, konu owundu endi eipi pungii. Na enim kanip nind, enim kongun endi Esrel wumb konu owundu ele kapli poru nininang, kapli na wu kingam tonu epin konu ele si kindip, mani mei ei sikir tor ombii,” Jiisas yi nim.

²⁴ “Pe nga men kangil ei ek emb topu eim ngonum wu, ei to mani kindmba mil mon? Nga kongun kunum kunum wii minj elim wu, ei eim nge wu owundu to mani kindmba mil mon?

²⁵ Pe men kangil ei molpu, ek emb topu ngumba wu ei mil kapli, nga kongun wu ei eim wu owundu mil mulmba ei kapli. Ngii ei arim embe Biyelsipul ei ek kend wu pim kin, wumb en enim ngii ende wumb embe kis mendpil singii. Ei yi mil, wumb na Biyelsipul nik embe singii.”

*Gos Owundu Kin Mund Mong Kulmun
(Luk 12:2-7)*

²⁶ “Pe wumb enim tungii ei mund mong en-
erngii. Epi pei koi er salim, ei Gos nga peni ele tor
kindmba. Epi pei kum top palim ei ekii se wumb
keningii.

²⁷ Ek na enim ya emii peng nind ek, ei enim
tinga eni kin nik wumb ngungii. Nga en enim
kom ele ek piinjing ek, ei ngii ele tonu puk, ek nik
wumb ngungii.

²⁸ Wumb nii endi enim ngenj ele to kundngii,
ei gal piinerngii. Ba ei enim noman tuk ei to
kundnerngii mon. Ba enim Gos eim kin gal kulk
mulngii. Nimbil erang Gos eim kapli ngenj kin

noman tuk kin ouni topu kondpu, dup konu ele kindmba.

²⁹ Wumb kei Winu kembis ta! ku kundii ei nge endeim nga silmin. Ba enim Ernjing Gos kei endeim endi boi nipi, mani mei ele ba, ei eim piinim.

³⁰⁻³¹ Yi piik kin, enim noman embin to piin-erngii mon! Enim kei Winu kembis ku ngok sinmin ei to mani kindinmin. Yi peng kin, Gos sin tep ka er mulmba. Enim peng enjin Gos eim gerpi, kanpi si kindpi molum.”

Jiisas Embe Ni Tor Kindngii Ol Ei

(Luk 12:8-9)

³² “Wu endi na embe ele nipi wumb pei ningil ele nimba wu, ei eim embe na Ernan Gos ningil ele nimbii.

³³ Ba wu endi na embe ei, wumb ningil ele koi erpi ni tor kindnerim kin, wu ei eim na Ernan Gos ningil ele eim embe tonu epin konu ele ni tor kindnermbii mon ku.”

Jiisas Eim Om, Ei Opu Erngii Si Tonu Kindim

(Luk 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ “Enim piik, na op mei ele opu enmin ei to mani kindip noman emin ngumbii nge onj, ni piinerngii mon! Ba na wumb mok top noman kanim eipi eipi ngumbii nge onj.

³⁵ Na onj ei opu erngii nge onj, wu endi eim arim kin opu orung erang, eim amblam ei eim mam kin opu erang, nga amb ei eim wam nge mam opu orung erngii nge onj. Ei yi mil wumb kombur na kin pii gii ninerngii. Nga wumb kombur na kin pii gii ninmin.

³⁶ Wu endi eim na kin pii gii nimba wu, ei kin ngii ende wumb ei en enim eim kin opu, orung erik muḥngii ku.

³⁷ “Wumb en enim ernjing, menjing noḷ noman ngok, enmin oḷ ei, ba na kin noman ngunanmin. Wumb ei na nge wumb puḷ mon. Nga wumb en enim kingenjing, embilenjing noman ngonmun, oḷ ei ba na kin noman ngonanmin. Wumb ei na wumb puḷ miḷ mulerngii mon!

³⁸ Wu endi eim ond peri ei ko wupu na kin ekii sinerim kin, wu ei na wu puḷ miḷ kapḷi pinermba mon.

³⁹ Wu endi eim nam noman konj kan simbii ni piipi endmba wu, ei eim noman konj ei am ba. Wu endi na kin piipi, eim nge noman konj si kindmba wu, ei eim noman konj nga orung simba,” pa nim.

*Wu Endi Kumep Ka Simba
(Mak 9:41)*

⁴⁰ “Wu nii endi enim eim ngii ele nirik sim kin, eim na eim ngii ele nirik sim ku. Wu nii endi na eim ngii ele nirik sim kin wu endi ei Gos na kindang onj, ei eim ngii ele nirik simba ku.

⁴¹ Wu nii endi oḷ ekii se ermba piipi nilim wu, ei paki topu eim ngii konu sipipi erim kin, eim oḷ ekii se ermba piipi nilim wu nge kumep ka simba miḷ yi ku simba. Pe wu nii endi eim kinang, wu kun ka endi wang, eim sipipi, kuni ngopu elim wu, ei eim wu kun ka, ei eim kumep ka eim ngumba.

⁴² Pe wu nii endi eim wumb ei kanpi, eim noḷ jii ni kuḷpu tu wupu, nam nge ekii sik andiḷmin wu ombu ngopu ermba, wu ei na ek keimi nip enim

ngond. Wu ei kumep simba, epi ei am punermba mon,” pa nim.

11

*Jon Eim Nge “Kongun Wu Kombur Jiisas Mulum Konu Kindim
(Luk 7:18-35)*

¹ Jiisas eim nge ekii sik andilmin wu engki nga ta! wu, ombu ek nipi kongun ele kindpi, eim konu ele si kindpi, konu eipi pupu, wumb ek emb topu, ek ka ni tor kindpi erim.

² Jon wumb no! pendilim wu, ei eim kan ngii pepi mo!pu piim ni, Gos kindang wu Krai kongun yi erpi, o! yi erpi enim nengin piipi, eim nge ekii sik andilmin wu kindang, Jiisas mo!um konu punjung.

³ Puk, Jiisas kin kii sik yi ninjing, “Nim Gos kindim wu Krai ei nim on, min sin wu endi eipi kui er mo!mun?”

⁴ Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Enim Jon mo!um konu puk, enim epi kanik piik enmin mi!, ei nik Jon ningii,” pa nim.

⁵ “Ningi! tumbun mo!um ei nga ka seng kaninmin. Simb kis mo!um ei nga kun kamb andinmin. Ngenj kinj bumbulum tum wumb ei, nga ngenj ka salim. Kom ngum wumb ei nga ek piinmin. Wumb kolk, ei nga tonu konj onjung. Nga wumb epi sinerim kaimb mulnjung wumb, ei ok Gos ek ka piinmin.

⁶ Pe wu nii endi eim pii gii ei na kin dinga pim kin, wu ei eim ka piyangli!” pa nim.

⁷ Jon wumb no! pendpi ngolum wu, ei nge ekii se andilmin wu si kindik orung pangin, Jiisas

eim Jon nge ek ei nipi wumb ngum. “Kumb ok enim wumb mulenjing konu punjung, ei epi nipe keningii punjung? Enim puk, wu endi gumei mił mołpu kin konu pop tang ek eipi eipi nipi enim wu, ei enim keningii nge punenjing mon.

⁸ Enim epi nipe keningii punjung? Enim puk, wu endi eim konduk mon kanim kanim kindpi mułum, ei keningii nge punenjing mon. Wumb konduk mon ka kanim kanim kindiłmin, ei king ngii ele mołumun wumb,” pa nim.

⁹ Ba enim nimbił erang punjung? Oł ekii se tonu omba piik niłmin wu, ei keningii nge punjung. Ba oł ekii se tonu omba piik niłmin wu kombur tonu ok wu ombu, eim to mani kindpi poru nim, eim wu owundu mołum.

¹⁰ Wu ei mendpił Gos nge ek ka ele ek yi nim,

‘Piini! Na ek se andiłim wu endi kindamb pupu,
na ek ni tor kindmba Wu ei eim kumb
se ba. Pupu, Jiisas nim nge andiłam er ka
ermba.’

¹¹ Jiisas yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Jon wumb noł pendpi ngołum wu, ei oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb tonu onjung wumb, ei pei kamb mani kindim. Ba Jon eim wu endi Gos sinim tep er mołum konu ele wu num mił mon. Ba wu wii endi Gos ek ka ni tor kindmba wu ei, Jon to mani kindmba. Nimbił erang Jon eim Gos ek ka aninga kopur piim, ba pe sinim Jiisas kin pii gii ninmin wumb, ei Gos ek ka ei pei piik sinmin.

¹² Jon wumb noł pendpiłim wu tonu orum kunum ei, wang wang pe kunum ele sinim mołmun. Pe wumb kis Gos sinim tep er mołum ek ei kin ek buł ambilk ninjing. Pe wumb num ni wumb dinga

wii ei wumb eipi kin Gos sin tep er mołum ei, sinerngii mon nik, mani kindik si kindngii enmin.

¹³ Gos nge oł ekii se tonu omba piik nilmin wumb ok nik, Moses lo ek om nin, pe Jon tonu om kunum ei ek ombu pei Gos sinim tep er mołum ek ei kin ninjing.

¹⁴ Pe enim ek ei pii gii ninjing kin piingii. Jon eim Elainja mił oł ekii se tonu omba piipi nilim wu ei omba nge om.

¹⁵ Wu nii endi kom simba wu, ei kom se piyangli!

¹⁶ “Pe wumb kunum ele mołmun wumb ei, na epi nipe mił su simbii? Wumb ei yi mił, kangil tuk konu endi molk, ek dinga nik kangil kombur ngok yi ninjing.

¹⁷ ‘Sin gising topun enmin, ba enim golang ninanmin. Sin golang kaimb er ninmin, ba enim ek ninanmin mon!

¹⁸ Jon om kunum ei eim noł ni kuni nunerim. Yi erang kin, wumb yi ninjing, ‘Gui kis eim kin mołum,’ pa ninjing.

¹⁹ Pe na Gos kingam tonu epin si kindpi, mani mei ele opu wumb ngenj kulpu ei, enim wumb yi ninmin. ‘Wu ei kuni pei nupu, noł wain pei nupu elim wu,’ nik yi ninmin. ‘Eim wumb puł ei ku takis sik, nga oł kis kanim kanim elmin wumb ei nge wu puł mołum,’ pa nilmin. Sił epi pei enjpił ei enim pei ka piinenjing mon. Ba Gos nge noman ka ei pep onum. Pe ei sinim kanpin, Gos noman ei keimi ni piimin.”

*Konu Owundu Kombur Wumb Noman Ak Tok
Pii Gii Ninanmin
(Luk 10:13-15)*

20 Konu owundu kombur Jiisas eim jep ol pei ok erim konu, ele wumb noman ak tunenjing. Yi erangin kin, kunum ele Jiisas wumb ek ngum.

21 Ngopu ek yi nim, “Enim Korasin konu wumb ni Besaira konu wumb, kaimb piind,” pa nim. “Pe wu endi Sairon konu ni Taiya konu, wu endi jep ol yi na end mił ermba ei enim ok enim Sairon ni Taiya ni wumb ei kon alap kis mił sik, dup sik ele kunum kunum molk, noman ak tunjung.

22 Ba na enim kanip nind, Sairon kin Taiya konu ol embin tui tonu om mił enim kin onermba. Enim kin ol embin tui kis wii owundu tonu opu pimba,” pa nim.

23 “Pe enim Kapaniyam konu wumb, enim si tonu epin konu simba ni piinmin? Ei mon. Enim dup konu mendpil pungii. Pe wu endi Sorom konu jep ol na enim kin end ol ei, Sorom konu ele wumb ol yi elangin kin wumb ei en enim piram mulangin ku.

24 Ba na enim kanip nind, “Sorom konu wumb Gos to kondpu kis erim mił yi enim konu wumb onermba. Ba enim konu ele molmun wumb ei kin, Gos kunum Owundu tonu omba memb ei ol embin tui owundu kis ei tonu omba,” pa nim.

Enim Na Kin Ok Kor Ka Mulngii

(Luk 10:21-22)

25 Kunum ele Jiisas eim ek yi mił nim, “Arnan, nim tonu epin konu kin mani mei konu ei kin, nim wu num owundu molun. Na nim kin noman ka piind. Nimbił erang ninim nge epi ombu ek keimi wumb noman ka piik elmin wumb, ei kin koi erpin pendin. Nga ninim nge epi ombu ek keimi, ei mendpil kangil kembis andan ton.

²⁶ Keimi, Arnan nim nge noman ei yi mił pałim ei en.

²⁷ “Na Arnan eim epi pei na angil ele kindpi ngum. Wumb endi eim kingam ei pii poł tunanmin mon. Arim eim mendpił kingam pi-inim. Wumb endi Arim ei pii poł tunanmin mon, kingam eim mendpił arim piinim. Wumb pei kingam noman ele ei arim mołum nipi andan topu wumb ngum kin, wumb eim arim ei pii poł tungii,” pa yi nim.

²⁸ “Wu nii endi epi embin ko wumba kis erim kin, na kin wang eim kor ngamb, kor mułmba.

²⁹ Pe oł embin tui na pindang ele pałim ei, enim sik enim pindang ele ko wungii. Ko wuk, na ek ekii sik piingii. Nimbił erang na wumb kin oł ka ele erip, nam embe to mani kindił. Pe enim nge noman tuk ele kan sik kor ka mułngii,” pa nim.

³⁰ Oł embin tui ei enim pindang ele pendind, ei ka wii. Epi na enim ngopu, singii pa nimbii, ei embin owundu enałim mon.”

12

Ek Ei Kor Kunum Kongun Enerngii Mon (Mak 2:23-28, Luk 6:1-5)

¹ Ekii se kor kunum endi, Jiisas kuni wiis pin tuk ele endim. Eim nge ekii sik andiłmin wu ombu kuni tum. Pe tuk andik, kuni wiis mong ei tangk nunjung.

² Wumb lo ek piłmin wumb, ek nik Jiisas ngun-jung, “Nim nge ekii sik andiłmin wumb ombu oł ei kor kunum enmin ei mon ninjing.”

³ Jiisas ek nipi yi nim, “Enim Deipis ek pol ei ger piinjing min? Na nind, ei eim kin eim wu ombu ei kuni tum kunum, ei nimbił oł enjing?”

⁴ Molk kin, Gos men ngii owundu ele nirik punjung. Puk, bres Gos ngii ele salılim ei wumb eipi mon niłmin. Gos kin kułmał kałılmin wumb ei minj nungii niłmin.

⁵ Enim ek ei lo mon ele pim, ei ger kinenjing min? Pe kułmał kałılmin wumb ei Gos men ngii owundu ele kongun elmin. Kor kunum mon nik elmin oł ei elmin, ba ek endi ninałmin.

⁶ Pe na enim kanip nind, noman dinga ei ya salim ei men ngii salim epi ei to mani kindim.

⁷ Ba enim na nind ek ei piingii, ‘Na kułmał kałılmin oł ei na noman pinałim. Na noman kun ka salim wumb ei noman enim.’ Enim wumb oł endi enjing wumb ei oł embin tui enerngii mon.

⁸ Na Gos kingam tonu epin si kindip mani mei ele op, mei kingam mił tałip moł ei, na kor kunum puł wu Owundu moł. Wumb nipe oł endi kor kunum erngii, ei na dinga ele wumb oł yi mił erngii,” pa nim.

Kor Owundu Kunum Jiisas Wu Endi Angıl Kis Mułum Ei Er Ka Erim

(Mak 3:1-6, Luk 6:6-11)

⁹ Jiisas konu ele si kindpi, men ngii ele tuk pum.

¹⁰ Wu endi mułum wu, ei eim angıl ele epi endi sinalılim. Angıl kulii erim. Pe wu kombur Jiisas kos er ngonmun nik, Jiisas kii dinga sinjing. “Pe sinim kor kunum ening pałim wumb ei er ka ermin min?”

¹¹ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim mołmun konu, wu endi kung siipsiip es tołum ei

kor kunum kung siipsiip endi konu tukpu endi mani pupu pimba ei, kor kunum si tonu sinermba min?

¹² Nga wumb endi eim kung siipsiip ei to mani kindilim yi mił pe sinim lo ek ele kapli nipin kin sin kor kunum ele wumb kapli paki tumun.

¹³ Pe eim ek nipi wu ei ngopu yi nim, “Nim angil tun kindii!” Neng, tun kindim. Yi erang, wu ei eim angil ei ka mułum. Wu eipi endi ka mułum mił yi mułum.

¹⁴ Jiisas kor kunum ol ei erang kanik puk kin, wumb en enim ek nik piik Jiisas to kundngii nge ek ninjing.

Jiisas Eim Gos Nge Kongun Wu Mendpił

¹⁵ Ba Jiisas eim ninjing ek ei piipi, konu ele si kindpi pang, wumb tilap pei eim kin ekii se pangin, eim wumb ening ombu er ka erim.

¹⁶ Jiisas ek dinga nipi wumb ngopu yi nim, “Enim ek nik tor kindnerii mon!” pa nim.

¹⁷ Gos ok ol ekii se ermba ol piipi nilim wu Aisaiya ek ni tor kindpi yi nirim. Ekii se ol yi tonu omba nirim, ek ei pe keimi palim. Ek ei yi mił,

¹⁸ “Wu ei na eim kongun ermba nip to mundunj wu. Na eim ka piip, nam noman eim kin salim. Nam nge Gui Ka ei eim ngamb, eim na kos dinga ek kun nipi, torung wumb tilap eipi ngumba.

¹⁹ Pe eim wumb ek ngopu ek dinga nipi enermba. Wumb eim andlam ele angpi wii topu yi erang, eim ek piinerngii.

²⁰ Gumei endi ek nimba er pimba, ei eim to engin tunermba. Dup alam kan endi, dup kembis nopu

pimba, ei eim to kumundpu poru ninermba. Ei yi mił wumb nii endi en enim pii gii dinga pinermba wumb ei, eim to tor kindnermba. Eim kongun ermba ei Gos eim kunum owundu tonu omba kunum ele, na ek ka ei erang kin ol kun minj erpi pang poru nimba.

²¹ Pe wumb torung tilap eipi wumb eim kin pii gii nik, eim kui er mułgii.”

(Gumei kin dup kan ninmin ei yi mił; wumb Gos ek ka ei piipin ol ermin mił nenj ni piik mułgii wumb ei, Jiisas eim mani opu kongun erang wumb ol ka wii mendpił erik mułgii nip piipi, ol ekii se ermba nipi piilim wu Aisaiya ek yi pulum.)

Wumb Ek Yi Ninjing, Jiisas Biyelsipul Kin Kongun Enim Ninjing

(Mak 3:20-30, Luk 11:14-23)

²² Kunum ele, wumb wu endi tunjung wu ei gui kis tuk mułum. Wu ei ningił tumbun mułang, gupu ele ek tengnerim ku. Jiisas eim wu ei er ka erim. Erang, gupu ek nipi kin, ningił kanpi erim.

²³ Wumb tilap pei molk kanik puku sik yi ninjing, “Wu ei Gos kindim wu Krai min mon?” Wumb en enim noman ele yi piinjing.

²⁴ Ba lo ek piilmin wumb ek ei piik yi ninjing, “Dinga ele enim ei gui kis nge tep elim owundu Biyelsipul nge dinga ele enim,” pa ninjing.

²⁵ Ba Jiisas eim wumb noman ele piipi, ek nipi yi nim, “Pe king tep erim konu endeim ele wumb, en enim opu erngii ei, en enim konu ka dinga sinermba. Pe wumb konu ende wumb, min ngii

ende wumb orung orung puk, opu erngii ei, en enim ngii konu ni konu ka sinermba.

²⁶ Pe Seisen nge wumb en enim eipi eipi bin ni, erngii dinga ermba min?

²⁷ Biyelsipul na paki tang na gui kis tor kindinj, ba wumb nii enim ekii sik andilmin wumb paki tang, gui kis to kindinmin? Pe en enim kos piilmin wu mił molk kapli enim ek kanim kanim ei nik kun erang,

²⁸ ba Gos nge dinga ele na gui kis top kindinj kin, enim piingii. Gos sinim tep er molum ei, sinim kin mandi onum ni piingii,” pa nim.

²⁹ “Nimbił erang, na pup, wu num Seisen nge wumb waning ermbii ni piind, ba ok na pup, wu num Seisen eim simb angil kan ngo pendip, ekii se na eim nge wumb ei waning simbii.

³⁰ “Wu endi na wu pul mon, ei na kin opu ermba wu. Pe wu endi na kin kung siipsiip es tunermba wu, ei eim kung siipsiip topu eipi eipi kindilim.

³¹ Yi mił palim ei piip na enim nip ngond. Gos eim wumb ek kis nik enmin ei, kapli ol kis kil ngumba, ba wumb endi Gui Ka kin ek bul ngok erngii, ei Gos wumb ol kis ei kil ngunermba mon.

³² Na Gos kingam tonu epin si kindip mani op, mei kangil mił muls ei wu endi ek kis nipi, na ngumba, ei Gos kapli kil ngumba. Ba wu endi Gui Ka kin ek kis nimba wu ei, Gos eim kapli kil ngunermba mon.”

*Ond Kis Ei Mong Kis Tolum Ek Ekin Endi
(Luk 6:43-45)*

³³ “Pe ond ka pimba ei, ond mong ka tumba. Nga ond kis pimba ei, mong kis tumba ku. Wumb ond ei kanik kin, ond mong ka min kis ei kan pol tolmun.

³⁴ Enim lo ek ekii silmin wumb wembii kis Seisen nge kingam nol, enim ek ka er ningii mil nenj? Enim wumb kis enim noman tuk ele noman kanim kanim palim mil, ek yi gupu ele ni tor kindinmin.

³⁵ Wumb kun ka endi eim noman tuk ele ol kun ka kanim kanim pei palim mil ei ol kun ka ei pei ni tor kindilim. Nga wu kis endi eim noman tuk ele ol kis kanim kanim pei palim mil ei ol kis ei pei ni tor kindilim.

³⁶ “Ba na enim kanip nind, wumb en enim ek wii mil nik elmin ol kanim kanim ombu, ekii se Gos wu amb mok tumba kunum, ei wumb pei nipi ek ninjing ek ei, Gos kin ek orung kindngii.

³⁷ Wumb ninim ka ninjii ele Gos nim, wu ka nimba. Pe nga ek kis nin kin, en kin Gos nim, wu kis nimba. Ei ninim ol erkin ek nikin enjii mil ku, Gos nim kanpi nimba,” pa nim.

*Wumb Kombur Jep Ol Eran Kenmin Yi Ninjing
(Mak 8:11-12, Luk 11:29-32)*

³⁸ Pe kunum ele, wu num lo piilmin ni lo ek ekii silmin wu, kombur kin ok, ek yi ninjing. “Ek emb to ngolun wu, sin nim jep ol endi eran kenmin ni onmun,” pa ninjing.

³⁹ Ba eim ek dinga nipi yi nim, “Wu amb kunum ele ol kis er andilmin wumb, ei na jep ei erang kenmin nilmin ei, ek ni tor kindilim wu Jona ol ei andan top ngol.

⁴⁰ Kumb ok Gos ek ni tor kindilim wu Jona eim omu owundu kirim ele tuk pupu pim. Ei eim kunum tekliki epin, tinga ouni pep mulum. Yi mil ku, na Gos nge kingam tonu epin konu si kindpi mani mei ele wu kingam mil telim, ei eim mei ele kunum tekliki epin, tinga ouni yi pimba,” pa nim.

⁴¹ Ekii se Gos wumb mok tumba kunum ei, wumb Ninipa konu owundu wumb tonu ok wumb pe molmun wumb angk ei enim ol kis kanim ei ni tor kindngii. Ei nimbil erang, wumb ei wu Jona Gos ek nipi ngum, ei noman ak tunjung. Pe ya epi endi molum ei wu Jona to mani kindpi, owundu mendpil molum,” pa nim. Ei Jiisas eim piipi nim, wumb endi mon, eim mendpil, ba enim wumb eim pii gii ninanmin.

⁴² Gos wumb mok tumba kunum ei, kuin owundu konu orundung eipi molum ei, opu wumb ya ele molmun wumb ei ol kanim kanim enjing ei nipi tor kindpi ngumba. Nimbil erang kuin owundu embe Siipa konu mei orundung molpu omba. Ei opu King Solomon nge noman ka peng ek ka nipi tor kindim, ei piimba nge om. Ba epi endi ya ele molum ei eim King Solomon noman ei to mani kindpi, eim wu num owundu mendpil molum.” (Ei Jiisas eim ermba ol ei piipi nim.)

*Gui Kis Mulum Ei Nga Orung Om
(Luk 11:24-26)*

⁴³ “Pe gui kis ei wu endi si kindpi pulum ei pupu konu kep endi mulmbii ni pulum. Pepi mulmbii ni pulum ba konu endi sinaim.

⁴⁴ Eim yi piilim, ‘Na ok muls ngii ele nga orung bii,’ nipi opu kanilim ni ngii was erik, brum er ka er sinjing.

⁴⁵ Seng, kanpi pupu gui kis angil orung nga tal pei kanpi neng onjung, ba gui ombu ol kis wii enjing. Pe ok ngii ele nirik puk ngii ele mulnjung ok, wu ol kis aninga er mulum, ba pe am er kis mendpil pup mulum. Ol ei nge, wu amb kis pe molmun kunum, yi ku tonu omba.”

*Jiisas Mam Ni Jiisas Nge Angim Nol
(Mak 3:31-35, Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Jiisas ek nipi wumb ngopu mulang, Jiisas eim mam ni angim nol ok ngii andaring engnjing. Eim kin ek nimin nik ok mulnjung.

⁴⁷ Pe wu endi kanpi opu ek nipi yi nim, “Nim manim ni angnim nol ok nim kin ek nimin nik ok molmun,” pa nim.

⁴⁸ Ba Jiisas wu ei kin ek nipi orung kindpi yi nim, “Na minan ei nii? Nga na nge engnan nol ombu nii?”

⁴⁹ Pe eim nge ekii sik elmin wu amb ombu kin angil tul ngopu ek yi nim, “Enim kinei! Wu amb ombu na nge engnan nol ni minan nol mil molmun,” pa nim.

⁵⁰ “Wu endi na Ernan Gos noman palim mil ekii singii wumb, ei na minan ni, na engnan nga, na ainan nol mulngii,” pa nipi wumb ngum.

13

*Wu Endi Kuni Er Sipi Kuni Mong Wiis Emb
Kindim
(Mak 4:1-9, Luk 8:4-8)*

¹ Pe akip kunum ele Jiisas ngii ele si kindpi, pupu nol gopu wer ele mulpu, ek nipi wumb ngum.

² Wumb pei Jiisas eim mulum konu ele ok mulnjung. Mulangin, pe Jiisas eim nol kanu endi ele tonu pupu mulum. Wumb nol wer ele mulangin kin eim wumb kin ek nipi ngum.

³ Jiisas eim ek nim ek ei pei ek ekin topu nipi wumb ngum. Ngopu yi nim, “Enim piinmin! Wu endi kuni mong wiis emb kindim. (Ei yi mił wu endi kongun er sepi kinapi mong emb kindinmin ol ei mił yi kindim.)

⁴ Pe kuni wiis emb kindpi pang, kombur pu andlam ele mani pang, kei ok sik nunjung.

⁵ Kuni wiis mong kombur pupu, mei aninga pim, ku pei mandring mulum konu ele mani pum. Kuni ei sikir tonu om. Ei nimbil erang, mei aninga tonu pel ele pim. Mei pei sepi mani punerim mon.

⁶ Ba konu eni dinga tang, kuni wiis mong ei dumbul mani punenim. Tonu ku pel ele pim, ei kulii erpi pei kulum.

⁷ Pe kuni mong wiis emb kombur pupu mei sim konu pum. Ei tonu omba erim ba eri ei tonu opu kuni mong wiis to mani kindim.

⁸ Kuni mong wiis kopur pupu, mei ka sim ele mani pum. Ei tonu opu ka erpi, mong pei tum. Kombur mong 100 to mulum, kombur mong 60 to mulum, kombur mong 30 to mulum.”

⁹ Jiisas ek ei nipi poru nipi yi nim, “Wumb endi kom pimba wumb ei, ek ei piyangli!”

*Jiisas Ek Ekin Tolum Ol Ei
(Mak 4:10-12, Luk 8:9-10)*

¹⁰ Jiisas eim nge ek se andilmin wumb ombu ok yi ninjing, “Nimbił erang nim ek ekin to nikin wumb ngon?”

¹¹ Eim ek nipi orung kindim, “Gos enim epin konu tep er mołum konu, ei ek koi er pim, ei nipi enim ngum, ba wumb ombu mon,” pa nim.

¹² Pe wu endi eim epi sepi mułum kin, Gos eim kin epi nga ngumba. Wu endi eim epi sinerang mułum kin, nga eim nge epi kembis endi simba, epi ei am ba.

¹³ Na ek ekin nind ek ei pułe yi palim, ‘Ningil ele epi kaninmin ba epi kinanmin. En enim kom ele ek piinmin, ba mendpił piik kun enanmin mon.’

¹⁴ Wumb oł yi enmin ei, ok ek ni tor kindilim wu Aisaiya ninim ek ei keimi palim. Ei wumb ekii se oł yi erngii ni piipi nirim mił keimi palim. Nirim ek yi nirim.

‘Enim piinmin ba pułe piinanmin. Enim keningii ba epi endi kinerngii.

¹⁵ Enim noman ele pirek neng, ek piinanmin. Enim kom ele ek piingii, kis enim. Nimbił erang en enim ningil kumbuł gii ninmin. Yi erik epi kinanmin. Kom ele er piik tuk sinanmin. En enim noman ele ek pułe pii poł tunanmin. Tunarik, na kin onan Gos yi ninim. Wangin kin, na en enim er ka ermbii.’

¹⁶ “Ba enim ka piingii ei enim ningil epi kanik, kom ele ek piik yi enmin.

¹⁷ Enim piingii! Na ek keimi nip enim ngond, kumb ok Gos nge oł ekii se tonu omba, ei piik niłmin wu ni, kombur wu oł kun ka elmin ombu en enim noman ka ka piik, enim pe kanik enmin ei kenmin ni mulk ba kinenjing mon. Nga enim

piinmin ek ei piimin ni, ka piik mulk ba piinen-jing.”

Kuni Emb Ek Ekin Tum Ek Ei Pule Jiisas Nipi Tor Kindim

(Mak 4:13-20, Luk 8:11-15)

¹⁸ “Wu endi kuni emb pani pin kindim, ei ek ekin ei nge pule yi palim ei enim piingii,” pa nim.

¹⁹ Wumb pei Gos tonu epin molpu sinim tep enim ele ek ei kuni mił, tał pendnim ei pir sinanmin. Ei yi mił kuni mong wiis emb ei mani andlam ele pang, kei sik nunjung.

²⁰ Nga kuni mong wiis emb pupu, mei ku mułum ele mani pum ei yi mił, wumb Gos ek piik, ka piik sikir sinmin.

²¹ Pe kuni wiis ei dumbuł mani punanim. Ei yi mił, wumb kombur Gos ek to mani kindik wu ei kin oł kis erangin, wu ei eim pii gii sikir kis molum ei, nge pule yi palim.

²² Kuni mong wiis emb kombur pupu, ond kan dumbuł mułum ele mani pum. Ei pule yi mił, wumb endi Gos ek ei piim ba mei ele oł embin tui eim kin tonu opu, Gos ek ka ei to mani kindim. (Ei yi mił eim Gos nge kongun enerim.)

²³ Ba kuni mong wiis emb ei pupu, mei ka ele mani pum ei yi mił, wumb Gos piik, ekii sik, kongun yi erangin kin kuni mong 100 min, 60 min, 30 yi top mułum.” (Ei yi mił wumb Gos piik, nga kongun erangin, wumb konj nga tuk ok Gos piinmin mił, ek yi nim.)

Ek Ekin Ei Aka Pin Engimb Kis Endi Tonu Om

²⁴ Jiisas eim ek ekin endi nipi ngopu yi nim, “Gos sinim tep er kanpi mołum mił yi, wu endi eim kuni emb sipi kindim.

²⁵ Ba epin konu emii peng opu, orung wu endi opu, kuni mong wiis pim konu engimb kis mong pim, ei kindpi pum.

²⁶ Ekii se kuni mong wiis ei tonu opu, mong tumbii ni erang, engimb kis endi tonu opu pim.

²⁷ Pe kongun wumb puk en enim nge wu Owundu mołum konu kanik, yi ninjing, ‘Wu Owundu, sin piipin nim kuni mong wiis ka wii ei aka pin kindin ni, piinjpın ni, engimb kis endi tonu opu mołum,’ pa ninjing. ‘Ei nimbił erang enim?’ a ninjing.

²⁸ Eim ek yi nim, ‘Opu orung wumb endi opu erim.’ Neng, kongun wumb eim kanik yi ninjing. ‘Sin pupun, engimb kis ei pirpin, tor kindmin min?’

²⁹ Ba wu owundu ei ek nipi yi nim, ‘Enim engimb kis ei er tor kindmin ni erngii ei, enim kuni mong wiis ei ouni er tor kindngii mon!’ pa nim.

³⁰ ‘Pe enim epi tał ouni kan wiik tangin tonu onkuł, pengił, ekii se kuni poł tumba kunum, ei engimb kis ei eipi or tok, kuni mong wiis ei sipik, nanim kuni ngii ele kindngii, ba engimb kis ei or tok dup ele kindngii,’ pa nim.

*Ek Ekin Ei Maser Mong Kin Yiis Tel Ek Pol
(Mak 4:30-32, Luk 13:18-19)*

³¹ Jiisas eim ek ekin endi eipi nipi ngum. Ei yi mił nipi, “Gos tonu epin konu sinim tep enim mił

yi eim kuni mong endi embe maser mong,” pa nilmin.

³² Kuni ei wu endi eim sipipi, eim aka pin ele telim. Maser nilmin kuni ei mong kembis wii, kuni wii emb ombu kuni mong wiis mił kapli mon. Ba ekii se, kuni ei tonu opu, ond mił mendpił peng kei ok ond ele ambilk molk, ngii takik elmin.”

Kuni Yiis Ek Ekin Endi Nipi Ngum

(Luk 13:20-21)

³³ Nga eim ek endi ekin topu nipi ngopu yi nim, “Epin konu tep er mołum, ei yi mił kuni yiis ei amb endi sipi kin, ming endi sipi, noł kin erang, plawa owupu tonu ołum. Ei yi mił, wumb Gos ek ka ei piik wumb, pei ok Jiisas kin ekii sinmin.”

Jiisas Ek Ekin Kunum Kunum Top Nirim

(Mak 4:33-34)

³⁴ Jiisas eim ek ekin ombu ni tor kindpi wumb pei ngum. Ek ombu pei eim nipi tor kindim ei, Jiisas eim er endeim ni tor kindnerim mon; ek pei ek ekin ni tor kindim.

³⁵ Na ek ni tor kindinj ei yi, ok oł ekii se tonu omba, epi ei piipi nirim ek ei keimi, tonu om wu eim ek yi nirim.

“Na ek ekin top nip wumb en enim ngumbii. Nga nam ek koi er pirim ek ei nip tor kindip ngumbii ei kumb ok Gos mei eririm ek ei nip ngumbii,” pa nim.

Engimb Kis Ek Ekin Ei Pule Nipi Tor Kindim

³⁶ Pe eim wumb si kindpi ngii konu pum. Nga ekii se eim nge ekii sik elmin wu ok, eim kin kii

sinjing, “Nim engimb kis endi ek ekin, ei pule ni peni ele kindii!” pa ninjing.

³⁷ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Wu endi kuni mong wiis ka emb kindim wu, ei wu kingam.

³⁸ Aka pin ei pule, mei orung orung pei. Nga kuni emb ei, Gos sinim tep enim konu ele pei molmun. Nga engimb kis ei yi palim; Seisen nge wumb, ei engimb kis mił molmun.

³⁹ Sinim nge opu orung wu ei, Seisen eim molpu, eim engimb kis emb mił ei kindim. Ekii se kunum poru nimba ei, kuni ngungii kunum ei yi mił ku, muł, mei poru nimba kunum ei, Gos enjel kuni ei kulou tungii.

⁴⁰ Engimb kis ei kulou tok, dup kelnjing ei, yi mił ku ekii se ya mei ele poru nimba kunum ei yi pimba.

⁴¹ Gos kindim wu kingam pupu, enjel kindang ok, wumb endi ol kis erik ol kanim kanim yi erangin kin, wumb pii gii to kis elim ei sik, epi kanim kanim endi pii gii to kis elmin ei, Gos tep elim wumb ei kin tep to mulerngii mon.

⁴² Pe wumb ombu, pei olkup to dup ele kindngii. Dup ele en enim ke nik, anmbił kongk, er mułngii.

⁴³ Kunum ele, wu amb kun ka mułngii wumb ei, ngenj ele eni mił tilang erang, en enim nge ernjing tep ermba konu tukrung mułngii. Wumb endi eim kom pim kin ek ei piyengli!”

Ek Ekin Ei Wu Endi Ku Kum Mei Ele Kan Sim

⁴⁴ “Gos sinim tep er molum ei mił; wu endi ku kum mei ele peng kan sim. Ku kum ei kan sipi nga aka pin ele nga koi erim. Nga wu ei eim ka

ka piipi pupu, eim epi wumb kanim kanim pei wumb ngopu ku minj sim. Eim nge ku ei sipi mei ele nga top erpi sirim.”

⁴⁵ “Gos sinim tep er mołum konu ei yi mił; wu endi epi top erpi, nga wumb ngopu ku sipi, eim biis ni epi mon ka wii pałim ei nge kurnum.

⁴⁶ Pe eim kenim ni biis ka wii endi kanpi eim epi sipipi wumb eipi kin ku sipipi biis ka wii ei top erpi sim.”

⁴⁷ Pe nga endi yi ku, Gos sinim tep er mołum konu ei yi mił; omu kon ei oł tok noł gopu, ele mani kindik, omu kanim kanim sik tor silmin.

⁴⁸ Pe omu kon ei piki tang sik, noł wer ele tor tu wułmun. Tu wuk, omu ka mił ombu apir sik, ming endi ele kindik, kis mił ombu kułou tok sipik si kindilmin.

⁴⁹ Ekii se muł mei poru nimba kunum, ei yi mił ermba. Enjel ok wumb kis tuk wumb ka mułngii konu tuk mułngii, to sipi tor kindngii,” pa nim.

⁵⁰ Pe wumb ombu pei sipi, dup konu ele kindan-
gin, ke nik, en enim gupu anmbil ni gupu mong ei kongk, kunum kunum dup peł ele minj mułngii.”

Wu Endi Epi Ka Wii Nge Konj Simba

⁵¹ “Jiisas eim ek nipi kii sipi yi nim, “Enim ek ombu pei piik poru ninmin?” Pe eim ek nipi ngopu yi ni dinga nim. Wumb eim kanik, yi ninjing.

⁵² “Gos sinim tep elim ek ei piik poru nik elmin wumb kin, ngii ele ngii arim mił molk. Pe eim top ngii endi ele epi pei konj min oknge ei pei sipi top simba. Ei yi mił, Gos ek oknge nim nga ek konj ei pei Jiisas ni tor kindim.”

*Nasares Konu Wumb Jiisas Nim Ek Piinenjing
(Mak 6:1-6, Luk 4:16-30)*

⁵³ Pe Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi, eim konu ele si kindpi pum.

⁵⁴ Nga eim si kindpi pupu, eim nge mei ele pum. Pupu, eim Gos ek nipi wumb ngopu, erang wumb Gos ngii ele molk, piik puku sik yi ninjing. “Wu ei noman dinga ni, jep ol enim, ei eim konu jili orung pupu sim?”

⁵⁵ Wu ei eim wu kamnda nge kingam. Mam Maria ei eim nge mam. Eim nge angim Jeims ni Josep ni Saimon ni Juras wu ombu eim angim nol molmun.

⁵⁶ Pe nga eim nge aim nol pei sinim kin molmun ba wu ei ek jili orung pu sim?”

⁵⁷ Wumb ek yi nik kin en enim noman kis piinjing. Ba Jiisas eim ek nipi yi nim, “Ek ni tor kindilim wu eim konu orung orung eipi wumb eim kaimb sik, noman kulk elmin, ba eim ngii konu ni eim nge konu ele wumb, ol yi enalmin mon,” pa nim.

⁵⁸ Pe nga eim jep ol pei konu ele enerim mon. Nimbil erang wumb eim kin pii gii ninenjing.

14

*Jon Wumb Nol Pendilim Wu Ei Kulum
(Mak 6:14-29, Luk 9:7-9)*

¹ Kunum ele, King Eros wu owundu, eim Galilii konu tep molum wu, ei eim Jiisas ek ei piim.

² Eim ek nipi eim nge kongun wu ombu ngopu yi nim, “Wu ei Jon wumb nol pendpi ngolum wu ei, tukpu ele angpi tonu om ele dinga ei eim kin kongun er molum.”

³ Ei yi mił, King Eros ni wu ei Jon ambıl gii nipi sipi kan ngum. Erosiyas Pilip nge ambim, ei eim kamim ba eim King Eros bii nipi kin King Eros kin pum. Pang, Jon, “Mon!” pa nim, ele nge King Eros Jon kan ngii ele kindim.

⁴ Kumb ok, Jon eim King Eros kanpi yi nim, “Nim amb ei sin, ei kaplı enanim,” pa nim.

⁵ Nga King Eros eim Jon to kundmbii nim; ba eim wumb pei kin mund mong kułum. Ei nimbił erang, wumb pei Jon ek ni tor kindilim wu mołum ni yi piinjing.

⁶ Kunum ele wu kombur King Eros kin kułou tunjung. Tok, mam eim mengim kunum ei piik er mulnjung. Kunum ele Erosiyas eim nge ambılam ei tuk golang nipi, non er endim. Endim ei, King Eros eim kan ka kenim.

⁷ Kanpi, eim ek dinga nipi ambıl ei ngopu yi nim, “Nim epi endi simbii ninjii ei, na nim kaplı ngumbii,” pa nim.

⁸ Ambıl ei nge eim mam ei nim ek mił piipi yi nim, “Nim wu Jon wumb noł pendilim wu, ei peng ming endi kindkin tu, nam ngui!” pa nim.

⁹ Ambıl ei ek yi neng kin, King Eros eim noman embin to piim, ba ok eim ek dinga nipi ngum ei piim. Pe nga eim wu kombur eim kin kuni ende nok mulnjung, ei piinjing ku. Yi peng piipi kin, “Yi na epi ei ngei!” pa nim.

¹⁰ Eim wu kombur kindang puk, Jon kan ngii pim konu, pang, “Kołmung er tu wei!” pa nim.

¹¹ Wumb puk, Jon peng embıl ei ming ele tu wuk kindik, ambıl ei ngangin kin ambıl ei sipipi eim mam ngum.

12 Ba Jon nge ekii silmin wumb ei ok, Jon ngenj sipik, tukpu tok pendik. Ekii se puk, Jiisas kanik, yi ninjing.

*Jiisas Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Jon 6:1-14)*

13 Jiisas eim Jon ek ei piipi, konu ele si kindpi nol kanu sipi, konu eipi wumb mulenjing konu eipi ele pum. Eim endeim mendpil pum. Ba wumb konu owundu orung orung pei piik, eim pum konu ekii se punjung.

14 Ekii se Jiisas eim tor pupu kenim ni wumb tilap owundu pei ok mulnjung. Eim wumb ombu noman ka ngopu, ening pim wumb ei er ka erpi yi erim.

15 Konu pou neng, Jiisas nge ekii silmin wumb ok eim kanik yi ninjing, "Sinim ya konu ele wumb endi mandi mulalmin; nim wumb ei kindan orung puk, kuni kan sik, nok erngii," pa ninjing.

16 Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Nimbil erang wumb pei orung pungii? En enim wumb ei kuni ngungii," pa yi nim.

17 Jiisas eim nge ekii silmin wumb eim kanik yi ninjing, "Sin kuni endi pei sinalim. Bres angil orung kin, omu tal mendpil salim," pa ninjing.

18 Jiisas eim ek nipi, "Kuni ombu ya na mol konu tu wei!" nim.

19 Eim ek nipi, "Wumb pei mani ele mulei!" pa neng, mulnjung. Mulangin, eim bres angil orung sipi, omu tal sipi, tonu kanpi, Gos kin ek ka nipi, bres engin topu, eim nge ekii silmin wu ngang, sipik wu amb ombu ngunjung.

²⁰ Wumb kuni ei nok pangin orung pei mułum ei, kon engki nga tał to piki tunjung.

²¹ Wu kuni nunjung ei 5,000, ba amb kangıl ei pei gerik kun enenjing mon.

*Jiisas Tonu Noł Peł Ełe Pum
(Mak 6:45-52, Jon 6:15-21)*

²² Pe Jiisas eim nge ekii silmin wumb ei kanpi yi nim, “Kumb se enim noł kanu ełe tonu puk, noł orundung pei! Nam wumb ei ‘Pei!’ nıp kindip, ombii,” pa nim.

²³ Jiisas eim wumb ei pei nipi kindpi, eim mendpił tonu komung ełe tonu pupu, prei erim. Konu pou neng, eim mendpił tonu komung ełe mułum.

²⁴ Noł kanu ei pupu, tuk noł miim ełe mandi pang, konu pop owundu topu yi erim. Ei noł kanu kumb ełe om. Opu, noł kanu to ak tumba erim.

²⁵ Konu tengmba mandi erim, ba aninga kopur emii mił pim konu kenjing ni eim noł gopu peł ełe tonu opu, eim ekii silmin wu mulnjung konu mandi om.

²⁶ Wu ombu molk kenjing ni wu endi noł peł ełe wang mił, wu ombu mund mong kulk, mon gui endi onum, ninjing. Nik, mund mong erik, wii dinga wii tunjung.

²⁷ Pe Jiisas sikir tor opu yi nim, “Enim mund mong enerei! Ei na, na mendpił ond. Enim puku sinerei, mon!” pa nim.

²⁸ Piisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, ei nim mendpił on kin, na nen noł peł ełe op, nim molun konu ombii,” pa nim.

²⁹ “Oi!” a nipi Jiisas ek yi nim. Pe Piisa eim noł kanu ei si kindpi, noł peł ele pupu, Jiisas mułum konu bii ni pum.

³⁰ Ba eim konu pop owundu tang, eim mund mong erim. Erpi, noł ele si mani simbii ni erim. Erpi, eim wii dinga topu yi nim, “Owundu, nim na paki to!” nim.

³¹ Jiisas eim sikir opu, angil mani kindpi, Piisa ambil tonu sim. Sipi yi nim, “Nim pii gii dinga pinalim. Nim nimbil erang nim na kin pii gii ninan?” pa nim.

³² Pe wu tał noł kanu ele tonu pangil, konu pop owundu tum ni poru nim.

³³ Noł kanu ele mulnjung wu ombu, en enim Jiisas kin men tok erik Gos embe ambil tonu kindik, “Nim Gos kingam keimi molun,” pa ninjing.

*Genesares Konu Jiisas Ening Pim Wumb Pei Er
Ka Erim
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Galilii noł gopu ei orundung puk si kindik, Genesares konu orung tor punjung.

³⁵ Wumb konu ele wumb, Jiisas piik poł tok yi elmin. Erik, “Wumb ening pim wumb tu wei!” pa nik kindnjing.

³⁶ Wumb en enim ek dinga nik yi ninjing, “Wumb ening pim wumb ei, ok nim konduk embilngii,” pa yi nengin, ening pim wumb ei ok Jiisas kon ele embilangin, ening pim wumb pei ka mulnjung.

15

*Gos Nge Lo Ek Ei Sinim Kupunjing Ek, Ei To
Mani Kindnim
(Mak 7:1-13)*

¹ Kunum ele, lo ek piilmin wumb kombur ni lo ek emb tolmun wumb kombur ni Jerusalem konu si kindik, Jiisas mulum konu tor onjung. Ok yi ninjing.

² “Nimbił erang nim nge ekii silmin wumb ei sinim ok kupenjpın noł, ‘Erei!’, nik oł ei enarik, kuni nungii kunum ei, angil was enanmin,” pa ninjing.

³ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nimbił erang en enim nge elmin oł ei ekii sinmin. Sik, Gos nge lo ek ei si kindinmin min?”

⁴ Gos ek yi nim, ‘Nim arnim manim ningii ek ekii sik erngii,’ pa nim. ‘Pe wu endi arim mam kin ek kis nipi ngopu erim kin, eim to kundngii,’ pa nim.

⁵ Ba en enim yi nilmin, ‘Wu endi eim epi pei salilim wu, ei eim arim mam paki tumba,’ ba ei eim ek yi nimba, ‘Na epi ei Gos ngumbii nipi poru ninj,’ pa yi nilmin.

⁶ Ernjing, menjing ei er ka erngii mil mon nik, en enim elmin oł ei erik, Gos nge ek to mani kindik, en enim elmin oł ei ambil tonu kindilmin.

⁷ Enim ek kend nge wu ombu, Aisaiya Gos ek ni tor kindilim wu enim kin ek keimi kun yi nirim.

⁸ Eim ek yi nim,
‘Wumb tilap ombu en enim gupu ele na embe
ambil tonu silmin. Nga en enim nge noman
ei na kin am turii salilim.

⁹ En enim wumb lo pendik elmin ek ei ni tor kindik yi nilmin, Gos nge ek ni tor kindinmin,' pa yi nilmin. 'Yi nik kin na kin men tok wii nil nik yi elmin,' " pa nipi ngum.

Epi Erpi Wumb To Penj Tolum
(Mak 7:14-23)

¹⁰ Jiisas eim wu amb pei wii topu, "Wei!" a nim. Nipi yi nim, "Enim piik kun erngii.

¹¹ Wumb epi nangen mani punum ei kis mon. Mer gupu ele ek nengin tor onum ek, ei erang, wu noman tuk ei penj kun ka pinaim mon."

¹² Kunum ele eim nge ekii sik elmin wu ombu ok, eim kanik yi ninjing, "Lo ek piik elmin wumb, nim nin ek ei piik, kis piinmin ninjing ek, ei nim piin min mon?"

¹³ Eim yi nim, "Emb epi kanim kanim endi nanim Arnan tonu epin molum ei erip tal pend-nenim, epi endi kapli dumbul pei pul erngii.

¹⁴ Enim kan wiik tei! Wumb ei ningil tumbun mulum wumb, ei puk, ningil tumbun molum wumb kombur andlam andan tungii enmin. Pe ningil tumbun mulum wumb endi pupu, endi andlam andan tumbii ni ermbe, ei wumb tal ouni bok tungul," pa nim.

¹⁵ Piisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Nim ek ekin ei pule ni peni ele kindan, sin piimin," pa nim.

¹⁶ Jiisas ek yi nim, "Enim yi ku noman kun ka pinaim, wumb eipi mil molmun.

¹⁷ Enim piinanmin, wumb kuni gupu kindilmin, epi nok mani kindinmin ei, mer kirim ele punum. Pupu, nga sipi tor kind si kindinmin.

¹⁸ Ba epi noman tuk palim, nik tor kindinmin ei, noman ele tor onum. Epi ei mendpil wumb erpi kis mondnum.

¹⁹ Nga wumb noman tuk ele tor onum ei yi mil, ek kis nik, epi waning erik, wumb to konduk, amb eipi ngunduk, ol kis eipi erik, epi waning sik, ek kend tok erik, wumb kin ek bul ambil erik yi elmin.

²⁰ Ol eipi ol ombu erpi wumb er kis mondulum, ba wumb endi angil was enarpi kuni nolum, ei wumb er kis penj mundnalim mon,” pa yi nim.

*Keinan Amb Ei Jiisas Kin Pii Gii Nim
(Mak 7:24-30)*

²¹ Jiisas konu ele si kindpi, pupu Taiya kin Sairon konu ele mandi tor pum.

²² Keinan konu ele wumb tilap eipi, amb endi opu konu ele mulum. Amb ei opu, ek dinga nipi yi nim, “Owundu, nim Deipis nge kingam, nim na kin kaimb se. Na nge ambil ei gui kis ei er kis mundang molum,” pa nim.

²³ Ba Jiisas ek endi nipi ngunerim mon. Eim nge ekii sik elmin wu ombu ok, ek dinga ninjing, “Amb ei eim wii dinga topu sinim onjpun konu onum ei, nim eim orung kindan orung pangli!” ninjing.

²⁴ Jiisas ek orung kindpi yi nim, “Gos na kindang op Esrel wumb kung siipsiip mil am punjung ei, mendpil sip orung simbii nge onj.”

²⁵ Amb ni opu, eim simb ele mani ming gopsing pii polpu ek yi nim, “Owundu, nim na paki to!”

²⁶ Jiisas ek nipi yi nim, “Sinim kangil kuni sipin, owu ngunermin ei, ol kun pinaim mon.”

²⁷ Amb ei yi nim, “Owundu, nim ek keimi nin, ba wumb en enim kuni nolmun kuni elim mani pulum ei owu nolmun,” pa nim.

²⁸ Amb ni ek yi neng kin Jiisas ek nipi yi nim, “Amb, ninim pii gii na kin ei owundu tonu om, epi ninim piin mił yi tonu omba.” Yi neng kin, kunum ele mendpił amb ei ambłam ka wii mułum.

Jiisas Ening Wumb Pei Er Ka Erim

²⁹ Jiisas konu ele si kindpi, pupu nol gopu Galilii nilmin konu ele tor pum. Pupu, komung endi ele tonu pupu, mei ele mułum.

³⁰ Wumb tilap owundu endi ok, eim mułum konu onjung. Ok, wumb ningił tumbun mułum, ni kom ngang ek piinenjing wumb, ni simb angil kis mułum wumb pei sik, eim mułum konu tu wunjung. Tu wuk, Jiisas mułum konu simb ele mandi tuk mundangin, Jiisas eim wumb pei er ka erim.

³¹ Yi mił erang kin, wu amb pei noman nendii tok piinjing. Nimbil erang wumb ek tingnenjing wumb ei, nga ek tengnjing; nga simb kis mułum wumb ei nga simb ka mułum; ningił tumbun mułum wumb ei, nga ningił ka mułang kenjing. Gos ol ei yi mił erang kin, wumb en enim Esrel nge Gos embe ambil tonu kindnjing.

Jiisas Wumb 4,000 Pei Kuni Ngum (Mak 8:1-10)

³² Jiisas eim nge ekii sik elmin wu ombu, wii tang wangin kin ek yi nim, “Wu, amb ombu na kaimb kis piind,” pa nim. “Wumb kunum tekliki pe na kin mulnjung, pe wumb kuni tang piinmin ei, na nga orung pei nimbii kaimb enim. Nimbil

erang wumb ei dinga sinerang, ngii konu bin ni puk, kumb kuni tang melilim tumba.”

³³ Jiisas nge ekii sik elmin wumb ok ek yi nik, “Ya konu ele orung orung ei wumb mulalmin, sinim kuni jili orung sipin wumb ombu kuni ngumun?”

³⁴ Jiisas eim ek nipi kii sim, “Enim bres nimberii salim?” Wu ombu yi ninjing, “Sin bres, angil orung nga tał ni omu endeim endeim ni salim,” pa ninjing.

³⁵ Pe Jiisas ek nipi wumb ngang, wumb pei mei ele mani puk mulnjung.

³⁶ Pe eim bres pei sipi, omu ombu sipi, eim Arim Gos kin prei erpi ngopu, kuni ombu sipi eim nge ekii sik elmin wu ombu ngang, wu ombu sik mok tok wumb mulnjung wumb, ei ngunjung.

³⁷ Wumb pei kuni nok pangin, pinang pang kin, kuni orung mulum ei kon angil orung nga tał, takik piki tunjung.

³⁸ Kuni nunjung wu ei 4,000 pei mendpil nunjung. Nga amb, kang ambił angil pendik tuk kindnenjing mon.

³⁹ Jiisas wumb ei pei nipi kindpi, eim noł kanu endi sipi, pupu konu orung Makaran ni konu ele orung pum.

16

Jep Ol Kenmin Nik Wii Tunjung (Mak 8:11-13, Luk 12:54-56)

¹ Jura wumb wu num ombu lo ek ekii sik elmin ni wumb kolk nga konj angk tonu onerngii ni piik wumb ok, Jiisas kanik, eim nimba ek piimin nik

eim ermba mił kenmin nik yi ninjing. Nik, “Eim epin konu ełe jep oł andan topu oł, endi erangli!” ninjing.

² Ba Jiisas eim ek orung kindpi yi nim, “Konu pou nipi, eni mani pang, enim molk kunum ka simba niłmin. Ei nimbił erang kupu muł kundii erang kanik niłmin.

³ Konu kupiiring okrii ni molk, konu kupu ping erpi elim ei, enim molk konu pop topu, kumb owundu tumba, nik elmin. Ba akip kunum ei, na jep oł kanim kanim end oł ei, enim kapli pii poł tunanmin mon.

⁴ Enim wumb kis molk kin oł kis elmin. Enim molk jep oł andan topu oł kenmin ninmin, ei na kapli enermbii. Jep oł andan top ermbii oł ei, Gos ek ni tor kindilim wu Jona kin elim jep oł andan tum oł, ei mendpił. Wumb Jona olup tok, noł ełe mani kindnjing kin, ba nga Gos eim sipi, tonu orung sipi konj mundum.” Eim yi ni pendpi poru nipi, wu ombu si kindpi pum.

Lo Ek Ekii Siłmin Wumb Nin Wumb Kolk Nga Konj Angk Piinarik Ekii Siłmin Wumb Ombu En Enim Oł Kend Tok Elmin Ei Nge Ek Ekin Pałim

(Mak 8:14-21)

⁵ Jiisas eim nge ekii se elmin wu ombu, noł gopu ełe tumb tok puk, ba en enim kuni bres ni epi endi sik nungii ei, piinarik pendik puk.

⁶ Jiisas eim ek nipi yi nim, “Enim kan kun er mułngii! Jura wumb wu num ombu lo ek ekii sik elmin wumb ni wumb kolk nga konj tonu puk piinałmin wumb ei kin ek kend tok ek ak mak erik ei yis bres ełe tok kindangin opu tonu olum ei mił yi erngii. Ei enim piik kun erik mułngii.

⁷ Jiisas nge ekii sik elmin wu ombu ek enim kin ek nik yi ninjing, “Eim yi mił neng kin, ‘Sin bres tu wunenjpin,’ ” pa ninjing.

⁸ Ba Jiisas eim bres ni kuni epi sinalim ni piipi kin eim ekii silmin wumb kin ek yi nim, “Enim wu pii gii dinga pinałim mił wu, nimbił erang enim en enim kin ek nik orung orung kindik enmin?”

⁹ Enim ek ei piinanmin min? Na bres angil orung ei wumb 5,000 pei ngamb nunjung. Nangin, enim kuni orung mułum ei, kon nimberii kon tunjung ei piinmin min?

¹⁰ Pe nga bres angil orung nga tał ei wumb 4,000 pei ngamb nunjung. Nga kuni orung sik kon nimberii tunjung?

¹¹ Nimbił erang enim piinanmin na enim bres nga ek kun ninand mon? Na nind ei, enim Jura wumb wu num ombu wumb ei ok ek kis ka pei pei nik, kend tok erngii ek ei, piip nind,” pa nim.

¹² Yi mił neng kin, wumb ei nim ek ei piinjing bres ele kuni yiis mon ek eipi endi ninmin, ni piingii, Jura wumb wu num ombu ei lo ek emb tołmun ek pei nga emb tunjung. Wumb ombu en enim ol yi mił elmin ba noman tuk ka wumb eipi kin ngonalmi mon.

Piisa, “Jiisas Eim Krai,” Pa Nipi, “Gos Kindim Wu Mei Mani Om.”

(Mak 8:27-30, Luk 9:18-21)

¹³ Jiisas pupu Sisariya Pilipai konu ele pum. Kunum ele eim nge ekii sik elmin wumb kii sipi ek yi nim, “Wumb pei na embe nii niłmin?”

¹⁴ Eim nge ekii sik elmin wu ombu yi ninjing, “Wu kingam wumb kombur, ‘Nim Jon wumb noł

pendilim wu,' ninmin; nga wumb kombur, 'Nim Elainja,' pa ninmin. Nga wumb kombur, 'Nim Jeremaiya ek ni tor kindilim wu endi,' pa ninmin. Wumb kombur molk, 'Nim Gos ol ekii se ermba ol ei piikin nilim wu,' " pa ninmin.

¹⁵ Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, "Enim na nii ninmin?"

¹⁶ Saimon Piisa ek yi nim, "Nim Krais, nim Gos nge kingam molkun, wumb noman konj ngan, wumb konj muŋgii," pa nim.

¹⁷ Jiisas ek nipi ngopu yi nim, "Saimon, nim Jon kingam ka piinjii. Ya mei ele wu endi nim ek ei ni neng, nim ninan mon. Na Ernan tonu epin moŋum ei, nim ek ei nipi nim ngonum.

¹⁸ Piisa, na nim kanip nind. Pe na Gos nge ngii tekmbii ei, ya ku peŋ ele tekmbii. Ku peŋ ele tekmbii, nim embe ei puŋe Piisa ei ku miŋ. Pe wumb kuŋgii konu kis ele nge dinga ei, to mani kindnermba mon.

¹⁹ Na Gos sinim tep er moŋum konu ei kii waŋ sip, nim ngumbii. Epi nim mei konu ambiŋ gii nin epi ei, tonu epin Gos ambiŋ gii nimba ku. Nim mei ele epi endi si kindin kin, tonu epin Gos epi ei si kindmba ku."

²⁰ Jiisas eim nge ekii sik elmin wu ombu kanpi kin ok yi nim, "Enim wumb endi kanik na Krais Gos kindim wu mei mani om, ninerei mon!" nim.

*Jiisas Eim Kolpu, Nga Konj Ba
(Mak 8:31-9:1, Luk 9:22-27)*

²¹ Kunum ele Jiisas eim Jerusalem konu ba nge puŋe andan tum. "Wumb noman peng pim wumb ni, Gos kin kuŋmaŋ kalilmin wumb, ni lo ek emb toŋmun wumb pei ok, eim ngenj kumbii ngungii.

Ngok, to kundngii, tukpu konu mani pupu, epi nga kunum tekliki ele tonu opu konj ba, ek ei ni tor kindim.”

²² Piisa eim sipipi tor sipi eim ek kis ngum. Ngopu ek yi nim, “Owundu, nim ek keimi ninan, nim nin ek ei tonu onermba mon.”

²³ Jiisas kan ak topu, ek nipi Piisa ngum, “Seisen, nim na buł morung pui! Nim na kin ek eipi ninjii en? Nim Gos nge ermba oł ei piinan mon. Nim wumb noman ele erngii epi ei mendpił piin!” pa nim.

²⁴ Kunum ei Jiisas eim ek nipi eim nge ekii sik elmin wu ombu ngum, “Wumb endi na kin ekii simbii ni piimba wu, ei eim noman to piinarpı kin, eim ond peri ei kou sipi, na bii konu ekii simba.

²⁵ Wu endi eim nge noman konj peng ka moł ni piimba wu, ei eim noman konj am ba. Wu endi na nge piipi erang, eim noman konj am ba; ei eim noman konj ei nga sipi orung simba ku.

²⁶ Wu endi eim mei ele epi piipi si kułou topu er mułang, eim noman konj kułmba ei, mei ele epi er sipi orung simba mił nenj? Nga eim epi nipe endi eim noman konj ei nga top er sipi orung simba ei epi sinalim.

²⁷ Na tonu epin si kindip, mani op wu kingam talip onj. Kunum ei Arnan Gos nge tiłang owundu ei kin enjel ni ouni ongii. Kunum ele, na ek keimi ni pendind mił keimi tor omba ei, en enim oł erngii mił yi ku, Gos eim enim kumep orung kindmba.” pa nim.

²⁸ “Na ek keimi nip enim ngond, wumb kombur ya ele angilmin wumb ei, konj mułngii. Mułangin,

na wu kingam ei king molup ombii,” pa nipi ngum.

17

Jiisas Ngenj Ei Kanim Eipi Kulum (Mak 9:2-13, Luk 9:28-36)

¹ Pe kunum angil orung nga endeim poru neng, Jiisas eim Piisa sipi, Jeims angim Jon kin nipi, seng puk tonu komung owundu endi ele tonu punjung. Komung ei am ei tonu sim konu, en enim mendpil muljung.

² Jiisas nge ngenj ei nga ngenj endi eipi mil peng kenjing. Eim kumb ningil ei eni topu tilang enim mil, yi tilang owundu erim. Nga eim alap ele kuru mil tilang erim.

³ Moses kin Elainja tal ouni tor okul, Jiisas eim kin ek tangk kenjing.

⁴ Piisa ei kanpi kin eim ek yi nim, “Owundu, sinim ya molmun ei ka wii. Nim kapli nin kin, ya ele na ngii tika tekliki tekmbii. Endi nim nge; nga endi Moses nge; nga endi Elainja nge,” pa nim.

⁵ Ek nipi mulang, kupu kuru tilang owundu erpi opu, wu kei enjing konu om. Kupu ei opu wu kei kin peli erim. Erang, kupu tuk ele Gos ek endi tor om ei yi nim, “Ei na nge kingam, na eim kin noman ka wii ngond. Na eim ka wii piind; nga enim eim ek piingii.”

⁶ Jiisas nge ekii sik elmin wu ek ei piik, mund mong erik, mani mei ele puk pinjing.

⁷ Jiisas eim mandi opu, wu ombu emblim. Ambilpi, ek nipi ngopu yi nim, “Enim mund mong enerei mon!” nim.

⁸ Pe wu kei tonu angk kenjing ni, wumb endi mulenjing; ba Jiisas eim mendpił mulum kenjing.

⁹ Jiisas ni wu kei kin komung ei si kindik mani puk, Jiisas eim kin ek nipi ngum, “Enim pe kanik onmun, ei wumb eipi kanik ninerngii mon. Pepi, pang pang tonu epin si kindpi mani mei ele opu, wu kingam mił mołpu kołpu, nga opu konj pum kin, ek ei tor pangli,” pa nim.

¹⁰ Jiisas eim nge ekii sik elmin wu kei eim kin kii sinjing, “Nimbił erang lo ek emb tok mołmun wumb ei, Elainja kumb se omba ninjing?”

¹¹ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei keimi! Elainja eim kumb se omba. Opu, oł kanim kanim ei er kun ermba nge omba.

¹² Ba enim kanip nind, Elainja ok om ba wumb eim om mił pii kun enenjing. Enarik, en enim noman ele eim kin oł kanim kanim erik enjing. Yi mił ku, akip tonu epin si kindpi, mani mei ele om, wu kingam ei ngenj kumbii simba ku.”

¹³ Jiisas ek yi neng kin eim nge tekliki ekii sik elmin wu ombu piinjing ei, Jon wumb noł wii pendilim wu ei, kin ninim ni piinjing.

*Jiisas Kangi Endi Gui Kis Pim, Er Ka Erim
(Mak 9:14-29, Luk 9:37-43)*

¹⁴ Pe puk, wumb tilap owundu endi tor onjung konu ele, wu endi Jiisas kin tor opu, ming gopsing pii połpu, eim simb ele mani opu mołpu mei ele pim.

¹⁵ Pepi, ek yi nim, “Owundu, nim na kin kaimb piin kin, nanim kangi ei noman wulu mił pang, pupu dup peł ele pulum; nga noł tuk pupu, eim ka mulalim mon.

¹⁶ Na sip tu wup, nim nge ekii sik elmin wumb mulnjung konu ninj ei, wu ombu kapli ka enenjing mon!” pa nim.

¹⁷ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim wumb tilap pei pii gii pinerim; nga enim noman tuk kun ka pinerim wumb. Kunum nimberii na enim kin kongun er molamb kin, enim Gos nge noman dinga ei pii pol tungii? Enim kangi ei na kin tu wei!” nim.

¹⁸ Jiisas kangi ni tu wangin, gui kis ni ek ngopu tor kindim. Kindang, kangi ei pe mendpil ka wii mulum.

¹⁹ Jiisas eim nge ekii sik elmin wu mendpil ok, Jiisas kanik ek nik kii sinjing. “Nimbił erang sin gui kis ei to tor kindnenjpin?”

²⁰ Eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim pii gii aninga mendpil pim. Peng kin, enim ermin ni enjing kapli enerim. Na enim kin ek keimi nip enim ngond, enim pii gii ei kuni maser mong kembis wii ei sem simbił mong mił yi pim kin, enim mei komung ya palim ei mon, pukun orung ele pui,” nengin kin ba. Pe enim epi endi ermin, ni pii gii, epi ei kapli erngii.

²¹ Ba andlam eipi endi seng, gui kis ei mił to kindmin mił mon. Ba prei erpin ngopun, kuni mowii pepin ermin ei, mendpil palim. Epi endi eipi kapli enermba mon.”

*Jiisas Eim Kotpu Nga Konj Ba Ek Nga Nim
(Mak 9:30-32, Luk 9:43-45)*

²² En enim puk Galilii konu o ende puk molk, Jiisas ek nipi eim ekii sik elmin wumb ngum. “Na tonu epin mani mei ele op wu kingam mol.

Mołamb, wumb na sik, opu orung wumb ok angil ele ngungii ei, piip nind.”

²³ Nipi yi nim, “Pe na to kundangin kułmbii; tukpu konu pep kunum tekliki opu pang, nga angip tonu op konj bii,” pa nim. Jiisas eim ek yi neng, eim nge ekii sik elmin wu ombu noman embin tang piik mulnjung.

²⁴ Ekii se puk, Kapaniyam konu ele tor punjung ni men ngii owundu ele andik men ngii ku takis silmin wumb ei ok Piisa kii sik yi ninjing, “Enim nge ek emb topu ngołum wu, men ngii owundu ele ku takis tołum min mon?” a nik.

²⁵ Piisa ek nipi orung kindpi yi nim, “Owa, eim enim.” Nga Piisa eim pupu ngii ele nirik pum, ba Jiisas Piisa kin opu kii sipi ek yi nim, “Saimon, nim noman nipe noman piin? Ya mani mei ele wu num ei eim kingam amb seng kuimi ngum, ba nga wumb eipi ei wu num eim paki yi ku tum. Tum ele wumb, nii endi epi ei nga ngopu orung wu eim kin kindngii?” pa nim.

²⁶ Piisa ek nipi yi nim, “Wumb tilap eipi kin ngołmun,” pa nim. Jiisas ek nipi ngum. “Yi erpi kin, eim nge kingam ku ni epi ngopu orung kindnermba. Yi mił, na Ernan ngii konu ku takis kindnermbii ku,” pa nim.

²⁷ “Pe sinim yi eramin kin, wumb ei sin kin kis piingii ei mon. Nim pukun, noł gopu ele omu wuk kindan, omu endi ok tonu opu pim kin, sikin, gupu ele ambil aki tokun kenjii ni, ku monii endi pimba ku ei, tu wukun wumb ei ngunjii. Ngunjii ku ei, wumb ei nge tilap ouni ngunjii; ei kapli ermba,” pa nim.

18

Gos Sinim Tep Mołum Konu Ei Ni Epin Tep Mołum

(Mak 9:33-37, Luk 9:46-48)

¹ Kunum ele Jiisas nge ekii sik elmin wu ok kin ek yi ninjing, “Wu nii endi Gos sinim tep er mołum konu ei wu owundu mendpił mołum?”

² Jiisas eim kangı kembis endi tu wupu, tuk mulnjung konu ele engndim.

³ Eim ek nipi yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Enim ok kangıl kembis mıł ek keimi ni piik mulnjung kin, enim Gos sinim tep er mołum konu ele tuk punerngii.

⁴ Wu endi eim ngenj ei mani kind si kindpi, eim noman to piınarpi mułmba wu ei Gos sinim tep er mołum konu wumb tuk mułngii ei, to mani kindpi mołum kumb ele ba.

⁵ Nga wu endi na nge embe ele piipi kangıl ei mıł ‘Oi!’ a nipi, eim ngii ele nirik simba wu ei, na yi ku, ‘Oi!’ a nipi, eim ngii ele nirik simba,” Jiisas eim ek yi nipi wumb ngum.

⁶ “Wu endi opu, na kangıl mołmun ei na kin pii gii peng mołmun ei to kis ermbii ni ermba wu ei, eim kumep owundu kis mendpił ei eim simba. Ba wu ei kom ku owundu endi sik num goltum ele kan kulk sipik, ep noł mii ele to mani kindngii wu ei, kumep kembis simba,” pa nim.

⁷ “Mei wumb kaimb kis piınd. Wumb eipi ei ok kin wumb, na kin pii gii ninjing wumb ei si tor singii. Keimi, oł ei mıł tonu ołum. Ba wumb nii endi wumb ei oł yi mıł erngii nipi si tor sim wumb ei, eim kin oł embin tui kis endi ei eim kin tonu omba.

⁸ “Pe nim simb min angil ei endi Gos bul ngopu ermbii ni erim kin, endi kilpi to si kindnjii. Yi erang kin, ninim simb endeim min angil endeim ei peng konu ka ele punjii ei ka. Simb angil orung orung ouni pimba ei, dup konu tukpu ele mani kindngii ei, kulałmin kunum kunum dup no mulmba.

⁹ Pe ninim ningil ei erang kin Gos bul ngokun si kindkin en kin kapli ninim nge ningil kopiskin tor sikin, olkup tokun si kindnjii ei, ninim konj mulnjii. Nim ningil endeim peng konj mulnjii ei kapli, ba nim ningil tał pim kin, nim ol kis kanim kanim eran kin, nim olkup tok dup konu kindngii ei kis.”

Kung Siipsiip Am Pum Ek Ekin
(Luk 15:3-7)

¹⁰ “Enim kan kun er mulngii; tuk kangil kembis molmun ei epi wii mon. Na enim kanip nind, tonu epin en enim enjel tep elmin ei, na Ernan tonu epin molum ei mandi molmun piłmin.

¹¹ (Nimbił erang na tonu epin si kindip, ya mani mei ele op telim mol. Molamb, wumb am punjung ei, sip orung simbii nge onj.)

¹² Enim er piinmim mił nenj? Wu endi eim kung siipsiip 100 pei mulnjung ei, endeim am pum. Ei eim kurnermba min? Ei mon. Eim kung siipsiip 99 pei tonu komung ele mond si kindpi, eim pupu, kung siipsiip endeim am pum ei kurpu ba.

¹³ Na ek keimi nip enim ngond, wu ei pupu, eim kung siipsiip ei kan sim kin, eim ka wii piimba. Nga eim kung siipsiip 99 am punenjing ei kin ka wii piinalim mon.

14 Yi mił ku, sinim Erinjpin ei tonu epin konu mołum, ei eim tuk kangil kembis mołmun ei am punerngii ni piinim.”

Engnjing Oł Kis Elim Ei, Nik Ka Elmin Oł Ei

15 “Pe ninim angnim ei oł kis nim kin erim ei, pe nim pukun eim kin molkun, eim oł erim ei andan tunjii ba el elip mendpił konu koi erkił ek ningil. Ek yi nen ninim, angnim nim ninjii ek ei piim kin, ninim angnim si orung sinjii.

16 Ba wu ei nim ek piinerim kin, nim pukun nga wu tał nga sinjii. Sen, enim tep to pungii. Puk, wu tekliki ni tał ni ek ni tor kindngii ei, Gos nge ek ninim mił yi erngii.

17 Ba eim wu ombu ek piinermbii nim kin, nga pukun Gos nge tilap men ngii endi wumb mołmun ele sipnjii. Nga eim Gos nge tilap wumb ei ningii ek piinermbii nim kin, enim yi mił piingii wu ei torung pii gii ninanim wu, ni ku takis sipi elmin wu ei mił mołum.”

18 “Na ek keimi nip enim ngond. Pe nga enim kin ya mei ele oł endi wumb erngii ei, enim buł ngok noman to piinenjing kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum buł ngopu noman to piinermba. Pe nga ya mei ele enim kin oł endi wumb erngii oł, enim noman to piinjing kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum yi mił ermba.

19 Na ek nga nip enim ngond. Enim tuk mei ele mołmun ei wu tał el elip noman ende sekił prei erkił, epi endi simbił ningil. Ei na Ernan epin mołum ei, kapli paki tumba. Topu singil, epi ei ngumba.

²⁰ Keimi, wu taʔ min tekliki miʔ molk, na nge embe piik tuk kuʔou tungii ei, na op tuk eʔe op muʔmbii,” pa nim.

Kongun Wu Epi Sipi Nopu Pendilim, Ei Nge Ek Ekin

²¹ Kunum eʔe Piisa opu ek kii sipi Jiisas ngum, “Owundu, kunum nimberii na engnan opu oʔ kis endi na kin erang, na eim si kindip ngumbii. Kunum angil orung nga taʔ min?”

²² Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim kunum angil orung nga taʔ nin ba na nim kanip nind, kunum kunum pei eim nim kin oʔ kis ermbe, ei kil ngunjii,” pa nim.

²³ “Yi miʔ eran, Gos sinim tep er moʔum oʔ, ei yi miʔ king owundu endi moʔpu, eim kongun wumb eim epi se no pendngii, ei eim moʔum ei er kun ka erpi, akip tor sipi yi elim.

²⁴ Pe wu king ei eim wumb ei epi se nok pendilmin ei, akip orung simbii nipi kongun puʔngun mondup erang, wumb wu endi eim kin tu wunjung. Wu ei ku owundu kis dinga er sipi no pendim.

²⁵ Ba wu ei ku kapli ngo orung kindmba miʔ pinerim mon. Yi peng kin, eim nge wu owundu king ei moʔpu yi nim. “Wu ei eim ambim ni eim kingam ambilim noʔ nin eim epi kanim kanim pei wumb ngok, ku singii. Sengin, ku ei nanim kin orung omba,” pa nim.

²⁶ Yi miʔ neng kin, wu ni opu, king enim konu simb eʔe mani mei eʔe pepi, ek dinga nipi yi nim. “Wu owundu, nim na kin kaimb sin kin, na

kindan andip kapli ku epi kanim kanim na sip no pendinj, ei kapli ngo orung kindmbii,' pa nim.

27 Pe wu owundu ni eim kongun wu ek nim mił, ei piipi, kaimb sipi, ku no pendim ku ei kapli ngo orung kindmba pinerim ku, ei nim, 'Epi endi ngunerii mon ku!' nim. Nipi, nga eim noman ele to piinerim mon.

28 "Kongun wu ni eim si kindpi pupu, nga eim angim kongun wu endi eim ku sipi no pendim wu ni om konu ambił gii nip, yi nim, 'Na ku sikin no pendin ku, kapli pe mendpił ngo orung kindnjii!' pa nim.

29 Yi mił neng kin, angim kongun wu endi ni mani mei ele ming gopsing pii polpu ek dinga nipi yi nim, 'Nim na kaimb piin kin, kapli kui er mułan, na andip kapli, nim ku ngo ninim kin orung kindmbii.'

30 Ba eim mon nipi, sipipi kan ngii ele pindamb, 'Kapli, eim nanim ku sen mił ngo orung kindpi poru nipi, kan ngii tor omba,' nipi yi nim.

31 En enim kongun wu endi oł ei kanik, noman embin to kis piinjing. Piik, puk, wu owundu mułum konu kanik erim oł mił pei nik, wu owundu ngunjung.

32 Yi mił nengin kin, wu owundu ni kongun wu ei wii to nirik sipi yi nim, 'Nim kongun wu kis, nim ok na kin ke nen, na nim ku owundu kis no pendin ei ngo orung kindnerii mon nip, nim kaimb sip mon minj.

33 Na nim kin kaimb sip ngunj, ei mił ku nim kongun wu endi ombu kin, yi mił ku kaimb sinjii, ba nimbił erang yi mił enen?'

³⁴ Yi nipi, wu owundu wu ei sipi kindang, wumb eim sipi kan ngii kindnjing ele pepi molum. “Eim wu owundu kin ku sim mił ngopu poru nipi, eim kapli kan ngii ele si kindpi tor omba,” pa nim.

³⁵ Jiisas eim ek nipi poru nipi yi nim, “Pe en enim nge noman ele enjing ol kis ei si kindnenjing kin, na Ernan tonu epin molum, ei enim kin yi ku ermba,” pa nim.

19

Jiisas Ek Nipi, “Amb Sik Nga Si Kindnerngii,” Ek Ei Nim

(Mak 10:1-12)

¹ Jiisas ek ei nipi poru nipi pendpi, Galilii konu si kindpi, pupu Juriya konu owundu ei si kindpi, pupu nol tungun orundung Joran ni konu ele pum.

² Wumb pei eim pum konu ekii se punjung; ening pim wumb pei tu wunjung, ei er ka erpi yi erim.

³ Lo ek emb tołmun wumb ei, ok Jiisas nimba ek piimin nik, kii sik yi ninjing, “Wu endi kapli eim amb kilpi to si kindmba ei, sinim lo ek ele kapli yi ermba ninim min mon?”

⁴ Pe eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos nge ek ei ger kinenjing min? Gos epi am pei kumb ok eririm, Gos eim ei kumb ok wu kin amb tał eririm.”

⁵ Ek yi nim, “Peng kin, wu ei eim mam arim si kind opu, eim ambim kin o dambiltpi ende punjungul. Pukul, wumb tał nga o endeim molkul poru ningil.

⁶ Yi mił wu amb wumb tał mon, wumb endeim. Gos epi erpi ende kindpi pendnim ei, pep poru ninim ei, nga wumb endi to eipi eipi kindnermba mon.”

⁷ Wu ombu ek dinga nik yi ninjing, “Nimbił erang Moses lo ek yi nilim, wu endi amb kilpi tumba ei, pipe mon endi eim ambim ngopu, kapli si kindmba nirim?

⁸ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Moses enim embnjing to tor kindngii nirim ei, nimbił erang Moses nirim ek ei enim piinarik, buł ngok yi erangin kin, Moses yi nirim, ba kumb ok Gos epi kanim kanim pei eririm kunum ele oł yi endi tonu wang enalmin mon.

⁹ Pe wu endi eim ambim eim kin mandi mula-rpi, wu eipi kin ningił erang wu ei eim ambim tor kindpi, nga pupu amb konj simba ei, Gos nge lo ek ei wu to kis enim, oł kun palim mił enanim,” pa yi nim.

¹⁰ Jiisas eim nge ekii sik elmin wu ombu, ek nik ngok yi ninjing, “Oł yi pimba ei, wam ambim tał, el elip kongun nikił kun erngił, yi pimba ei wu pupu, nga amb konj sinermba; nga amb yi ku pupu wu konj punermba mon ku.”

¹¹ Jiisas eim ek yi nim, “Ek ei na nip ngond, ‘Ei wumb pei pei kapli erngii oł mił mon. Ba wumb Gos kapli paki tang ermba wumb ei, kapli nanim nind ek ei kapli piyangli,” pa nim.

¹² “Pe mani mei ele wu kanim kanim amb sinalmin wu mołmun ei, puł kanim kanim palim. Nimbił erang, kombur menjing yi mengpi pendrim mił; nga kombur wumb erangin mołmun mił; nga kombur en enim amb sinalmin ei nimbił

erang, en enim Gos sinim tep enim kongun eii ekii sik puk muṅgii. Wumb ombu ek emb toḷum ek, ei piik ekii sik erngii.”

*Jiisas Kangiḷ Kembis Kengip Ek Ka Nipi Ngum
(Mak 10:13-16, Luk 18:15-17)*

¹³ Kunum ele, wumb kangiḷ kembis kembis kombur tu wuk ei, Jiisas eim kangiḷ peng ele ambilpi, Gos kin prei erpi ngumba, ni tu wuk ba Jiisas nge ekii sik elmin wu molk. “Kangiḷ tu wuk ei mon,” pa nik.

¹⁴ Jiisas yi nim, “Enim kangiḷ ei kun erangin nam kin wangin, enim mon nik yi enerngii mon. Nimbiḷ erang Gos sinim tep enim oḷ, ei kangiḷ yi miḷ muṅgii wumb ei tuk pungii,” pa nim.

¹⁵ Pe Jiisas eim angil peng ele ambilpi, Gos kin prei er nipi, yi er poru nipi pendpi, konu ele si kindpi pum.

*Kangi Wu Epi Pei Sim Wu
(Mak 10:17-31, Luk 18:18-30)*

¹⁶ Pe wu endi Jiisas pum konu tor opu yi nim, “Ek emb toḷum wu, na oḷ ka nimbiḷ oḷ endi erip, kapli noman konj kunum kunum ei sip kin, konj kunum kunum moḷup simbi?” pa nim.

¹⁷ Jiisas yi nim, “Nim na nimbiḷ erang na kin epi ka ei kii sikin? Epi ka endi ermbii ek ei noman to piikin nin, wumb endeim mendpiḷ ka moḷum. Pe nim lo ek paḷim miḷ piikin, ekii sikin kapli noman konj kunum kunum moḷum ei sinjii.”

¹⁸ Wu ni kii sipi yi nim, “Lo nipe lo?” Jiisas ek yi nim, “Lo ek yi paḷim; nim wumb endi to kundnenjii mon! Nga wu amb eipi nge ngundpu sinermba mon! Nga wumb eipi nge epi waning

enenjii, mon! Nga wumb endi kin kankin ek kend to ngunenjii, mon!

¹⁹ Ninim arnim manim ek piikin, ekii sinjii. Pe nga ninim noman kultun mił yi wumb eipi mułngii ei, yi ku noman kulkun ngunjii,” Jiisas yi nim.

²⁰ Wu kangi wu ni yi nim, “Na kumb ok kangil kembis kin moł lo ek ombu ekii sip poru nił; nga na nipe epi endi nga ermbii?”

²¹ Jiisas eim ek yi nipi ngum, “Pe ninim am wu kun ka mendpił mułmbii ni piin kin pukun, ninim epi pei wumb ngo, ku sikin ku, ei tu wukun wumb ku sinerang mułngii wumb, ei ngunjii. Yi mił en kin, nim epi ka wii pei nga tonu epin simba sinjii; nim kapli nanim ond konu ekii sinjii,” pa nim.

²² Pe wu ei eim ek ei piipi eim noman embin to piim. Nimbił erang wu ei eim epi kanim kanim pei sałilim.

²³ Jiisas eim ek nipi, eim nge ekii sik elmin wumb ngum, “Na ek keimi nip enim ngond. Wu endi epi kanim kanim pei simba wu ei, Gos sinim tep er mołum konu ele tuk ba, ba ei kongun dinga wii ermba. Nimbił erang eim epi kanim kanim ei erpi, eim sipi konu ka ele kindnermba mon.

²⁴ Na ek nga endi nip enim ngond. Kung kap endi mułmba kung, ei eim kung gui ondu ele tuk ombii ni ermba, ei kapli enermba mon! Nimbił erang ei kung gui ondu ei dinga owii salim. Ei yi mił ku, wu endi epi kanim kanim pei sałilim wu ei, Gos sinim tep er mołum konu tuk ba, ei kongun dinga owii mendpił pałim,” pa nim.

²⁵ Jiisas eim nge ekii sik elmin wu ombu ek ei piik, puku sik yi ninjing, “Wumb nii endi kapli

noman konj kunum kunum mułmba ei simba?”

²⁶ Jiisas wu kei kun kanpi yi nipi ngum, “Wumb kin epi oł yi ei kaplı enerngii ba Gos eim kaplı epi kanim kanim pei ermba.”

²⁷ Eim ek yi neng kin, Piisa ek nipi orung kindim, “Nim kenjii, sin epi pei ngii konu si kindpin, nim kin ekii sipin onjpun. Ei sin nipe epi endi simin?”

²⁸ Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Na ek keimi nip enim ngond. Ekii se kunum tonu omba kunum ei, na tonu epin si kindip, mani mei ele wu kingam moł. Mołamb, na opu tilang owundu sipi king mołulum peł ele mułmbii. Kunum ei, enim na kin ekii sinmin wu ombu ok, peł engki nga tał simba konu ele mułngii ku. Enim wu num molk, Gos nge wumb ei tep erik kan kun er mułngii,” pa nim.

²⁹ “Nga wumb nii endi eim ngii konu si kindpi omba, angim aim noł nin arim mam noł nin nga eim kangı ambıl nin eim mei konu si kindpi opu, nanim kin ekii sipi na kongun ermba, ei kaplı eim si kindpi omba epi mıł sipi, nga mering pei mendpił pendpi sipi, nga noman konj kunum kunum mułmba ei simba ku.

³⁰ Ba wumb nii endi pe opu kumb ele bii ni piimba wumb ei, ok ekii simba. Nga ekii se ni piimba wumb endi ei ok kumb ele ba.”

20

Ond Wain Talmin Konu Kongun Wu Kombur Kongun Enjing

¹ “Keimi Gos sinim tep enim oł ei yi mıł, wu endi eim noł wain ond pin seng eim pupu kongun wu

simbii nip kupiiring ok purum. Ei ok, noł wain kongun erngii nge nip purum.

² Eim kongun wu kombur kin ek tang piipi, noman ende sipi, kunum endeim ni wu endeim endeim kumep ngumbii nim. Pe wu ombu puk, wain talilim konu ełe puk kongun erngii nge nipi kindim.

³ Pe konu kupiiring eni 9 erang, eim nga pupu kenim ni epi top elmin konu ełe wu kombur wii angk kongun endi enenjing.

⁴ Pe wu ombu kanpi ek dinga yi nim, ‘Enim yi ku puk noł wain konu ełe kongun erngii,’ pa nim. ‘Erik mułangin kin na enim kongun erngii mił ku ngumbii.’

⁵ Wumb pangin, eim nga beli kunum 12 erang, nga pou neng kunum 3 erang, yi ku erpi epi top elmin konu wumb kurpu sipi kongun ngumba nge pum.

⁶ Nga pou pou nipi emii pimba erang kin, eim nga epi top elmin konu ełe pupu kenim ni wu kombur nga ełe piram angik mulnjung. Mułangin kin eim pupu yi nipi kii sim, ‘Nimbił erang enim ya ełe angik mułangin kunum wii mił poru ninim?’

⁷ Wu ombu ek yi nik eim ngunjung, ‘Sin kongun ngumba wu mulałim.’ Pe eim ek nipi yi nim, ‘Enim yi ku puk, noł wain konu ełe kongun yi ku erngii,’ nipi kindang punjung.

⁸ “Konu eni mani pupu poru nipi emii ermba. Erang, ond wain arim opu, kongun wumb tep elim wu kanpi yi nim, ‘Nim kongun wumb wii tokun, tuk sikin, embe sikin, ku ngunjii. Ba wumb ok kongun enjing wumb ei, ku ekii se ngunjii, nga

pe ekii se tuk ok kongun enjing wumb ei, ku kumb se ngunjii,' pa nim.

⁹ Pe tep wu ni yi nim, 'Konu pou pou nipi emii pimba erang ok, kongun enjing wumb ei wangin!' Neng, ok pangin, kunum endeim pei ni ku kumep ngum.

¹⁰ Pe nga wumb kongun ok kumb se enjing wumb ei, en enim yi piinjing, 'Sin kongun ok enjpin, ku kopur pei simin,' ni yi piinjing ni ekii se onjung wumb ku engki ngum mił yi ku en enim ngum.

¹¹ Ngang sik pendik, ond wain kin kongun wumb kun tep elim wu ei kin ek kanim kanim nik ek kis nik ngunjung.

¹² Ngok yi ninjing, 'Wu ekii se kongun enjing ei konu eni endi pei enenjing mon, ba sin kumb se konu eni kopur pei kongun erpin, nga tinga konu eni dinga tum konu kongun owundu enjpin,' nik yi ninjing. 'Ba nim wumb ekii se onjung wumb ku ngun mił sin yi ku ngun,' pa ninjing.

¹³ Wu ombu ek yi nengin, ond wain arim wu ei opu, eim ek yi nipi orung kindpi kongun wu endi mołum konu ngum. 'Wu puł, na nim kin oł kis endi enand mon. Ba enim na kunum endeim ni ku ngumbii ninj, ei enim na kin kapli ninjing,' pa nim.

¹⁴ 'Nim ku se mungkin ninim ngii konu pui!' a nim. 'Ekii sik ok kongun enjing wumb ei, enim ku ngunj mił, yi ku ngumbii end,' pa nim.

¹⁵ 'Pe na nam ku kumep ei kapli wumb ngop, nga sip kongun epi end ermbii. Ei na kapli ermbii min? Enim na ku ele kanik, pei simin na wu ka mołum ni piinmin min?' " Ond wain arim ek yi

nipi ngum.

¹⁶ Jiisas eim ek ei nipi poru nipi yi nim, “Pe nga wumb kombur en enim kumb simin ni piik molmun wumb ei, nga ok ekii singii. Nga ekii sik ongii ni piinmin wumb ei, ok kumb singii,” pa nim.

Jiisas Ek Kunum Tekliki Nim Ei Kolpu Konj Ba Nge Nim

(Mak 10:32-34, Luk 18:31-34)

¹⁷ Jiisas eim Jerusalem konu tonu bii ni pupu, eim ekii sik elmin wu engki nga tal sipi sipim. Andlam ele puk, Jiisas eim ek nipi eim nge wu ombu mendpil ngum.

¹⁸ “Piiyei!” a nim. “Pe sinim Jerusalem konu tonu bin onmun. Pamin! Na tonu epin si kindip mani mei wu kingam mol. Molamb, na sik sipik, kulmal kalilmin wumb nga lo ek piilmin wumb ei kin ngungii. Ngangin kin, wumb ei kos piik, nga na to kundngii nge nik piik erngii,” pa nim.

¹⁹ “Nga na wumb ei sik, sipik, wumb tilap eipi endi ngungii. Ngangin, wumb ei sik, na kepil tok, na kin ek kanim kanim nik, ek korum tok sipik, ond peri ele to kundngii. Nga kunum tekliki tukpu ele pep, nga angip op konj bii,” pa nim.

Jeims Kin Jon Tel Menjgil Epi Dinga Endi Kii Sim

(Mak 10:35-45)

²⁰ Kunum ele, Sependii ambim eim nge kingam tal sipi opu, Jiisas mulum konu tu wupu, eim mei ele ming gopsing pii polpu kan, mani kan pepi prei erpi Jiisas kin epi endi kii sim.

21 Pe Jiisas yi nim, “Nim epi nipe sinjii nin?” Eim ek yi nipi Jiisas kin orung kindim, “Ekii se ninim king mulnjii kunum ei, na kangı tał okuł, endi nim angıl tundung mułang kin, endi opu nim angıl taring mułang. Molkuł, elip Gos nge wumb tep er mułnguł.”

22 Eim ek yi neng, Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim kii sinmin epi ei, enim pii poł tunanmin, mon! Pe enim kaplı na epi embin tui owundu pe ko wumbii er moł mıł, enim yi kaplı ko wungii ku? Nga pup ond peri ele kułmbii mıł, enim yi ku kaplı erngii min?” En enim kaplı ninjing, “Sin kaplı yi ermin.”

23 Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Keimi, elip kaplı na epi embin tui ko wumbii mıł nga elip yi ku pukuł epi embin tui ko wunguł. Ko wukuł yi erngil ei kaplı. Ba okuł endi angıl tundung mułang kin, nga endi angıl taring mułang yi erngil, ei na kongun mon! Elip ngumbii mıł pinalim. Wumb nii endi nanim Arnan ok konu ele mułngii pa nimba wumb ei kaplı ok konu ele mułngii,” pa nim.

24 Jiisas eim ekii sik elmin wu engki kei, wu angim angim tał ek ei piik kin, wu angim angim tał kin kis piik, noman embin peng yi erik mul-njung.

25 Ba Jiisas eim wu ombu wii tang, wangin eim ek yi nim, “Enim piinmin ya mani mei konu ele wu king wu ei, wumb tilap eipi ei to mani kindilmin, en enim wu owundu ombu molk wu amb ek nik ngok yi elmin piingii,” pa nim.

26 “Ba oł ei nge, ya sinim mołmun konu ele yi tonu onermba mon. Wu endi tuk wu owundu

mulmbii ni pimba ei, wumb pei paki topu, eim kongun wu mendpil molpu, eim embe ambil mani kindmba.

²⁷ Wu endi eim molpu o kumb ele bii ni piimba, wu endi enim molmun konu ele tuk mulmba, ei eim kapli kongun wu mił enim eim no kulkuł se mulangin kin eim enim kanpi kun erpi se mulmba.

²⁸ Yi mił, tonu epin si kindip mani mei ele, na wu kingam molup yi mił ermbii ol. Na nam op, ei opu wumb na kin kongun erik, na paki tungii nip onenj mon! Na op, wumb paki tumbii nge onj. Op, na ond peri ele kulamb, na miyem ele wu amb pei sip, orung simbii nge onj,” pa nim. (Ek ei eim ermba nge ei piipi nipi ngum.)

²⁹ Pe Jeriko konu si kindik pangin, wumb tilap pei Jiisas pum konu ekii se punjung.

³⁰ Ningil tumbun mulum wu tał, andlam wer ele molkuł piinjngil ni Jiisas andlam ele ek tengpi o pang, piikił wii dinga tunjnguł. Tokuł ek dinga nikił yi ninjngil, “Gos kindim wu Krai nim sin orung sinjii wu, nim Deipis nge tilap wu sił kin kaimb sinjii.”

³¹ Wumb pei onjung wumb ei ok kin wu tał wii tokuł yi ninjngil, “Wu ei kin ek tingneneł mon!” pa ninjing. Ba wu tał wii dinga tokuł nga yi ninjngil, “Owundu, nim Deipis nge tilap wu nim sił kin kaimb sinjii,” pa ninjngil.

³² Jiisas angpi ek dinga nipi yi nim, “Na elip kin nimbił ol ermbii ninmbil?”

³³ Wu tał ek yi ninjngil, “Owundu, nim sił ningil ei er ka enjii nipił ninmbil ninjngil.”

³⁴ Jiisas eim wu tał kin kaimb sipi, eim wu

taɭ ningiɭ eɭ embilaŋ, pe sikir wu taɭ ningiɭ ka wii seng kankiɭ, Jiisas pum konu eɭe ekii sikiɭ punjnguɭ.

21

*Jiisas Jerusalem Konu Wu King Miɭ Pum
(Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)*

¹ Andɭam andik puk Jerusalem konu mandi puk, Bespeis ni konu eɭe komung Olip eɭe tor puk, Jiisas eim ekii sik eɭmin wu taɭ nipi kindang ok punjnguɭ.

² Jiisas eim wu taɭ kin ek yi nipi ngopu kindang punjkuɭ. “Eɭip punmbuɭ konu eɭe alting mandi konu kembis endi saɭim konu eɭe, kung dongkii endi waɭ kin, kan kulk kindnjing palim ei, pe eɭip kan poskiɭ se mengkiɭ, na kin tu weɭ!” a nipi, kindang punjnguɭ.

³ “Eɭip pangiɭ, wu endi eɭip kii sim kin yi ningiɭ, ‘Owundu eim kongun peng simbiɭ onmbuɭ pa ningiɭ.’ Nengiɭ, ngumba,” pa nipi yi nim.

⁴ “Epi ei tonu onum ei, Gos oɭ ekii se ermba piik niɭmin wu ek yi nik pendik miɭ pe keimi tonu onum pa nipi ek dinga nim,” yi nim.

⁵ “Enim Jerusalem moɭmun wumb ei ningii. Pe enim nge king ei enim kin onum. Eim noman emin seng kung dongkii endi kin giyyeng giyyeng ni opu, kung dongkii waɭ eɭe mendpiɭ moɭpu onum.”

⁶ Jiisas nge wu taɭ kumb se pukuɭ, Jiisas yi ereɭ nim miɭ, pukuɭ enjngiɭ.

⁷ Wu taʔ kung dongkii mam, waʔ taʔ tu wukul, eʔ elip tor konduk gulk tonu kung dongkii eʔ kin sengiʔ, Jiisas eim tonu pupu peʔ eʔe muʔum.

⁸ Pe wumb kopur pei en enim konduk tor gulk sipik, andʔam eʔe kumbuk sinjing. Wumb kombur ond onguʔ tok sipik, andʔam eʔe sinjing.

⁹ Wumb pei kumb se pangin, nga kombur ekii se Jiisas pum konu eʔe puk, wii dinga tok yi ninjing, “Deipis nge kingam eim embe ambiʔ tonu kindamin tonu pangʔi. Gos eim wu ei kin noman ka ngumba, wu ei Owundu nge embe eʔe onum. Gos embe am ei tondrung pangʔi!” pa nik yi ninjing.

¹⁰ Jiisas Jerusalem konu owundu eʔe tuk pang, wumb kanik, puku sik noman kanim endi eipi miʔ piik. “Wu ei nii?” yi ninjing.

¹¹ Wumb punjung wumb ei yi ninjing, “Wu Gos oʔ ekii se tonu omba ei piipi niʔim, wu Jiisas eim Nasares konu Galilii mei konu owundu eʔe wu,” pa ninjing.

Jiisas Gos Men Ngii Owundu Engim Konu Eʔe Pum

(Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)

¹² Jiisas pupu, Gos men ngii owundu engim konu nirik pupu kenim ni wumb puk, epi top erik enjing ei, en enim kung ni kei ni epi ei sik Gos kin kuʔmaʔ keʔngii enjing. Wumb en enim ku sik erik mulnjung ei, kanpi to makrip anda kindim. Kindpi, ku tonu peʔ eʔe ku mong erik kin, nga epi top erik, mulnjung wumb ei to pulpeʔ topu, nga peʔ ambiʔpi sipi ak topu yi erim. Nga kei ni peʔ eʔe ku sek enjing wu ei mulnjung konu peʔ eʔe,

ambilpi sipi ak topu, yi erpi to kindang, si kindik anda punjung.

¹³ Eim wumb kin ek dinga nipi yi nim, “Gos nge ek yi mił ninim, ‘Gos nanim men ngii ei prei elmin ngii ningii,’ pa nim. Ba enim ngii ei erangin kin epi waning wumb mił ngii salim,” pa nim.

¹⁴ Jiisas eim Gos men ngii owundu ele mołpu yi nipi mułang, wumb ningił tumbun mułum wumb, ni simb ak tum wumb tu wangin, Jiisas er ka erim.

¹⁵ Ba kułmał kałiłmin wumb ei ni lo ek piilmin wumb ni molk piinjing ni, eim jep oł erpi erang, kangił nirik Gos men ngii owundu ele molk wii dinga tok ‘Osana,’ ninjing ei, nik kin ‘Deipis nge tilap ende kingam,’ yi ninjing, ei wu ombu en enim molk piik kin kis piinjing.

¹⁶ Piik, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Nim ek ninmin ei nim piin min mon?” Nga Jiisas ek nipi orung kindim, “Na piind, enim Gos ek ei gerik piinenjing min? Ek ei yi ninim,

‘Kangił kembis menjing am nok mołmun, ni kangił dinga mił mołmun ei, Gos eim erpi gupu ele nanim embe ambił tonu kindngii nipi yi ninim,’ pa nim.”

¹⁷ Pe eim Jerusalem konu owundu ele mulnjung ei si kindpi, tor pupu Besanii konu kembis ele emii peng pupu mułum.

Jiisas Ek Neng Ond Pik Kułum

(Mak 11:12-14,20-24)

¹⁸ Mołpu, kupiiring ok, eim Besanii konu kembis si kindpi tor pum, ni eim kuni tum.

¹⁹ Tang, kenim ni ond pik mong nołmun ond endi engim, ei pupu kenmbii nipi andlam ele

pum. Pupu kenim ni ond ei mong endi to mulerim mon! Ongul mendpil erpi engim. Jiisas ek dinga nipi ond ei ngum, "Nim nga ond mong nga tunerii mon!" Yi neng kin, ond ni sikir kulum.

²⁰ Jiisas eim nge ekii sinjing wumb ol ei kanik puku sik endnjing. Andik ek yi ninjing, "Nimbil erang ond ei sikir kulii enim?"

²¹ Jiisas ek nipi eim nge ekii silmin wumb ngopu yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Pe enim pii gii mendpil peng, enim noman tal sinerang muljung kin, na ond pik ele enj ol ei mil enim yi erngii. Ba enim ol yi mendpil enerngii mon! Pe nga enim pii gii mendpil molk kin komung owundu palim ek dinga nik, 'Komung pukun ep nol ele mani pui ningii, ei kapli ba,' " pa nim.

²² "Pe enim pii gii nik prei enjing kin, enim epi nipe simin nik erngii ei, kapli singii."

Wumb Jiisas Kii Sinjing, "Nii Endi Nim Kin Noman Dinga Ngum?"

(Mak 11:27-33, Luk 20:1-8)

²³ Jiisas Gos men ngii owundu ele orung opu, ek emb topu wumb ngopu mulum. Mulang kin, Jura wumb nge kulmal kalilmin wu owundu ni Esrel wu num kombur ok eim kanik yi ninjing. "Nim nipe noman dinga sikin kongun ei en? Wumb nii nim noman dinga ei ngum?"

²⁴ Jiisas ek nipi yi nim, "Na ku yi enim kin ek endi nip kii simbii. Ei enim na ek ei nik ngunjung kin, na nam nipe noman dinga peng kongun end, ei nip enim ngumbii," pa yi nim.

²⁵ "Jon wumb nol pendilim wu ei noman dinga ei jili mil orung tonu om? Pe ol ei Gos epin konu

mani om min mei mani wumb ngenj ele om?” Pe Jura wu num ombu ei en enim ek nik piik piik erik yi ninjing, “Pe sinim ol ei Gos epin nge epi epin konu ele mani om, ei ninjpin kin, eim sinim kin ek yi mił nimba; ‘Kapli, nimbil erang en enim Jon nge ek ei pii gii ninenjing?”

²⁶ Ba pe sinim nimin ol ei mei mani wumb kin om ninjpin kin, sinim wumb tungii ni mund mong kulmun. Kulpun ek ni tor kindnermin yi nik piinjing. Nimbil erang, wumb ei yi ni piinjing, Jon Gos ol ekii se ermba ei piipi nilim wu,” ei yi ni piinjing.

²⁷ Wu ombu ei piik, Jiisas kin ek ni orung kindnjing, “Sin piinanmin,” pa ninjing. Jiisas ek yi nipi wu ombu ngum, “Na yi ku, na noman dinga nipe dinga peng kongun end ei, nip enim ngunerbii.”

Wu Endi Kingam Tał Mulnjung Ei Nge Ek Ekin

²⁸ “Ba enim er piinmin mił nenj? Wu endi kangi wu tał meng seng mulnjungul. Arim pupu, kingam kumna mulum konu kanpi ek nipi yi nim, ‘Nim pukun pani aka pin kongun erii!’ nipi kindim.

²⁹ Kingam yi nim, ‘Na punerbii,’ nim, ba nga ekii se pum.

³⁰ Arim nge pupu kingam ekii kanpi yi ku nim. Ba kingam, ‘Owa bii,’ nipi, nga ekii se punerim.

³¹ Pe kangi wu tał kangi wu nii eim arim nim ek ei ekii sim?” Wumb yi ninjing, “Kingam kumna arim nim ek ei ekii sim,” pa ninjing. Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Ku takis silmin wumb ni amb wu eipi eipi ningil

erik endnjing amb, ni wumb ombu ol kis mendpil er endnjing wumb ei, nga ok Gos sinim tep er molum konu tuk pungi. Nimbil erang en enim noman ak tok, Gos nge ek ekii sinjing ele pungi.

³² Nimbil erang, Jon opu ol kun erpi enim andan tum, ba enim pii gii ninenjing mon. Ba wu ku takis silmin wu, ni amb wu eipi eipi ningil erik erik endnjing amb, ni wumb ok pii gii eim kin piinjing. Enim ol ei kanik poru ninjing, ba enim nge noman ak tok pii gii ninenjing mon,” Jiisas ek yi nim.

Ek Ekin Ei Wumb Kis Kombur Kuni Wain Pin Tep Er Mulnjung

(Mak 12:1-12, Luk 20:9-19)

³³ “Enim wu num wumb tep elmin wu ek ekin endi nga nimbii end piiyei!” Jiisas ek yi nim, “Wu endi eim ond mong wain pin nge konu owundu endi erpi telim, konu ele tel mei konu orung orung pei kung gui erim. Nga tukrung ele, nol wain ming owundu endi erim er sepi ond mong wain tep mulngii ngii endi tekim, yi er sim. Sepi kin, wu kombur ele kongun top silmin wu er nol wain mulei nipi pendpi, eim konu turii endi ele pum.

³⁴ Ekii se ond mong wain nungii kunum mandi erang, nol wain arim eim kongun wu kombur kindang puk, wumb wain pin tep er molmun ele pangin eim kuni wain kombur ngungii nipi kindang punjung.

³⁵ Pe kongun ele wain pin tep er mulnjung wumb ei molk, wu onjung wu ombu ambil gii nik, wu endeim to konduk, wu endi kepil tok, wu endi ku tok kindnjing.

³⁶ Pe nga ekii se kuni wain arim ei kongun wu kombur nga kindim. Ei ok kindim mił mon, kongun wu kombur pei kindim. Pe kuni wain kongun tep er mulnjung wumb kembin ei ok oł ei ku nga enjing.

³⁷ Pe ekii se mendpił, eim nge kingam ek piingii ni piipi kindim.

³⁸ Ba kongun tep er mulnjung wumb ei molk kenjing ni, eim kingam mendpił wang kanik kin, ek nik piik piik enjing. Erik yi ninjing, ‘Kang wu onum, ei eim arim epi ombu pei simba, sinim eim to kundamin! Yi erpin kin, eim kuni wain nin pan aka pin pei ei sinim simin,’ pa ninjing.

³⁹ Nik, kang i wu om ni tor sipik, kuni wain pin torung ele to kundnjung.

⁴⁰ “Pe enim er piinmin mił nenj? Ekii se kuni wain pin nge arim wu ei opu, kongun tep er molmun wu ombu kin nimbił oł ermbe ei piinmin min?” Jiisas yi nim.

⁴¹ Wumb ek yi ninjing, “Kuni wain pin nge arim wu ei opu, kongun tep er mulnjung wumb kis ombu ei to kundmbe mendpił. Nga kuni wain pin arim wu ei pani wain pin ei sepi, wu kombur eipi kongun top silmin er noł wain konu ele mulei nipi pendmbe. Wumb ele ouni wain arim nge kuni wain ngungii,” pa ninjing.

⁴² Jiisas ek yi nim, “En enim Gos nge ek ka mon ei gerik piinjing min mon? Ei yi nim,

‘Kom ku ngii endi takinmin wumb ei endi si tor kind si kindnjing ku ei, pe ngii ekin mił orung opu tonu opu ku dinga wii pałim. Ku ninim ei Jiisas eim ninim, Gos owundu eim

oɭ ei erang tonu onum ei, sinim kan ka wii kaninmin.

⁴³ “Yi miɭ peng kin, na enim kanip nind,” Jiisas yi nim. “Gos sinim tep er moɭum konu ei, enim kin sipi orung simba. Sipi, wumb tiɭap eipi endi Gos sinim tep er moɭum konu ei wumb ngumba wumb ei, Gos oɭ kun ka erngii.

⁴⁴ (Wumb nii endi eim bok topu pupu, ku peɭ eɭe pim kin, eim topu puɭpeɭ to eipi eipi kindmba, ba nga kom ku ei opu wumb endi ngenj eɭe pim kin, wumb ei topu kiɭpi topu puɭpeɭ topu, dup sik miɭ eipi eipi kindmba,” Jiisas yi nim.)

⁴⁵ Pe kuɭmaɭ kaɭiɭmin wumb owundu ni lo ek piɭɭmin wumb Jiisas eim ek ekin ei piinjing ei eim wu kei kin ninim ni piinjing.

⁴⁶ Piik, eim ambɭ giɭ nimin ni piinjing, ba wumb pei moɭuɭmun nik mund mong enjing. Wu amb en enim yi piinjing, “Jiisas eim Gos oɭ ekii se ermba oɭ ei piipi niɭim wu, ni piinjing.

22

Ek Ekin Wu Endi Amb Simba, Kuni Owundu Eririm

(Luk 14:15-24)

¹ Jiisas nga ek ekin topu ek yi nim.

² “Gos sinim tep er moɭum oɭ ei nge oɭ konj miɭ, king endi oɭ yi erim. Eim kingam amb simba erang, eim kuni owundu erim.

³ Kumb ok, wu king eim nge kongun wumb kindpi, wumb kanik yi ningii, ‘Na kangi amb simba kunum kuni owundu er simbii, ok nungii,’ nirim. Pe kuni owundu nungii kunum ei mandi erang, king ei eim nge kongun wu ombu kindang,

wumb andik nengin, wangin neng, puk, wumb kanik nik, ba wumb kan nirim wumb ei, 'Oner-min mon!' ninjing.

⁴ King ni nga eim kongun wu kombur kindpi yi nirim, 'Enim puk yi ningii, "Na kung kou top nui, epi owundu pei sipi, kang i amb simba kuni pei kun er sepi molum, enim ok, kuni nungii. Wei!" Nim nik puk yi nei!' nipi kindim.

⁵ King ei nge kongun wumb puk, wumb kanik nik ni wumb ek ei piinnermin nik wumb, en enim si kindik, eipi eipi puk. Kombur en enim ku singii kongun erngii nge puk; nga kombur en enim aka pin kongun erngii nge eipi eipi puk.

⁶ Ba wumb kombur king nge kongun wu ombu ambil gii nik, kepii tok, kombur to konduk erik.

⁷ Erangin kin, king eim popul sipi, eim nge opu wu ombu kindang puk, wumb ombu ambil gii nik, ei eim kongun wumb to kundnjung wumb sik to kundngii, nga konu orung orung pei dup kindangin, 'Nangli,' nirim.

⁸ King ni eim ek nipi eim kongun wumb ngopu yi nim, 'Na kuni owundu wumb nungii ninj wumb ei, kuni er kun er sinj ba wumb wii tunj ei, en enim enmin ol ei kapli enanim.

⁹ Yi palim ei piik enim puk, andlam ele molk wumb eipi ongii ei, nik tu wangin ok. Ok amb simba kuni owundu er sinj, ei nungii,' pa nipi, kindang punjung.

¹⁰ King eim yi nipi eim kongun wumb ngang, puk konu orung orung pei puk, wumb kanik ninjing ei, wumb kis, ka ouni ninjing. Nengin, wumb ok eim kingam amb simba erim konu ngii nirik molk piki tunjung.

11 “Wumb wu amb ok mulangin kin, king nirik pupu wumb ok muljung ei kenmba nge nirik pum. Pupu kenim ni, wu endeim eim wu endi amb simba erang konduk kindilmin kon ei, kindnerim mon.

12 Pe king ek nipi wu ei ngum, ‘Wu pul, nimbil erang nim kuni owundu wu endi amb simba erang konu nirik on, ba konduk kindilmin kon ei kindnan?’ Ba wu ei eim ek nimba ek pinerim mon.

13 King ni kongun wumb kanpi kin ek yi mil nim, ‘Enim wu ei simb angil ele kan tok, olkup to anda emii enim konu ele pindangin pengli!’ pa nim. ‘Emii kunum ele wu ei eim ke dinga nipi, eim nge gupu mong kongpu nopu mulmba,’ ” pa nipi yi nim.

14 Jiisas nga ek yi nim, “Keimi, Gos eim wumb pei ngii nirik wii tum ba wu kopur endeim endeim ni eim ngii ele nirik wangin,” a nim.

15 Lo ek piilmin wumb en enim ek nik piik yi ninjing, “Sinim Jiisas ambil gii nimin, ei nipe ek nipin ambil gii nimin?”

16 Pe enim lo ek piilmin wumb ei nge kongun wu kombur kin King Eros nge kongun wu kombur kin ouni ok, Jiisas mulum konu kanik yi ninjing, “Ek mon wu, nim sin piinmin nim ek keimi nilin wu, ninim ek keimi minj nikin, Gos ol kun ka elim mil yi nikin wumb ngo lun. Pe nim wumb endeim kin noman ngunalin, wumb pei noman ende minj ngo lun.

17 Pe nim er piin mil nenj ei ni sin ngo? Sinim Rom wu King Siisa kin ku takis ngumun min mon?”

18 Ba Jiisas eim wu ombu noman tuk piik ninjing ek, ei piipi ek dinga nipi orung kindpi yi nim. “Enim ek kend nge wumb, enim ni ek endi nimbii min, yi piik ninmin ei, nimbil erang ninmin?

19 Enim ku takis tunjung ku endi tu wuk, na ngangin kenmbii,” nim. Neng, takis ku endi tu wunjung.

20 Tu wangin, wu ombu kii sim, “Ku min men ni embe ei nii nge molum?”

21 Wu ombu yi ninjing, “Wu King Siisa nge,” ninjing. Pe eim ek nipi ngopu yi nim, “Siisa nge epi ei Siisa ngungii; Gos nge epi ei Gos eim ngungii,” pa nim.

22 Wu onjung wu kei Jiisas nge ek piik, mund mong erik kin, si kindik punjung.

Wumb Kolk Nge Konj Pungii Ei, Er Pungii Mil Nenj?

(Mak 12:18-27, Luk 20:27-40)

23-24 Akip kunum ei mendpil, wumb koltmun wumb ei nge nga konj onerngii yi nilmin wumb ok, Jiisas kin ek nik kii sinjing. Sik yi ninjing, “Ek mon wu, Moses nge lo ek yi ninim, ‘Pe wu endi eim kangil mulerang kulum kin, eim angim eim amb sipi, eim kingam mil endi meng simba,” pa nim.

25 “Kumb ok wu angim angim angil orung nga tal mulnjung, ba wu kumna amb ei sipi mulum ei, kulum. Ba kangi endi mulerim. Yi erang kin, eim nge angim ei amb ei sim.

26 Nga angim tuk ei yi ku erim, nga enginjngil ekii ei yi ku erim, yi minj er puk. Puk wu angil orung nga tal pei yi mił erik kolk poru ninjing.

27-28 Wu ombu pei kolk poru nengin, amb ei eim mendpił ekii se kulum. Pe nim ne! Ekii se wumb kulnjung wumb ei angk, nga konj tonu ongii kunum ei, wu nii endi amb ei wam mułmba? Nim piin, wu pei amb endeim minj sinjing.”

29 Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos nge ek ei piinenjing min? Enim yi ku Gos nge noman dinga ei piinanmin min? Yi mił enim ek ninmin ei kapli enanim.

30 Yi mił ekii se kulii wumb ok nga konj pungii kunum ei, wu amb sinenjing; ni amb wu punenjing; wumb ombu Gos enjel mołmun mił yi mułngii.

31-32 Nga enim wumb kulnjung wumb angk, nga konj mułngii ninmin ei, na enim kii simbii end. Enim Gos nge ek ei ger kenjing min mon? Eim ek ei yi mił ninim, ‘Na Eiparam nge Gos, Jeikop nge Gos, Aisak nge Gos.’ Ek pułe yi mił, wu ombu kulnjung, ba nga puk konj mołmun. Wumb ombu Gos ei konj kunum kunum mołum Gos ei nge,” pa nim.

33 Wu amb, wumb pei ek ei piik, mund mong erik, ek ni Jiisas eim ngum.

Gos Nge Lo Ek Kumna

(Mak 12:28-34, Luk 10:25-28)

34 Kunum ele Jiisas eim ek neng wumb kolk nge konj tonu puk piinalmin wumb ei, gupu ele ek tingninenjing ek ei lo ek piilmin wumb piinjing. Piik, eim mułum konu ele mandi ok mulnjung.

³⁵⁻³⁶ Wumb mulnjung konu tuk ele, wu endi lo ek piilim wu moļu, Jiisas nimba ek piimbii ni piinim, ek ei Jiisas kin kii sim. “Ek mon wu, ek nipe ek endi lo pei to mani kindpi ek ei minj owundu enim?”

³⁷ Jiisas ek nipi, wu ei ngopu yi nim, “Nim nge Owundu nge embe ambil tonu kindkin, ninim kaimb ni, noman tuk ni, noman poru, nga noman ka pei Gos Owundu ngunjii.

³⁸ Lo ek ei endeim owundu mendpil ei, ek lo ka wii mendpil.

³⁹ Nga lo ek endi ei yi mil palim ku. Ei yi mil, ‘Nim ninim noman ele kul ngonum yi ku wumb erpi ei kin, ninim noman ka ngunjii.’

⁴⁰ Pe ek lo ek tal ei, ek pule endeim palim. Ek ei, Gos ol ekii se ermbe ei piik nilmin wumb kin, Moses lo ek pei ei yi ku palim,” pa nim.

Jiisas Lo Ek Ekii Silmin Wumb Kii Sim, ‘Krais Ei Nipe?’

(Mak 12:35-37, Luk 20:41-44)

⁴¹⁻⁴² Lo ek piik elmin wumb mulangin kin, Jiisas ek kii sipi nipi ngum. “Enim Gos kindim wu Krais ei er piinmin mil nenj? Eim nii kingam?” Wumb ei kanik yi ninjing, “Eim Deipis nge kupam,” pa ninjing.

⁴³ Eim ek nipi wumb ngum, “Pe nimbil erang Gos Gui Ka ei Deipis kin neng, Deipis moļu wu ei, ‘Nam Owundu,’ nim? Eim yi nim,

⁴⁴ ‘Owundu ek nipi nam nge Owundu ngopu yi nim: Nim na nge angil tundung orung mulnjii. Ekii se ninim nge opu orung

wumb ongii ei sipi, ninim simb mandring
ele kindmbii,' pa nim.

⁴⁵ Deipis eim nge ek ele nipi eim, 'Na nge Owundu,' " pa nim. "Nimbił erang wu ei eim nge kupam?" a ninim.

⁴⁶ Wu endi Jiisas nim ek ei nik orung kindngii mił wu endi mulenjing mon. Nga kunum ele pułngun monduk wumb eim kin kał kulk nga ek kii sinenjing mon.

23

*Lo Ek Emb Tolmun Wumb Nin Lo Ek Polmun
Wumb Ol Elmin*

(Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46)

¹ Pe Jiisas ek nipi wumb pei ngopu, nga eim nge ekii sinjing wumb kin ouni ngum.

² Eim ek yi mił nim, "Lo ek piilmin wumb kin, lo ek polmun wumb kin puk, Moses nge lo ek dinga nik ngok mulnjung.

³ Pe enim wumb ombu ei, lo ek nik ngonmun ei piik, ekii singii. Ba en enim elmin ol ei, enim ekii sik enerngii mon. Wumb ombu en enim, ek ni tor kindilmin; ba en enim ek ei ekii sinałmin mon.

⁴ Wumb en enim epi ol embin tui tu wuk, wumb pindang elmin; ba en enim angil mong ele endeim, wumb paki tok yi enalmin mon.

⁵ En enim epi pei elmin ol ei, wumb keningii ni piik, yi elmin. Nga en enim ka owundu peng ele talk, prei elmin. Yi mił erik, en enim konduk ele olt, moke kanim kanim elmin. Yi mił ermin ni piik, epi ei wumb keningii.

⁶ En enim noman yi piilmin kuni owundu nungii ei, 'Sin sinim o pun, peł kumb ele mułmun,'

ni piilmin. Nga men ngii konu ei pupun, kumb ele mulmun nik, yi piik andilmin.

⁷ En enim yi piilmin, 'Sin tuk wumb konu ele endamin wumb molk, sin ek mon wu, yi ningii,' ni piilmin. Ei mon! Enim wu endeim mendpil ek mon wu, enim angim angim mulngii.

⁸ Ba wumb molk, enim 'Ek mon wu,' ninerngii mon! Wu endeim enim nge ek mon wu, nga enim angim angim yi mulngii.

⁹ Ya mani mei ele enim, 'Sin erinjpun endi molum,' yi ninerngii mon. Enim nge Ernjing endeim mendpil, ei tonu epin konu ele molum.

¹⁰ Enim wumb molk, 'Enim wu num peng pim wu,' yi mil ninerngii mon. Enim wu num endi molum ei, Krais mendpil molum.

¹¹ Ba enim nge wu owundu ei, enim kin kongun wu mil yi mulmba.

¹² Wu endi eim embe ambil tonu kindim kin, eim nge embe ei mani ba. Wu endi eim embe ambil mani kindim kin, ei eim tonu ba," pa nim.

*Jiisas 'Ek Mon Wu Ol Kis Enjing,' Ei Nipi Ngum.
(Mak 12:40, Luk 11:39-42,44,52, 20:47)*

¹³ "Enim lo ek piik elmin wumb ni, polulmun nik elmin wumb, enim kan kun er mulngii. Enim noman tal sek enjing wumb. Nimbil erang enim Gos sinim tep er molum ei andlam ondu ngok erangin kin, wumb tuk ele pungii kapli enanim mon! Nga en enim konu ele punarik, nga wumb tuk bin ni enmin ei, pei nik yi enanmin ku.

¹⁴ ("Enim lo ek piilmin wumb ni, andlam ele prei olt er mulamin kin, wumb keningii nik elmin wumb ni enim kan kun er mulngii! Enim kend

tok nik elmin wumb, enim amb wenjing kulnjung amb ngii konu ele epi waning erik, yi elmin. En enim prei kinan erik, ei enim ol elmin, ei nge enim kumep kis endi singii,” pa nim.)

15 “Enim lo ek piilmin wumb ni, andlam ele angk prei olt ermin; wumb keningii nik elmin wumb ni, enim piik kun er mulngii! Enim nge noman tal er palim. Enim ep nol ni, konu mei orung orung andik, wu endi semin Jura nge wu mulmba nik endnjing. Andik kin, wu endi tuk sinjing wu ei, am dup konu pel ele kun tuk ba wu molum. Ei en enim yi mil ku; ba enim eim kin nengin erpi, eim am ol kis wii erpi, enim to mani kindnim,” pa nim.

16 “Enim lo ek nga pei nik enmin, ei kun punalim mil enim; ek eipi eipi nik lo ek ei ekii sik nilmin; ba Gos lo ek ekii sinalmin. Enim ningil tumbun kis mulum; ba nga wumb andlam andan to ngungii enmin. Kapli enim kan kun er mulngii! En enim ek yi nilmin, ‘Wumb endi men ngii kin, ei nipi, ek keimi mendpil nind. Nipi, angil tonu kindmba wu ei, ek wii mil nimba. Pe wumb en enim lo ek eipi eipi en enim noman ele nik ele, en enim ekii sik, andlam kun salim mil punarik kin, Gos nge lo ek ei ekii sinalmin mon. En enim nge lo ek ni pendnjing ek lo kembis kembis, ei nge ekii silmin.

17 Enim ningil tumbun kis mulang, noman wulu pang molmun wumb! Epi nipe ei owundu? Min gol ei epi owundu min? Men ngii ei erang, gol opu kun ka mendpil mulmba min?

18 Pe nga enim wumb molk yi nilmin, ‘Wu endi kulmal kalilmin konu ele angpi, ek tonu dinga

nipi, ek keimi nind nilim ek ei, enim ek wii nilmin. Nga wu endi kulma! kalilmin epi sipi, tonu kumo ele sepi, ek keimi nimba ei keimi, eim yi ku erpi mulangli!' nilmin.

¹⁹ Enim ningil tumbun kis mulang, ek ninmin min, epi nipe owundu? Kulma! kalilmin epi tonu kumo ele sepi, epi owundu min? Kulma! kalilmin kumo ei erang, kulma! epi ei kun ka mendpil min?

²⁰ Pe wu endi eim kulma! kalilmin konu kumo ele kin, ek endi tonu nipu, dinga ermbii nipu ermba ei, tonu kumo ele epi pei mulmba epi ei kin, ouni ek dinga nimba.

²¹ Wu endi men ngii owundu ek tonu nipu, ek ni dinga ermba ei, eim men ngii owundu ele ni, Gos men ngii nirik molpu, ku ouni ek dinga nimba.

²² Wu endi tonu epin ek tonu nipu, ek endi ni dinga ermba ei, Gos pel molum owundu ei kin, ouni ek nipu dinga ermba," pa nim.

²³ "Enim lo ek piik elmin wumb ni, wumb enim lo ek andan tolmun wumb; enim kan kun er mulngii! Enim noman tal pim wumb. En enim aka pin me min, kuni singin erang, epi engki tu wuk, endeim aninga tonu ei Gos ngok yi elmin. Ba enim lo ek pei enim si kindilmin ek ei, nga ekii sinermin mon. Ei ek yi ek, wumb nok tumba kun ka ek ni, ol kun erngii ek ni, noman ka wumb ngungii ek ni, lo ek Gos kin epi engki nga sipi, Gos ngok erngii ol ei, enim si kindnanmin mon! Ba epi lo ek owundu ei ol keimi erngii," pa nim.

²⁴ "Enim ningil tumbun kis mulum wumb molk kin, wumb andlam kun andan tungii enmin min? Ei kapli enanim mon! Enim epi kembis kembis noman peng kongun er molk kin, ba Gos nge epi

owundu ei, enim ambil gii ninarik molmun,” pa nim.

²⁵ “Enim lo ek andan tolmun wumb ni, lo ek piilmin wumb; enim kan kun erik mulngii! Enim noman tal er palim wumb. Enim ngenj torung ele nol was er ka erik molmun; ba enim noman tuk ei tukrung ol kis pei seng, ei penj mendpil molmun.

²⁶ Enim ningil tumbun lo ek andan tolmun wumb! Enim ming kap tukrung ok was er ka erik, nga torung ei eim ka wii konj simba ku,” pa nim.

²⁷ “Enim lo ek andan tolmun wumb ni, enim lo ek piik nik elmin wumb; enim kan kun er mulngii! Enim noman tal seng kin, ek tal er nik nik enmin. Ei enim wumb yi mil molmun ei guimeng tukpu ele, torung kopung kuru ka kand sengin ka salim; ba tukrung ele wumb kulii embil piki topu, epi kis er salim mil enim noman ele yi salim.

²⁸ En enim yi mil ku molmun. Wumb enim ngenj ele kanik kin, enim wumb ka molmun ni piinmin; ba noman tukrung orung epi waning ni, lo ek to kindik, ol kis ei tuk ele piki to molmun.”

*Jiisas Ek Nipi, Ek Emb Tolmun Kumep Kis Singii
(Luk 11:47-51)*

²⁹ “Enim lo ek piik elmin wumb ni, enim lo ek andan tolmun wumb, enim kan kun er mulngii! Enim noman tal peng ek tang mulnjung wumb, enim ek ni tor kindilmin wumb nge tukpu ele, kung gui pok ni, kom ku ka wii elmin. Nga wumb ol kun ka elmin wumb ei nge, tukpu ka wii elmin ku.

³⁰ Molk ek yi nilmin, ‘Pe sin ok kupenjpun nol mulk kunum ei, sin molpun kin, kapli sinim ek

ni tor kindilmin wumb paki tamin, to kundnalmin mon!’

³¹ En enim ek ei nilmin ei, enim ek ni tor kindilmin wumb to kondulmun ek ei piik nilmin. Enim ek ni tor kindilmin wumb to kundnjung wumb ei nge tilap ende molk kin, ninmin,” pa nim.

³² “Kapli, en enim kupenjing nol ok elmin ol ei, erik poru ningii.

³³ Enim wembii, enim wembii kis nge kingenjing nol; Gos enim kos owundu piimba kunum ei, enim dup konu mendpil pungii. Nimbil erang enim kos ele tungu erngii. Tungu ermin ni erngii, ei kapli enermba mon.

³⁴ Yi palim ei piik, pe na ek ni tor kindilmin wu kombur sip, noman ka piim wu kombur kin, mon ek tolum wu kombur kin, Gos ek ka piik tor nilmin wu kombur kindamb, enim kin ongii ei, enim kombur to konduk, nga kombur sik, ond peri ele to kundngii ku. Nga kombur enim men ngii ele tungii. Nga wu kombur konu owundu endi ele bulun to sipik, konu owundu endi ele tor sipik, yi erngii,” pa nim.

³⁵ “Wu kombur mei konu wu ol kun ka mulk wu ei, enim to kundnjung ei, enim nge kumep enim kin pei owundu pimba. Gos nge tilap wumb kumna kin, Eipel wu ol kun ei Jura wumb to kundnjung. Kulang kin, pepi, opu opu ni, ekii se mendpil Sekaraiya kingam Bereikaiya, eim enim tuk men ngii ka ele kumo kind sik ele to kunduk, kumep ei pepi, opu enim ngenj ele palim. Ei enim pe ya mei molmun wumb ei, enim pul ele enim pe epi kis enim mei ele molmun wumb ei, pe kumep

kis singii,” pa nim.

³⁶ “Na ek keimi nip enim ngond. Kumep pe kis enim wumb tilap pe molmun wumb ei singii. Nimbił erang, enim wumb ol kun ka enjing wumb ei to kundnjung.”

*Jiisas Jerusalem Konu Ele Wumb Kanpi Ke Nim
(Luk 13:34-35)*

³⁷ “Jerusalem konu wumb, Jerusalem konu wumb! Enim Gos ol ekii se ermba ol ei piik nilmin wumb, enim to kundulmun. Nga Gos nge ek se andilmin wumb kombur kindang ku, to kundmun nik tolmun. Kunum kunum na enim nge kingenjing nol sip, kulou tumbii nip ele, ei yi mił kei kultu mam ei kei wal ombu sipi eim kong mandring kindilim mił, na yi ermbii nip enj, ba en enim mon ni piilmin,” pa nim.

³⁸ “Enim piinmin! Akip enim ngii konu ele wii simba, wumb mulerngii mon! Na enim si kindmbii. Si kindamb, kangil menjing mulerang molmun, ei mił mulngii.

³⁹ Keimi na ek yi mił nip enim ngond, enim na nga kinerngii mon, molk puk puk ekii se enim ek yi ningii, ‘Gos wu ei kin epi ka wii ngangli, eim wu owundu embe ele onum, pa ningii,’ ” Jiisas pa nim.

24

*Jiisas Ek Nipi, “Gos Men Ngii Owundu Ei To Kis Mundmba,” Nim.
(Mak 13:1-2, Luk 21:5-6)*

¹ Jiisas eim Gos men ngii owundu ei, si kindpi anda pupu pum. Pang, eim nge kongun wu eim pum konu ekii se punjung. Puk, eim kin ek nik

Gos men ngii angilim mił nik, andan tungii nge punjung.

² Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim epi pei ei kan poru ninmin min? Na ek keimi nip enim ngond, ya ku ei endi wii sinermba, pei tangin ku endi pupu, ku endi tang pei ombult mani opu poru nimba.”

*Oł Embin Tui Pei Tonu Omba
(Mak 13:3-13, Luk 21:7-19)*

³ Jiisas eim tonu komung Olip ele mułum ni, eim nge ekii silmin wu mendpił eim kin onjung. Ok ek kii sik yi ninjing, “Nim sin kankin ne! Kunum nenj kin oł ei tonu omba? Nga oł endi ok tonu wang kenmin ei, epi nipe tonu omba? Nim orung wan, ya mei ei kunum nenj kin poru nimba?” nik kii sinjing.

⁴ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim kan kun er mułngii. Mon peng kin, wu endi opu enim kin, ek kend topu ngumba,” pa nim.

⁵ “Nimbił erang, wumb pei ok na nge embe ele ongii. Ok ek yi ningii, ‘Na nam Gos kindim wu Krais,’ pa ningii. Nik, wumb pei ek kend tok ngungii.

⁶ Pe enim molk piingii ni wumb opu enmin ni piingii; nga wumb ek nik tu wangin wumb opu erngii ei piingii ku; ba ei kan kun er mułngii. Enim puku sinerngii mon. Epi ei tonu omba ba kunum poru nimba kunum ei sikir tonu onermba mon.

⁷ Konu mei owundu wumb tiłap endi kin nga konu tongndung mei owundu endi wumb tiłap endi kin opu erngii. Nga king endi nge tiłap ei puk nga king endi nge tiłap kin opu erngii. Nga konu

kombur wumb kumb kuni owundu seng muḥngii; nga konu kopu owundu pei tumba,” pa nim.

⁸ “Oḷ ombu pei tonu omba ei miḥ amb endi kangil mengmba kunum ei, eim ngenj kumbii piinim miḥ yi piingii,” pa nim.

⁹ “Kunum ele, wumb enim sik ngenj kumbii ni oḷ embin tui enim kin tonu omba. Wang kin, enim to kundngii ku. Nga mei wumb pei enim kin noman kis mendpiḥ piingii. Nimbiḥ erang, na nge embe ele ei wumb oḷ kis yi miḥ enim kin tonu wang erngii.

¹⁰ Kunum ele, wumb pei en enim pii gii si kindngii. Si kindik, en enim engnjing noḥ sik, opu erii wumb ongii ei ngok; nga en enim engnjing kin opu orung erik, popuḥ sik erngii.

¹¹ Yi erangin kin, pei ek kend wumb oḷ ekii se tonu omba pa nik yi erngii ei, enim wumb kanik, ek kend tungii.

¹² Oḷ kis ei opu owundu ermbe, yi erang kin, wumb en enim noman ngok enmin oḷ ei, si kindngii,” pa nim.

¹³ “Ba wu nii endi eim dinga moḥpu, Gos kunum owundu ekii se mendpiḥ tonu omba kunum ei muḥum kin, Gos eim sipi eim kin orung simba.

¹⁴ Pe Gos sinim kin tep er moḥum oḷ konj oḷ ei nge ek ka ei, wumb konu orung orung moḥmun wumb ei kin, ek ni tor kind ngangin piik poru nengin kin, ekii se Gos kunum owundu kunum poru nimba kunum ei tor omba.”

*Epi Kis Mendpiḥ Tonu Omba
(Mak 13:14-23, Luk 21:20-24)*

¹⁵ “Pe enim keningii ei epi ol kis mendpil ei opu konu to kis erpi yi ermba. Epi ei Gos ol ekii se ermba ei piipi nilim wu Danyel ek nirim mil, epi opu Gos nge konu kun ka wii ele engmba.

¹⁶ Kunum ele, Juriya wu amb pei Juriya konu ei si kindik, tonu komung ei tonu sikirik pungii.

¹⁷ Pe wu nii endi eim tonu ngii ele mulmba wu ei, nga mani pupu eim epi sinermba mon, eim sikir ba.

¹⁸ Pe nga kunum ele wu nii endi eim aka pin mulmba wu, ei nge orung pupu, eim ngii konu konduk simbii ni piimba ei sinermba mon.

¹⁹ Nga amb kangil kembis am ngok molmun ni, amb kangil mundii molum amb ombu kaimb er molmun.

²⁰ En enim prei er mulnjung kin, jii nimba kunum min, kor owundu kunum ei enim tungu sikir punerngii.

²¹ Kunum ei ol embin tui owundu tonu omba, mei konj sirim kunum ei pepi opu, pe yi ku, ol embin tui ei mil ok tonu oneririm mon. Nga ekii se mendpil, ol embin tui owundu ei nge tonu onermba mon ku.

²² Gos eim kunum ei sikir mandi onerim kin, wumb ei pei am pungii. Ba Gos eim wumb simbii nipi mundum wumb ei piipi kin, kunum ei mandi omba.

²³ “Kunum ei wumb molk yi ningii, ‘Kinei! Gos kindim wu Krais ya mani mei ele onum!’ min ‘Orung onum,’ ya nik erngii ei, enim keimi ni piik pii gii ninerngii mon.

²⁴ Kunum ele wumb kombur ok yi ningii, ‘Na wu Krais,’ nga wu endi ol ekii se tonu omba epi

ei piipi nilim wu; ei ek kend tok erik. Jep ol kanim kanim pei erik erngii ei, Gos eim tuk sipi mundum wumb noman ei to wulu kindngii piim kin, kapli kindngii.

²⁵ Enim piinmin ei, na enim kanip ok ninj.

²⁶ “Wumb ei ok ek kend tok yi ningii, ‘Eim orung wumb mulaʼmin konu ele moʼum,’ yi ningii ei, enim punerngii; min wumb yi ningii, ‘Kinei, eim ya konu ele koi er moʼum,’ ei enim pii gii ninerngii mon.

²⁷ Enim piinmin, kupu endi tilang erim kupu ei o pupu, wul tilang erpi pupu, wul mani purum miʼ yi, Gos mei mani kindang wu kingam ei, eim orung omba kunum ei, yi miʼ ku ermba.

²⁸ “Wumb ni epi kolk pengen konu ele kei Sikapi ok kulou toʼmun.”

*Ekii Se Gos Kindang Wu Tel im Ei Omba
(Mak 13:24-27, Luk 21:25-28)*

²⁹ “Kunum ei ol embin tui ei opu poru neng, ekii se eni opu emii ermba; nga oi opu tilang enermba; yi erang kanjip tonu mul ele boi boi nik mani ongii. Wangin, tonu mul ele epi kanim kanim pei owundu ei olup olup ermba.

³⁰ Kunum ele, Gos kindang mani mei ele wu kingam telim wu ei omba. Erang, tonu mul ele jep ol endi erang keningii. Erang, mani mei ele wumb pei keningii. Ei molk keningii ni, Gos kindang wu kingam telim wu ei tonu mul pel ele moʼpu omba. Ei eim nge noman dinga owundu ni, tilang owundu wii peng omba.

³¹ Ei eim nge beli owundu tumba ei, ek owundu tengmba. Tengang kin, Gos eim enjel pei kindang,

Gos eim wumb nge, simbii ni mundum wumb ei, si kulou tok wumb pei konu orung orung mei ekin tongndung pupu, endi mei ele molk sik orung singii.”

Ond Pik Ek Ekin Endi
(Mak 13:28-31, Luk 21:29-33)

³² “Enim ond pik ei ond oi mił onguł okuł nipi, nga mun erpi enim mił piingii. Ond kirang ei noł mołpu, onguł konj tołum, ei enim piinmin. Ond pik yi niłmin, ‘Akip konu eni mandi ba,’ pa niłmin.

³³ Yi mił ku, ekii se enim epi ombu pei keningii. Kanik, yi ni piingii kunum poru neng omba, kunum mandi enim ni piingii,” pa nim.

³⁴ “Na enim kanip ek keimi nip enim ngond, wu amb enim akip mołmun wumb ei kularik kin, kopur konj mułangin kin, Jerusalem konu owundu ei to kis ermba, ei wumb kombur keningii,” nim.

³⁵ “Tonu muł, mani mei ei, pei poru nimba ba Gos ek ka ei poru ninermba mon.”

Wumb Endi Kunum Ele Min Eni Ele Yi Ni Piinan-min

³⁶ “Ba ya mei ele wu endi Jiisas nga orung omba kunum ei, wu endi pii poł tunanim mon. Nga Gos nge enjel ombu piinałmin ku. Nga Gos eim kingam ei pii poł tunanim ku. Arim Gos eim endeim mendpił kunum ei eim piipi mołum.

³⁷ Ok wu endi Nowa multum kunum ei, wumb oł kis erik mulnjung. Mulk, oł ei nge ekii se wu kingam orung omba kunum ei, wumb oł yi mił ku er mułngii.

³⁸ Kumb ok noŋ owundu topu enerim kunum ei, wumb en enim noŋ kuni ka nok, amb sik, oŋ yi er pangin opu erik poru neng, Nowa nge eim wumb sip owundu ele tuk puk.

³⁹ Noŋ owundu tonu om ei, wumb piinarik muŋangin kin konu topu noŋ opu pim miŋ, yi Gos kindang mani mei wu kingam telim wu ei, omba kunum ei yi omba, wumb piinerngii ku.

⁴⁰ Kunum ei wu taŋ aka pin kongun er muŋguŋ ei, Gos wu endi sipi, endi sinermba.

⁴¹ Nga amb taŋ kongun er talkiŋ muŋguŋ ni, Gos opu amb endi sipi, endi mundang muŋum.

⁴² Ei piik kin enim kan kun er muŋgii; nimbiŋ erang, kunum nenj en enim nge wu owundu ei omba kunum, enim piinanmin mon.

⁴³ Enim epi ei piingii; pe wu endi eim ngii konu piilim ei waning wu endi omba ni piipi, eim ngii ele tep erpi kanpi moŋum. Ei waning wu opu tuk punalim mon.

⁴⁴ Yi miŋ peng kin, en enim er kun er muŋgii. Nimbiŋ erang Gos kindang opu mani mei ele opu wu kingam telim wu ei, omba kunum ei enim pii kun erik mulerngii kunum, eim omba.”

Kongun Wu Kis Elim Ei Kin Kongun Ka Elim Ei Nge Ek Ekin

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “Pe kongun wu ka nii endi eim noman ka peng moŋum? Wu eim kongun ei tep ka er moŋum ei wu owundu nga wu ei eim nge kongun wumb pei, ‘Tep er mulii!’ nim. Nipi, ‘Kuni singii kunum ei, kuni ngokun yi er mulii!’ nim.

⁴⁶ Ekii se eim nge wu owundu ei eim orung opu kenim ni, eim ok ek nirim mił yi er mułum. Mołang, pe kongun wu ei eim ka piyengli.

⁴⁷ Na ek keimi nip enim ngond, kongun wu ei wu owundu eim epi ombu pei tep er mulii neng, tep er mułmba.

⁴⁸ Ba kongun wu kis ei eim nge noman ełe piim. ‘Na nge wu owundu ei sikir onermba,’ ni piipi yi er mułum. Ba wu owundu orung omba kunum ei eim piinerim mon.

⁴⁹ Pe eim kongun endi enjing wumb ei kepui topu, eim pupu kuni ni noł nok, wulu pang enjing, konu ełe tuk pupu er mułum.

⁵⁰ Pe eim nge wu owundu ei orung omba erim kunum ei piinarpı, eim wu owundu omba ei kui er mulerim mon.

⁵¹ Pe kongun wu mułang, eim nge wu owundu ei opu, eim kongun wu ei kepui kis tum. Topu, sipipi wumb ek keimi ninmin ba ełe enmin keimi pinalim elmin wumb mulnjung konu ełe tok kis enjing. Konu ełe, wumb ei ke dinga nik, en enim gupu mong ni anmbil kongk kilip tok mułngii.”

25

Ambil Wenip Engki Nge Ek Ekin

¹ “Kunum ełe, Gos sinim tep er mułum konu ei mił ambil wenip engki mulnjung. Ambil ombu en enim wu endi eim amb simba nge omba nik, en enim dup alam si mengk punjung. Sik puk, wu ei andlam ełe wang, kan sipin omun nik punjung.

² Ba ambil angil orung en enim noman dinga pim. Nga ambil angil orung en enim noman pinerim.

³ Pe ambil angil orung noman pinerim ombu, en enim dup alam mendpil si mengk tu wunjung; ba nga dup alam no kopur tu wunenjing mon.

⁴ Ba ambil angil orung noman pim ambil ombu, en enim dup alam sik, ming ele dup no kulk sik ouni sipnjing.

⁵ Ba amb simba erim wu ei, sikir onerim mon. Yi erang kin, ambil ombu or wang, or pingii pim.

⁶ “Pe or pek mulangin, epin tuk mii memb, wumb wii tok onjung ni yi ninjing, ‘Amb simba wu ei onum. Puk, andlam ele puk, kan sik ongii,’ pa ninjing.

⁷ Pe ambil ombu en enim angik, dup kalk er kun erik punjung.

⁸ Ambil noman pinerim ambil ombu, ek nik ambil noman pim ambil ombu ngunjung. ‘Sin dup alam no poru ninim, enim dup no kopur sin ngei!’ a ninjing.

⁹ Ba ambil noman pim ambil ombu, ek nik orung kindik yi ninjing, ‘Dup no ei sin kindamin, nga enim kindngii ei kapli ermba min mon da. Enim kapli puk top ngii ele konj top erngii,’ ninjing.

¹⁰ Yi nengin kin, noman pinerim ambil ombu dup alam no top ermin ni pangin, amb simba erim wu ei mandi tor om. Wang, wu omba nik kui er mulnjung ei ni ambil en enim er kun er mulnjung ei ok, wu amb simba erim ele tuk punjung. Puk, kuni owundu er sim, ei ouni molk kuni nunjung. Nga ngii ondu pim.

11 “Ekii se, ambil eipi noman pinerim kombur onjung. Ok yi ninjing, ‘Owundu, wu owundu! Nim ngii ondu aki to!’ ninjing.

12 Ba wu owundu ek nipi orung kindpi yi nim, ‘Enim na kin puł mendpił keimi pinałim mon!’ pa nim.

13 Oł yi mił tonu omba ei piik kin, enim kui er mułngii! Kunum endi eim omba ei, tinga omba min, emii peng omba ei, enim pii poł tunanmin mon.”

Kongun Wu Tekliki Ek Ekin

(Luk 19:11-27)

14 “Nga ek endi yi ku, Gos wumb tep er mułum konu yi mił. Wu owundu endi eim konu eipi endi ba ni piipi, eim nge kongun wu wei neng, wangin, eim ku nin epi mok topu eim nge kongun wu ombu ngang, kongun erngii nipi ngum.

15 Eim nge kongun wu ombu oł erik, kongun dinga erik elmin mił piipi nim kin, eim nge ku ei mok topu erim. Kongun wu endi ku 5,000 ngum, nga kongun wu endi ku 2,000 ngum, nga kongun wu endi ku 1,000 ngopu yi erim. Er pendpi, eim konu eipi endi pum.

16 Pang, kongun wu endi eim ku 5,000 ngum kongun wu ni, eim sikir kongun top elim endi erpi pupu, ku 5,000 ngum ku, ei sipi nga ku 5,000 orung tuk sipi kindpi se mułum.

17 Pe nga kongun wu endi eim ku 2,000 sim wu, ei eim kongun top elim er pupu, ku 2,000 nga endi sipi tuk kind sepi mułum ku.

18 Ba kongun wu endi ku 1,000 sirim wu, ei eim sipipi ku ni, tukpu sipi mei ele mandring kind

pendpi, wu owundu ngum mił ei mendpił pengli nipi pendim.

¹⁹ “Wu owundu ei eim kumb ok purum, nga andpi orung om. Kunum ei opu, eim nge kongun wu ombu wii topu tuk sipi, eim ku ngum ek ei nipi piipi ermbii nipi wii tum.

²⁰ Tang, wu endi eim ku 5,000 ngurum wu ni om. Opu yi nim, ‘Wu owundu, nim na kin ku 5,000 ngun ni, na top erip ku 5,000 orung sip, tuk kind pendip moł,’ pa nim.

²¹ Wu owundu eim ek ei piipi yi nim, ‘Nim kongun wu ka wii! Ninim kongun tep ka er mołun ei, epi kembis tep ka mułun ei, akip nim kindamb, na epi owundu tep er mulnjii. Pe nim okun, na noman ka ei silip mok to sipił er mułmbuł,’ pa nim.

²² Nga wu kongun endi eim ku 2,000 ngurum wu, ei opu yi nim, ‘Wu owundu, nim na ku 2,000 ngun ni, na kongun top erip er pup ku 2,000 endi se tuk kindip sinj salim,’ pa nim.

²³ Eim nge wu owundu ni ek nipi eim ngum, ‘Nim kongun wu ka! Nim wu ka, nim oł ka wii en. Erkin, ninim kongun tep ka en,’ pa nim. Nipi yi nim, ‘Nim kongun kembis ei tep ka molkun ei, akip na nim epi pei tep enjii. Nim okun, na noman ka ei silip mok to sipił er mułmbuł,’ pa nim.

²⁴ Pe nga wu endi ku 1,000 sim wu ni, opu yi nim, ‘Wu owundu, nim elin oł ei na piil. Nim ek dinga nikin elin ei na piip, nga nim wumb kuni epi tał pendkin pukun si nołun, nga konu epi endi kuni emb kindiłmin ei pukun, kuni wiis ei si nołun elin na kanił.

²⁵ Kanip yi mił piinj. Piip, mund mong erip ni ku 1,000 ngun ei, koi er pendinj palim ei, epi nim nge ninim si!’ a nim.

²⁶ Ba eim nge wu owundu ei ek dinga nipi wu ei kin ek ngum. Ngopu yi nim, ‘Nim kongun wu kis, nim kongun enjii kis erang kor mołulun wu. Nim keimi na kaniłin, na pup, wu kuni epi ei sip, nga pup, wu kuni wiis emb eipi kindiłmin ei sip tangip ele sił?

²⁷ Nim nga na ku ei sipkin, ku beng ngii ele kindnjii. Nimbił erang en? Yi mił er eran kin, nam orung ombii kunum ele, nam nge ku ei sip, nga ku kopur pendip simbiı.’

²⁸ Pe wu owundu ni ek yi nim, ‘Enim wu ei ku 1,000 ei sik, wu endi ku 10,000 se mołum wu ei, ku 1,000 ei sik ngei!’ nim.

²⁹ Nimbił erang wumb en enim epi pei sek mołmun wumb ei, na epi pei ni noman ka wii nga sip ngumbii. Ba nga wumb endi epi pei ni noman ka ei sepi mulermba wumb ei, eim epi ni noman aninga kopur simba epi ei, nga na sip orung simbiı; eim wii mułmba,’ pa nim.

³⁰ Pe enim molk, kongun wu kis ei sip, olkup tok torung emii enim ele kindei! Kindangin, konu ele molk ngenj kumbii sik, en enim gupu mong kongk, ke nik, kunum kunum kaimb er mułngii,’ ” pa nim.

*Gos Epin Kindang Opu Wu Kingam Eim Wumb
Pei Mok Tumba*

³¹ “Ekii se, Gos kindang mani wu telim ei, omba kunum ei eim embe owundu seng kin, enjel kin

ouni ongii. Kunum ei, Gos eim nge king peł tılang ka wii ermba konu ełe mułmba.

³² Kunum ei, wu amb pei ok, eim mułmba konu ełe kulou tungii. Mułangin kin, eim wumb mok topu, wumb sipi, tılap tał ermba. Ei yi mıł, wu endi eim kung siipsiip sipi eipi kindpi, nga kung meme sipi eipi kindpi, elim mıł Gos kindim wu Kraıs yi ermba.

³³ Ei eim kung siipsiip sipi, eim angıl tunding mondpu, nga kung meme sipi angıl taring mondlum, ei mıł yi ku ermba.

³⁴ Nga king owundu eim mołpu yi nimba, ‘Enim na angıl tunding mołmun wumb ei, Gos enim kin noman ka ngopu erim wumb ei, Gos sinim tep er mołum konu ei enim nge Gos konu am kumb ok eririm konu ełe, nirik wei!’ a nimba.

³⁵ ‘Nimbił erang ok na kuni tum kunum ei, enim na kuni ngołmun, nga na noł numbii nił ei, enim na noł ngołmun. Nga na konu eipi wu ei, enim na enim ngii konu sipılmin.

³⁶ Na alap pei sineririm kunum ei, enim na alap ngołmun. Na ening pałılım kunum ei, enim na paki tok, kan kun er si mołulmun, nga kan ngii peł kunum ei, enim ok na kanik elmin,’ a nimba.

³⁷ Nga wumb oł kun ka elmin wumb ei ek nik orung kindik yi ningii, ‘Owundu, sin nim kunum nenj nim kuni mułun, sin nim kuni ngunjpun? Pe nga kunum nenj nim noł numbii nen, sin noł tu wupun nim ngunjpun?

³⁸ Kunum nenj nim wumb eipi konu mułun, sin nim sipin sin ngii konu sipinjpın? Nga kunum nenj nim alap pei sinerang, sin alap nim ngunjpun?

³⁹ Kunum nenj nim ening tang pen sin nim er ka er paki tupun, nga kan ngii pen sin opun kanpin enjpin ei, kunum nenj enjpin?’

⁴⁰ Pe king owundu ek nipi orung kindpi yi nimba, ‘Na enim kin ek keimi nind. Enim epi endi na nge angnan noł kin endi enjing ei, na kin enjing ku.’

⁴¹ “King owundu eim ek ei nipi poru nipi, nga wumb angil tundung mulnjung wumb ei kin ek yi nimba, ‘Enim am pungii wumb, enim am si kindik, dup konu pungii ei poru ninermba mon. Pe dup ei, na Ernan er sim konu ele Seisen kin eim enjel ei poru dup konu ele kunum kunum mulngii,’ pa nimba.

⁴² ‘Nimbił erang ok na kuni muls kunum ei, enim na kuni ngunerik mon. Nga na noł numbii nił ba enim na noł ngonalmın mon ku.

⁴³ Na wu konu eipi wu mult ba enim na sik, enim ngii konu sipnerik. Nga alap pei sinerim kunum ei, enim na alap na ngunerik mon. Nga na ening peng, kan ngii pep muls kunum ei, enim na ok kinarik na paki tunenjing mon.’

⁴⁴ Yi mił neng kin, wumb ombu ek nik orung kindik yi ningii, ‘Owundu, kunum nenj nim kuni tang mulun, sin nim kanpin kuni ngunenjpin? Nga kunum nenj nim noł nuwa erang mulun, sin nim noł ngunenjpin, nga nim alap pei sinerang, sin alap ngunenjpin, nga nim ening peng, kan ngii ei, sin kunum nenj sin opun kinenjpin?’

⁴⁵ Wumb ek yi nengin, owundu eim ek nipi orung kindpi yi nim, ‘Ba na ek keimi nip enim ngond. Pe enim kunum endi na engnan noł

paki tok enenjing kin, nga enim na kin paki tok enanmin mon ku,' pa yi nimba.

⁴⁶ Pe, wumb tilap ei enim kumep kis singii ei, kunum kunum ngenj kumbii sik, dup konu kis muŋgii. Ba wu ol kun ka elmin wumb ei, en enim Jiisas Owundu kin kunum kunum konj muŋgii."

26

*Peng Pim Wumb Jiisas To Kundmin Ninjing
(Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)*

¹ Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi pendpi, kunum ele eim ek eim nge er se endim wu ombu ngum.

² "Enim piinmin! Kunum tal mendpil Gos Esrel wumb paki tum kunum ei 'Pasopa' kuni owundu nolmun kunum; nilmin, ei tonu wang kunum ele, Gos tonu epin konu ele mani kindang opu ya mei ele wu kingam telim mum ei, wumb sik, ond peri ele to kundngii," pa nim.

³ Kunum ele, eim kulmal kalilmin wumb ni wumb noman pim wumb pei, en enim kulou tunjung. Ei wu Kaiyapas eim kulmal kalilim wu owundu eim ngii ele kulou tunjung.

⁴ Tok, "Sin nipe ol mil erpin Jiisas ambil gii nipin, sipin koi erpin tumun?"

⁵ Ba en enim nik yi ninjing, "Sinim kor kunum kuni owundu numun kunum ei yi enermin, wu amb sinim kin opu erngii," ninjing.

*Amb Endi Jiisas Peng Ele Kopung Mur Ka Wui
Bein Tum
(Mak 14:3-9, Jon 12:1-8)*

⁶ Jiisas eim Besanii konu kinj num wu Saimon ngii konu ele mulum.

⁷ Pe amb endi om. Opu, eim no! mi! kopung ku ming mi! epi endi ku owundu mendpi! pulum no! mi!, kopung mur ka to!um ni sipipi, Jiisas kuni pe! ele kuni nopus mulum konu, peng ele bein tum.

⁸ Jiisas nge ekii silmin wumb o! ei kanik, en enim popu! sik, ek yi kii sinjing. “Nimbi! erang no! mi! kopung ei mur ka wii ku owundu pulum ei wii kindim?”

⁹ Pe sinim kopung ka wii ei nge simin ni piilamin kin, kopung ei ku owundu sipin ei, wumb kurpu epi sinerang wii mo!mun wumb ei ngo!mun.”

¹⁰ Jiisas en enim ninjing ek ei eim piipi, eim ek nipi wu ombu ngum, “Nimbi! erang enim amb ek embin nik ngonmun? Amb ei eim o! ka wii na kin erim,” pa yi nim.

¹¹ “Kunum kunum wumb epi sinali!im wumb enim kin ouni mo!mun. Ba na enim kin kunum kunum mula! mon!

¹² Amb ei eim kopung ka wii ei na ngenj ele kindim, ei eim erpi na tukpu ele mani kindimba nge erim,” pa nim.

¹³ “Na ek keimi nip enim ngond, konu orung orung ei Gos nge ek ka ei ba. Pang, wu amb ek ei piik, wumb en enim o! ei piingii. Piik, amb ei o! yi erim ni piingii,” pa nim.

Juras Eim Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngumbii, Nipi Ek Dinga Nim

(Mak 14:10-11, Luk 22:3-6)

¹⁴⁻¹⁵ Kunum ele kii silmin wu engki nga ta! mulnjung wu ei endi embe, ‘Juras Eskeriyas’

niłmin, wu ei pupu kułmał kałiłim wumb owundu mulnjung konu ele pupu nim. “Na Jiisas enim angil ele ngunj kin, enim nipe na ngungii?” Yi mił neng kin, en enim ku engki tekliki beltik tor kindik, eim ngunjung.

¹⁶ Kunum ele, Juras Jiisas sim kułmał kałmin wumb angil ele kindmba nge, kurpu endim.

Jiisas Eim Kin Ekii Sinjing Wu Ombu Kin Kuni Pasopa Nunjung

(Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Jon 13:21-30)

¹⁷ Kunum kumna kuni owundu Esrel wumb bres, ‘yiis’ niłmin, epi ei kindnałmin, bres wii nołmun kunum ei, tonu om. Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ok yi ninjing, “Sin konu jiki nim kuni owundu ei yi ku Pasopa niłmin kuni ei, sin er kun er mułamin nunjii?”

¹⁸ Pe eim ek yi nim, “Enim konu owundu Jerusalem ele tuk pungii. Puk, wu endi kanik yi ningii, ‘Sin ek emb to ngolum wu endi nge kuni numba ngii kan si ngui! Eim kunum mandi enim,’ pa ningii. ‘Na nge ekii sik kongun elmin wumb kin ouni kuni nungii ei Pasopa niłmin, kunum ei tonu wang nim ngii ele numun enmin,’ ” pa nim.

¹⁹ Pe Jiisas eim nge ekii sik elmin wumb eim nim mił yi erik, kuni owundu Pasopa nungii nge er kun enjing.

²⁰ Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii sik elmin wumb engki nga tał ouni kułou tok, kuni nungii enjing.

²¹ Mol kuni nok molk, Jiisas eim ek yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond, sinim ya mołmun

konu tuk ele, wu endi mołum wu ei, na sipipi, opu orung wumb ongii kanpi ni ngumba,” pa nim.

²² Pe ekii sik elmin wu ombu en enim noman embin piik, wu eipi eipi eim kii sik yi ninjing, “Owundu, ei na min mon?”

²³ Ba Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Wu endi na kin ouni eim bres ele mani dis ele kindim wu ei, na sipi, opu orung wumb ngumba.

²⁴ Gos kindim wu kingam na kulmbii pa ni Gos nge ek ka mer mon ele yi ni palim mił ermbii. Ba wu endi eim na sipipi, opu orung wumb ele kanpi nipi ngum wu ei, Gos eim kin kumep kis wii ei eim kin ngumba. Pe mam eim mengnenelang kin ei ka wii pilang.”

²⁵ Yi neng, Juras wu eim sipipi ni peni ele kindmba wu ei ek yi nim, “Ek mon tołum wu, ei na min?” Jiisas ek nipi yi nim, “Ninim ek nin wu ei mendpil.”

Jiisas Eim Ngenj Mił Bres Noł Wain Ei Eim Nge Ekii Silmin Wumb Ngum

(Mak 14:22-26, Luk 22:15-20, 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Kunum ele en enim kuni nok molk, Jiisas eim bres sipi, Gos kin noman ka ngopu, prei erpi bres engin topu, eim nge ekii silmin wumb wu ombu ngum. Ngopu ek yi nim, “Enim sik bres, ei na nge ngenj mił mei!”

²⁷ Nga sipi ond mong noł wain ming kap ei sipi, Gos kin noman ka ek ni ngopu prei erpi noł wain ni ngum. Ngopu, yi nim, “Enim noł wain ei pei nei!” pa nim.

²⁸ Nipi yi nim, “Noł wain ming ei, na nge miyem mił enim nunjung. Na miyem ei nge andan topu,

Gos ek dinga nipi pendim ei dinga keimi palim, nga na miyem bein top, wumb ol kis enjing ei, kil ngumbii ku.

²⁹ Na ek keimi nip enim ngond; pe nga ekii se ei na nol wain endi nga nunermbii mol pup ekii se Erinjpin Gos sinim tep er molum konu ei, sinim ende mulmun kunum ei, nol wain konj numbii," pa nim.

³⁰ En enim golang konj endi nik poru nik, anda puk, tonu komung Olip ele punjung.

Jiisas Ek Yi Nim, "Piisa Nim Na Bul Ngunjii."
(Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)

³¹ Jiisas ek nipi eim ekii sik elmin wumb wu ngopu yi nim, "Akip emii pimba kunum ei, enim na kin pii gii dinga pei pinermba ba aninga kopur pimba. Nga na si kindik konu eipi eipi pungii. Nimbi! erang Gos ek yi ninim, 'Na kung siipsiip tep wu to kundamb, kung siipsiip ei konu eipi eipi pungii,' ninim.

³² Ba nga na angip konj tonu pup, ok Galilii konu ele kumb se tor pamb, enim ekii se ongii," Jiisas eim yi nim.

³³ Piisa eim Jiisas kin ek nipi yi nim, "Nim kin ekii silmin wu ombu, en enim pii gii ei wakin tungii; ba na nim kin pii gii nind ei, wakin tunermbii mon!" pa nim.

³⁴ Jiisas ek nipi Piisa ngopu yi nim, "Na ek keimi nip nim ngond, akip emii pimba kunum ele, kei kultu wii tunerang kin, nim kunum tekliki ek yi ninjii, 'Na wu ei na kan pol tuna!, ' pa yi ninjii."

³⁵ Piisa ek nga nipi yi nim, "Na nim kin ouni kulmbii; ba nim na kan pol tuna!, yi ninermbii

mon!” Nga eim nge ekii sik elmin wu pei ek yi minj nik punjung.

Gesemanii Konu Ele, Jiisas Gos Kin Eim Prei Erpi Ngum

(Mak 14:32-42, Luk 22:39-46)

³⁶ Pe Jiisas kin ekii sik elmin wumb konu endi orung punjung, konu ei embe Gesemanii, nilmin. Konu ele pu molk, Jiisas eim ek nipi eim wu ombu ngum, “Enim ya ele mulei! Na orung pupu, prei ermbii,” nipi pum.

³⁷ Pupu, Piisa sipi, nga Sependii kingam tał kin ouni punjung. Puk, eim noman tuk ele endi mił erpi, eim noman embin piim. Piipi kin, eim pii kis piim.

³⁸ Piipi, ek nipi wu kei ngopu yi nim, “Na noman embin tang, ei owundu erang kulmbii peng piind. Enim ya ele molk, na kin ouni tep er mulngii,” pa nim.

³⁹ Nipi, aninga kopur andpi pupu, eim kumb sipi, mei ele kindpi Erinjpin Gos kin prei erim. Erpi, ek dinga nipi yi nim, “Na Ernan, ol embin tui ei nim kapli orung sinjii. Nim na nge noman ele kapli ekii sinenjii ei mon; ba ninim noman ele piinjii mił ei, nim erii,” pa yi nim.

⁴⁰ Jiisas eim orung pupu, eim ekii sik elmin wumb ei kenim ni or pengin kin opu to konj kindim. Kindpi kin, eim ek nipi Piisa ngopu yi nim, “Nimbił erang enim wu tekliki kei na kin akip eni endeim ei mendpił na kin tep er mulałmin mon?

⁴¹ Enim tep ka er mulngii ni prei er mulangin, mon pim kin Seisen nge epi ei enim kin sikir tor

omba. Enim noman tuk ele dinga salim ba; nga ngenj ol ei dinga pinaŋim mon,” pa nim.

⁴² Kunum nga endi eim orung pupu, prei erpi ek dinga nim, “Na Ernan, ya ol embin tui ngenj kumbii ei, na si kindmbii ni piind; ba nim na noman ele ekii sinerii! Ninim nge noman ol minj erii!” pa yi nim.

⁴³ Jiisas eim nga opu kenim ni ekii se elmin wu ombu or pek mulnjung. Mulangin, wu ombu en enim ningil or peng mulnjung.

⁴⁴ Nga wu ombu si kindpi pupu, prei erim. Ei kunum tekliki mil yi erim. Prei erim ei eim ok prei erim mil nga yi erim.

⁴⁵ Ekii se eim opu, eim nge ekii sik elmin wu ombu kanpi, to konj kindpi, ek yi mil nim. “Enim nga or pek kor molmun min? Pe mendpil kunum tonu om wu endi opu, Gos kindang wu kingam molum wu ei sipi, ol kis elmin wumb angil ele pendngii nge ongii enmin.

⁴⁶ Enim angk, mulangin sinim pamin! Wu endi na opu orung wumb kin ngumba, eim pe mandi onum.”

Juras Opu Jiisas Sipi, Wumb To Kundngii Nipi Ngum

⁴⁷ Jiisas eim ek nipi mulang, Juras wu ei Jiisas nge ekii sik elmin wu engki nga taŋ, wu tuk molmun wu, endi om. Om konu wumb tilap owundu endi ouni onjung. Onjung wumb ei tui kileng epi ni, kepii owundu mulum epi sik si mengk onjung ei wumb kulmaŋ kalilmin wu ni, Jura men ngii noman pim wu ombu wumb ei kindnjing.

⁴⁸ Juras wu ei opu orung wumb ngum wu Jiisas kan sipi ninj kin pupu ngunj kangilpi yi enj kin, ei “Enim noman peng onmun wu ei ermbii,” pa nim. “Nga enim ok kin eim ambil gii nik sipngii,” pa nim.

⁴⁹ Pe Juras eim opu Jiisas mułum konu mendpil kun opu yi nirim, “Ek emb tołum wu, nim kapli mołun min?” Nipi kin, Jiisas mułum konu ele eim ngunj kangilim.

⁵⁰ Pe Jiisas ek nipi yi nirim, “Wu pul, nim enjii on ol ei sikir enjii!” Wumb pei sikir ok eim ambil gii ninjing.

⁵¹ Wu endi Jiisas kin mandi mułum wu ni angil mani kindpi, tui kepil endi sipi kulmał kalilim owundu nge kongun wu onjung wu ei endi tang kom kilip topu mani pum.

⁵² Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Nim tui kepil ei orung kind pim konu pend. Nimbil erang wumb pei tui ele opu ermin ni erangin wumb pei tui mond kulngii.

⁵³ Pe nim piinan. Na Ernan wii tamb eim nge enjel pei, na paki tok kindang ongii, ei opu tilap engki nga tałtał ei to mani kindmba mił,” pa nim.

⁵⁴ Ba na yi mił eramb kin, Gos nge ek ok ele palim ele nge na kulmbii nge nind ei, ek pule keimi tonu onermba mon!” pa nim.

⁵⁵ Pe kunum ele Jiisas eim ek nipi, wumb tilap onjung wumb ei ngopu yi nim, “Eim tui ni dolu epi ambilk tu wunmun na sik ei waning wu endi mił ambil gii ningii enmin min? Kunum kunum na Jura men ngii owundu ele mołup ek nip wu amb ngop er muls ba enim na ambil gii ninenjing

mon!

⁵⁶ Ba kumb ok Gos ol ekii se ermbe ei piik nilmin wumb ombu ek mon ok pulk ek ei keimi tonu om. Ei yi mił epi pei tonu om.” Pe Jiisas nge ekii sik elmin wumb pei eim si kindik sikir punjung.

Juras Jiisas Sipi Opu Orung Wumb Onjung Konu Ngum

(Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Jon 18:13,14,19-24)

⁵⁷ Wumb ok Jiisas ambil gii nik sipik, kułmał kałilim wu owundu Kaiyapis eim ngii ele sipnjing. Pe lo ek poltmun wumb ni peng pim wumb pei kułou tok mulnjung.

⁵⁸ Piisa Jiisas sipnjing konu ekii se pum; ba eim turii mił yi pum. Eim pupu kułmał kałilim wu ei ngii kung gui ele nirik pum. Pupu, opu wu mulnjung konu ouni mulnjung. Pe Piisa eim epi nipe erngii nipi kan mułum.

⁵⁹ Nga kułmał kałilim wu owundu ni kaunsil wumb pei ek piik kun pinałim ek kend wu ni ek nipi nik Jiisas to kundngii ek ei wu kombur kan simin ninjing.

⁶⁰⁻⁶¹ Pe wumb pei ok ek kend tok yi ninjing. Ba eim to kundngii ek endi kan sinenjing mon. Nga ekii se wu tał okuł. Ek yi ninjngil, “Wu ei, ‘Gos men ngii owundu ei er kis mondpu, nga kunum tekliki mendpil tekmbii,’ nim,” pa yi ninjngil.

⁶² Nga kułmał kałilim wu owundu angpi ei ek nipi Jiisas ngum, “Nim ek endi ni orung kind-nenjjii min? Nipe ek wumb ek ei nik nim kin ngonmun?” a nim.

⁶³ Ba Jiisas eim ek endi ninerim. Nga kułmał kałiłim wu owundu ni ek nipi ngum, “Na nim kin nip kii simbii end ei Gos Owundu nge embe ele ni kunum kunum konj mołum ei nge nimbii end. Ei nim ek nikin sin ngan piimin. Nim Gos kindim wu Krais Gos nge kingam min mon?” pa nim.

⁶⁴ Jiisas ek ni orung kindpi yi nim, “Nim ek nin mił ei poru ninim. Ba na enim kanip nind. Ekii se kunum nga Gos kindang opu mei ele wu kingam wu ei na keningii ni Gos dinga owundu angil tundung ele mołup, na Gos nge epin kupu ele pei peng mani ombii,” pa nim.

⁶⁵⁻⁶⁶ Jiisas ek yi mił neng kin, kułmał kałiłmin wu owundu ni popuł sipi eim konduk ei to piltan to kembis kembis erim. Erpi ek yi nim, “Gos kin ek buł morung ninim. Sin eim kin ek nga piinerman. Ek kis ei enim wumb pei piik poru ninmin. Enim er piinmin mił nenj?” a nim. Wu num ombu eim ek dinga nik orung kindik yi ninjing, “Eim oł kis endi erim, kumep kis sipi eim kułmba,” ninjing.

⁶⁷⁻⁶⁸ Pe enim Jiisas kumb ele jipambił tok, eim tunjung. Wumb ombu en enim angil kin se andik eim tunjung. Tok ek yi ninjing, “Nim ek nikin oł ekii se tonu omba nge ek niłin ełin wu ni pe nim nii kepıi tonum?” a ninjing.

Piisa Ek Yi Nim, “Na Jiisas Kinal!”

(Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Piisa eim torung mołpu, eim ngii ele kung gui tukrung mułum. Kunum ele pe kongun amb endi opu yi nim, “Nim wu ei Jiisas Galilii konu ele wu ni mołun,” pa nim.

⁷⁰ Ba Piisa ek nipi wumb pei ngopu yi nim, “Nim ek nin ek ei na pii kun enand mon,” pa nim.

⁷¹ Pe nga eim anda pupu ngii tak tor kindilmin ele mulum. Nga amb endi opu ek nipi wumb mulnjung ei kanpi nim, “Wu ei Jiisas kin ouni Nasares konu ele mulnjungul kenj wu,” pa nim.

⁷² Piisa nga ek dinga nipi tonu kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpil nind, na wu ei na kinal,” pa nim.

⁷³ Ekii se wumb molk nga wu kombur ok ek nik yi ninjing, “Keimi, nim tilap wu ei nge ek ninim ei mil ku nim ek ende nin ei sin piipin ninmin,” pa ninjing.

⁷⁴ Nga Piisa eim ek dinga mendpil nipi yi nim, “Na ek keimi mendpil ninenj kin Gos na to kundmba. Na wu ei kinal mon,” nim. Nipi poru neng, kei kultu wii tum.

⁷⁵ Pe Piisa molpu piim ni Jiisas eim kanpi nirim ek ei piim. Ek yi nirim, “Kei kultu wii tunerang, na nge embe kunum tekliki yi mil ninjii ei, ‘Nim na piinan.’ ” Pe Piisa anda pupu ke dinga nim.

27

*Pailos Mulum Konu Jiisas Sipnjing
(Mak 15:1, Luk 23:1-2, Jon 18:28-32)*

¹ Konu tingang, kulmal kalilim wumb ni wu peng pim wu pei Esrel wumb kin ek nik piik Jiisas to kundngii ek endi nimin ninjing.

² Jiisas eim kan tok sipik, Pailos Rom gapman owundu endi mulum konu sipik ngunjung.

*Juras Kulum Poru Nim
(Aposel 1:18-19)*

³ Pe Juras eim Jiisas sipi, opu orung wumb ngum wu ei, eim kenim ni Jiisas kos erik kin, ol embin tui ngangin, Juras kanpi kin, eim noman ak topu kin, ku engki tekliki se mengpi, orung tu wupu kin kulmal kalilmin wumb ni peng pim wumb mulnjung konu sipi ngumbii ni tu wum.

⁴ Pe eim ek yi nim, “Na ol kis enj. Na wu ei mong endi sinerim ei ni to kindinj. Pe eim to kundngii enmin,” pa nim. Ba wu ombu en enim ek yi ninjing, “Ei sin epi mon ei, ninim nge epi,” pa yi ninjing.

⁵ Pe Juras ni wu ei eim ku ni olkup topu men ngii owundu ele tuk kindim. Kindpi, eim pupu kan to kulmbii ni pupu, kulum.

⁶ Ba kulmal kalilmin wu Owundu ombu ku ei sik kin ek yi mił ninjing, “Wu endi to kundmun nipin ku ngunjpun ku ei nga ya sinim kin orung ngonmun, ei men ngii ele nirik sipnermin. Nim-bil erang ku ei miyem ku.”

⁷ Wumb ombu en enim ek endi ni piinjing, Piik yi ninjing, “Ku ei sipipin mei endi wumb nilmin mei ele, ‘Wu endi mei ming sin elim,’ mei ei top enjing. Konu turii, wumb ei tukpu ele simba.”

⁸ Yi ninjing konu ei embe sik wumb yi nilmin, “Mei ei miyem mei,” nik konu ei pe salim ku.

⁹⁻¹⁰ Kumb ok Gos eim ek endi ni tor kindilim wu Jeremaiya gupu ele neng kin ol ekii se tonu omba ei piip nirim mił keimi tonu om. Eim ek yi mił nirim,

“Esrel wumb ku 30 ei, Jiisas top nik enjing mił ku ei wu endi mei ming sin elim mei ei top er sinjing. Ei Owundu nirim mił yi mił keimi tonu om poru nim.”

*Pailos Jiisas Kanpi Kii Sim**(Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Jon 18:33-38)*

¹¹ Jiisas sipik Rom gapman owundu Pailos mułum konu kumb ele endindnjing. Pe Pailos ei ek nipi eim kii sim. “Nim Jura wumb king mołun min?” Jiisas ek yi nim, “Ei ninim ek yi nim.”

¹² Ba kułmał kałiłmin wu ni peng pim wu ombu kin ek endi nik Jiisas kin ngunjung ni eim ek endi nipi orung kindpi ngunerim.

¹³ Pe Pailos ek nipi Jiisas ngopu yi nim, “Nim kos erngii wumb ek pei ninmin ei nim piinan min?”

¹⁴ Ba Jiisas eim ek endi nipi orung kind ngunerim mon. Yi erang kin Pailos eim puku sipi nimbił erang enim ni piim.

*Pailos Yi Nim, “Jiisas Ond Peri Ele Teil!”**(Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Jon 18:39-19:16)*

¹⁵ Nga kuni owundu ‘Pasopa’ niłmin kunum ele, kan ngii pałiłmin wumb ei kung ngii endeim endeim ni gapman wu owundu ei kan wu tor kindpi elim ei wumb pei en enim wu ei omba nengin Pailos tor kindiłim.

¹⁶ Pe kunum ei, wu kis wii endi kan ngii pirim, wu ei embe ‘Barapas,’ niłmin.

¹⁷ Wumb kułou tok mułangin kin, Pailos ek nipi wumb kii sirim, “Na wu nii endi enim kin tor kindmbii? Pe na Barapas kindmbii min? Jiisas Kraıs ninmin ei kindmbii?”

¹⁸ Pailos eim piim, wumb pei Jiisas embe to mani kindmin ni piinmin sin sinim embe to tonu ba ni piik, tu wuk kos ele tu wunjung ni piim.

¹⁹ Pailos eim kos piipi ek nipi kun elim konu ele mułang, eim nge ambim ei ek nipi kindpi yi nim:

“Nim wu ol kun ka wii ei ol kis endi enerim wu ei kin ol endi enerii! Na akip epin or kumb wu ei kin er kanip noman embin tang mol,” pa nim.

²⁰ Ba kulmal kalilmin wumb ni peng pim wumb ei ok wu amb wii mulnjung ele ek dinga ngok yi ninjing. Enim Pailos kin kii sipi, “Barapas kindan wii pangli nik Jiisas to kundi ei yi nei!” pa yi ninjing.

²¹ Ba gapman owundu ni ek yi nim, “Ya wu tal molmbul ei wu nii endi enim kin kindmbii?” Wumb pei molk yi ninjing, “Barapas wangli!” ninjing.

²² Pailos ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na Jiisas kin nimbi ol ermbii Krai pa ninmin ei?” Wumb pei molk yi ninjing, “Ond peri ele tonu to kundii!” ninjing.

²³ Ba Pailos ek yi nim, “Nimbi erang wu ei eim ol kis nimbi ol endi erim?” Pe wumb wii dinga tok yi ninjing, “Tonu ond peri ele to kundii!” ninjing.

²⁴ Pailos eim yi piim, “Na ek nind ei kapli enanim, wumb ek pei nik dinga enmin ei opu tonu omba,” ni yi piim. Piipi, eim wumb pei mulnjung konu ningil ele eim angil was erpi yi nim, “Na wu ei kin ol kis endi erpi wu ei to kundngii ninand mon. Ei enim wumb pei en enim noman ele nimbi ol erngii, na mon.”

²⁵ Pe wu amb wumb pei ek ni orung kindik yi ninjing, “Ei sin ol kis enmin wumb ei nge sin kangil ni sin pe pule sin sinim kin kumep kis tonu omba,” pa yi ninjing.

²⁶ Wumb yi nengin kin, Pailos Barapas tor kindang pum. Pe Jiisas eim opu wumb angil kind-

njing, kepii tok ei sipik ond peri ele to kundngii nge sipnjing.

²⁷ Pe Pailos nge opu elmin wu ombu Jiisas sipik gapman ngii ele nirik sipik eim kin kulou tok mulnjung.

²⁸ Molk, eim konduk ei gulk kindik, king mił kon sakis kundii eipi endi kindnjing.

²⁹ Kindik, nga eim peng ele peng kon mon-dunmun nik kan jimbiltang ei nge kirang ombu engin to sik kin tonu eim peng ele mundnjung. Pendik dolu endi sipik eim angil tundung ele engindnjing. Nga en enim mandi ming gopsing pii pol molk eim kin se ek kulsik ek paki tok yi enjing. “Jura wumb wu king owundu nim kunum kunum kinan molulum wu,” pa ninjing.

³⁰ Nik, eim kumb ele jipambil tok, kepii sim ni sik eim peng ele kepii tok yi enjing.

³¹ Eim kin se ek kulsik ol yi er poru nik, king mił konduk kundii eipi ni gulk tor sik, konduk eim nge orung kind pendnjing. Pendik eim sipik, ond peri ele ni tungii nge sipnjing.

Jiisas Ond Peri Ele Nil Tunjung

(Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

³² Pe andlam ele punjung ni Sairiini wu endi om wu ei embe Saimon. Wu om konu, “Ond peri ei ko wii!” Nengin, Jiisas ond peri ei wu ni ko wum.

³³ Puk konu endi tor punjung konu ei embe, ‘Golkasa’ nilmin, konu ele tor punjung. Konu ei wumb kaniłmin ni, wumb peng embil ni kumb ningil ni yi mił seng kanik kin konu embe yi mił nilmin.

³⁴ Wumb noł wain endi ngunjung eim nupu piim ni epi endi eim num ni kumbii erang piipi mon nim. Nimbil erang eim noł ei nupu kukii mił kolpu peng kin eim ngenj kumbii simba pinerang kin mon nim.

³⁵ Pe Jiisas ond peri ele nil to pendik, eim nge konduk sik kin opu ond wumb ku kembis mił epi ei kinjmał erik kin wu nii endi eim konduk simba nik yi enjing.

³⁶ Pe opu ond wu ombu mani molk kin Jiisas kin tep er mulnjung.

³⁷ Ok mon endi to pendnjing konu ele Jiisas peng ele pim. Ei kos piinjing ek ei nge nik mon polk pendnjing, “Ei Jiisas, Jura wumb nge king.”

³⁸ Jiisas pim konu orung orung ele wu tał opu erkił epi waning sikił epi elmbil wu tał ond peri ele to pendnjing. Wu endi Jiisas angil tundung pim. Endi angil taring orung pim.

³⁹ Wu amb ni wumb ok Jiisas kin ek buł morung nik peng ak tok orung enjing.

⁴⁰ Erik yi ninjing, “Nim men ngii owundu ei kis mułang nga kunum tekliki konj tekmbii nin wu; pe nim Gos kingam keimi pim kin, tonu ond peri ei si kindkin mani wan kinamin!” yi ninjing.

⁴¹⁻⁴² Yi mił ku lo ek piilmin wumb ni peng pim wumb ni kułmał kalk elmin wumb pei molk eim kin ek buł ambilk yi ninjing. “Eim wumb eipi kin paki tum; ba eim akip eim paki tunermba mon. Eim sin Esrel nge wumb king pim kin, kapli pe tonu ond peri ele si kindpi mani wang, sin eim kin pii gii nimin,” pa ninjing.

⁴³ “Eim Gos kin pii gii nipi kin na Gos kingam moł ninim. Ei Gos eim kin noman ngum kin, akip

eim paki tang kenmin,” ninjing.

⁴⁴ Pe wu tał epi waning sikił ełmbił wu tał ond peri ele to pendnjing wu tał Jiisas pim konu mandi pinjingił wu tał ek buł ambikił ninjingił ku.

Jiisas Eim Kułum Poru Nim

(Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

⁴⁵ Pe konu tinga eni kunum beli salim kunum ei emii pim. Pep, pang pang nga konu pou neng eni tekliki erim.

⁴⁶ Konu eni tekliki ermba erang, Jiisas eim wii dinga topu Jura nge wumb ek ele yi nim, “Eli eli lama sambasani?” Yi nim ei pułe yi, “Na Gos nim na nge Gos nim na nimbil erang si kindin?”

⁴⁷ Ba wu kombur mandi molk piinjing ni yi nim, “Neng kin, wu ombu molk mon, wu ei ek ni tor kindilim wu Elainja wii tonum,” pa yi ninjing.

⁴⁸ Pe sikir wu endi tuk mulnjung wu ni pupu omb ngenj nok sinjing ei sipi noł wain ele mani kindpi; kindang kin noł wain kopup tuk seng dolu endi sipi dolu topu sipi Jiisas ngamb noł ei numba ni sipim.

⁴⁹ Ba wu kombur molk yi ninjing, “A nim giyeng ni moł. Eim nimbil oł ermba ei kenmin, yi neng kin, Elainja opu eim paki tonum min ei kenmin,” ninjing.

⁵⁰ Jiisas nga wii dinga tum. Pe eim nge noman tuk ele kindang pum.

⁵¹ Kunum ele mendpił men ngii owundu ele alap owundu endi tuk Gos nge men ngii palting ele ondu ngo pendnjing konu ele wumb tuk punalmin konu pendnjing alap ei tonu piltan topu mer mani tor pum. Pupu, alap opu tał mił yi erim.

Erang kin, wumb Gos kin pungii nge aki tum. Topu, kunum ele, mendpił kon kopu owundu tang kin, kom ku owundu pim ni mani pupu purum.

⁵² Nga mer mei ele wumb kulii tukpu tołmun konu ei ombułpu aki topu wii seng kin Gos eim wumb pii gii ni molk, kulnjung wumb ombu angk tonu ok konj mulnjung.

⁵³ Nga en enim mer tukpu ele wakin to si kindik angk tonu ok kin ok Jiisas eim kołpu; nga angpi tonu opu konj mołpu, tonu konu owundu ka wii ele tuk peng wumb pei kenjing konu ele en enim tuk punjung.

⁵⁴ Opu elmin wumb tep elmin wu ni opu wu kombur kin mulnjung ni konu kopu topu oł kanim kanim erim ni kenjing ei Jiisas pim konu tep er mulnjung wu ombu en enim oł ei kanik tungu erik,” yi ninjing. “A keimi wu, ei Gos nge kingam mołum,” pa ninjing.

⁵⁵ Amb pei mulnjung amb ei Jiisas ek ekii silmin amb ombu Galilii konu si kindik eim kin ouni tu wunjung ok eim paki tunjung; ok konu turii mił angk kenjing.

⁵⁶ Amb mulk konu tuk ele amb kombur mulk, amb ei endi Mariya Makandala kin Mariya endi Jeims angim kin Josep tał menginjngił kin, nga amb endi Sepndii nge kingam tał ei menginjngił kin mulnjung.

*Jiisas Ngenj Ei Sipik Ku Tukpu Ele Pendnjing
(Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Jon 19:38-42)*

⁵⁷ Konu pou neng, wu endi om wu ei embe Josep, wu ei Jiisas nge ekii silim wu, Aramasiya konu ele wu eim ku pei salilim wu.

⁵⁸ Josep eim opu, Pailos mulum konu kii sipi yi nim, “Jiisas ngenj ei na sipmbii min?” nipi kii sim. Seng kin, Pailos eim opu wumb ei neng, Jiisas ngenj ei tu wuk eim ngunjung.

⁵⁹ Pe Josep ni wu ei eim alap konj kuru endi sipi, Jiisas ngenj ele pandi tum.

⁶⁰ Pe Jiisas ngenj ei sipipi eim nge tukpu konj ele pendim. Eim tukpu ei tuk kom ku owundu ele wumb kombur sik, konu ele Jiisas tuk kind pendik, kom ku owundu endi sik peri ngok sipik pendik tukpu ele pendnjing. Pendik, en enim punjung.

⁶¹ Mariya Makandala nilmin amb ei kin, Mariya nilmin amb endi kin ouni mulnjungul. Amb tal tukpu peng ele mandi molkul kankil mulnjungul.

Jiisas Tukpu To Pendnjing Ele Opu Wumb Tep Er Engnjing

⁶² Kupiiring nga kor kunum epi er kun almin kunum ei opu peng, kulmal kalilmin wu ni, lo ek ekii silmin wu ni pei puk Pailos ngii konu kulou tunjung.

⁶³ Tok, Pailos kanik yi ninjing, “Wu owundu, sin piinmin ei, wu ek konj mulpu ek kend wu ei, ‘Kunum tekliki mendpil tukpu ele angip op tonu bii,’ ninim ninmin,” pa ninjing.

⁶⁴ Nga ek yi ninjing, “Nim ek yi ninjii, ‘Tukpu ele pandi dinga tok, tep ka er mulangin kin, kunum tekliki poru nimba. Mon peng kin, eim nge ekii sik elmin wu ok waning sipik wumb kanik nengin

ninjing, ei eim ngenj tuk ele pinalim, eim angpi tonu opu konj pum.' Ek ok ek ei op ekii seng, ekii se ek kend ei opu kumb ele ba palim."

⁶⁵ Pailos ek nipi orung kindim, "Enim puk tep mulngii opu wu tilap endi singii. Sengin, puk tukpu ei pandi tok dinga wii er pendngii. Enim elmin mił erngii."

⁶⁶ Yi neng, puk tukpu pandi dinga tungii punjung. Puk, tukpu ele ol endi dinga enjing ei wumb tuk onerngii nik kin, tukpu ele to dangndik pendnjing. Nga opu wu kombur tukpu ele, "Tep er mulei!" nengin, tep er mulnjung ku.

28

Jiisas Nga Angpi Tonu Konj Pum

(Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)

¹ Kor owundu kunum poru neng, kupiiring mandi ele amb Mariya Makandala seng kin, nga Mariya endi kin ouni okuł, Jiisas tukpu ele kenmbil nikil onjnguł.

² Pe sikir konu kopu owundu tum, Gos Owundu nge enjel tonu epin si kindpi mani om. Opu, ku niambil ak tang, ak topu orung pupu pim. Peng kin, tonu pel ele eim tonu mulum.

³ Eim nge kumb ele kupu kuru mił tilang erim. Nga konduk ei kupu mił kuru mendpil pim.

⁴ Opu wu ombu en enim mund mong erik, puku sik wumb kułii mił mendpil pek mulnjung.

⁵ Ba enjel ek nipi amb tał ngopu yi nim, "Elip mund mong enereł mon! Na piind elip Jiisas kurkuł onmbuł ni piind. Wu ei ond peri ele to kundnjung.

⁶ Eim ya konu ele mulalim, eim angpi nga konj tonu pum. Eim ok ek nirim mił yi erim. Pe elip okuł eim pim konu ei keningił weł!” nim.

⁷ Pe elip amb tał sikir pukuł, eim nge ekii siłmin wu ombu mulnjung kankił kin, ek yi ninjngił, ‘Eim tukpu ele si kindpi, nga angpi konj tonu pum. Piinmin! Eim Galilii konu ek pupu mułmba punum, enim ekii se puk eim konu ele keningii,’ pe na ek nipi elip ngunj,” pa nim.

⁸ Amb tał eł elip mund mong erkił ka piikił sikir pukuł tukpu si kindkił ei nge ekii siłmin wu mulnjung konu kankił yi ninjngił.

⁹ Nikił pangił nga sikir Jiisas eim amb tał andłam ele kan sipi ek yi nim, ‘Elip onmbuł?’ Nga amb tał eł elip eim simb ele ambił gii nikił molkuł ek ka nikił prei enjngił.

¹⁰ Jiisas ek nipi amb tał ngopu yi nim, “Elip mund mong enerel! Elip pukuł na engnan noł kan ningił. Nengił kin, puk Galilii konu ele puk mułangin kin, na konu ele wumb ei keningii,” yi nim.

Opu Elmin Wumb Ek Poł

¹¹ Amb tał andłam ele tuk pukuł opu wu ombu konu owundu ele puk kin kułmał kałiłmin wumb mulnjung konu epi tonu om mił ek kanik onjung mił ninjing.

¹² Pe kułmał kałiłmin wumb ei ni peng pim wu num ombu kułou tok molk ek nik, “Opu elmin wu ombu ku owundu ngumun,” pa yi ninjing.

¹³ Nik, opu wu kanik ku owundu ngok ek yi ninjing, “Enim yi ningii, ‘Sin or pinjpin kunum

ei eim nge ekii silmin wu ok eim ngenj ei waning sipnjing,' yi ningii," pa nik.

¹⁴ "Nga gapman wu owundu ei eim ek endi nim kin, sin eim kin ek nemin, enim kin ek endi pinermba," pa ninjing.

¹⁵ Yi mił nengin kin, opu elmin wumb ku ei sik kin, ol ei nik mił endi ei enjing. Nga ek ei Jura wumb konu orung orung pei piik pangin, pe ek ei piinmin ku.

*Jiisas Eim Kin Ekii Sik Wu Ombu Kin Tonu Om
(Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23,
Aposel 1:6-8)*

¹⁶ Eim nge ekii sik wu engki nga endeim ei puk Galilii komung konu punjung. Puk, ele punjung ei Jiisas ek nipi mił konu ele punjung.

¹⁷ Puk, Jiisas kanik eim kin ek ka nik men tok erik; ba wu kombur noman tał er pim; "Ei Jiisas mendpił min wu eipi da?" ni piinjing?

¹⁸ Jiisas eim wumb mandi opu ek dinga nipi eim wu ombu ngopu yi nirim, "Gos eim mei ele noman dinga ni tonu epin noman dinga ei pei na ngum.

¹⁹ Enim ei piik, konu orung orung wumb pei kin puk, na ek ka enim kin ngok, wumb ei na kin pii gii ningii ei na nge wumb pei ekii sik mułngii. Wumb ei noł pingii ei, na Ernan embe ni na eim kingam embe ni Gos Gui Ka embe ele noł pendik dambiltik ende puk ngungii.

²⁰ Enim na ek nip ngond mił yi enim puk wumb kanik ek yi nik ngungii, enim piinmin ei na enim kin kunum kunum moł, ei moł pamb kunum poru nimba," pa nim.

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngolum
The New Testament in the Nii Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tok ples Nii long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nii

Dialect: Central Wahgi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 31 Aug 2023

57529bce-9e23-5350-904d-243a1b359818